

«Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ» ՓԲԸ

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ

*2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար
Անկախ աուդիտորական եզրակացության հետ միասին*

Բովանդակություն

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն	1
Համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվություն	2
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվություն	3
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն	4

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ

1. Հիմնական գործունեության նկարագրություն	6
2. Հաշվետվությունների պատրաստման հիմունքները	7
3. Համախմբման հիմունքներ	8
4. Նշանակալի դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ	9
5. Տեղեկատվություն գործունեության ոլորտի վերաբերյալ	11
6. Հասույթ	11
7. Վաճառքի ինքնարժեք	12
8. Իրացման ծախսեր	13
9. Վարչական ծախսեր	13
10. Նվիրատվություններ սոցիալական ծրագրերին	13
11. Այլ ծախսեր և այլ եկամուտներ	14
12. Ֆինանսական եկամուտ և ֆինանսական ծախսեր	14
13. Աշխատակազմի գծով ծախսեր	15
14. Շահութահարկ	15
15. Հիմնական միջոցներ	17
16. Մակաբացման գործունեության ակտիվ	18
17. Իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ	18
18. Կանխավճարներ	19
19. Վարկային կորուստների ծախս	19
20. Պաշարներ	19
21. Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	20
22. Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	22
23. Ավանդներ բանկերում	22
24. Կապիտալ և պահուստներ	22
25. Թողարկված պարտատոմսեր	23
26. Վարկեր և փոխառություններ	23
27. Պահուստներ	24
28. Իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	26
29. Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր	26
30. Վարձակալության պարտավորություններ	27
31. Պայմանագրային պարտավորություններ	27
32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում	29
33. Պայմանական պարտավորություններ	38
34. Գործառնական ռիսկեր	39
35. Կապակցված կողմեր	40
36. Հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տեղի ունեցած իրադարձություններ	42
37. Հրապարակված, բայց դեռևս ուժի մեջ չմտած ստանդարտներ	43
38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը	43

Ernst & Young CJSC
1 Northern Ave., office 27
Yerevan, 0001, Armenia
Tel: +374 (10) 500 790
+374 (10) 500 705
Fax: +374 (10) 500 706
www.ey.com/am

«Էրնսթ ընդ Յանգ» ՓԲԸ
ՀՀ, ք. Երևան 0001
Հյուսիսային պող. 1, գրասենյակ 27
Հեռ. +374 (10) 500 790
+374 (10) 500 705
Ֆաքս. +374 (10) 500 706

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

«Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ» փակ բաժնետիրական ընկերության
Տնօրենների Խորհրդին և բաժնետերերին

Կարծիք

Մենք աուդիտի ենք ենթարկել «Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ» ՓԲ Ընկերության և նրա դուստր ընկերության (այսուհետ՝ «Խումբ») համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները, որոնք ներառում են 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունը, նույն ամսաթվին ավարտված տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունքների, սեփական կապիտալում փոփոխությունների և դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվությունները, ինչպես նաև համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրությունները՝ ներառյալ հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը:

Մեր կարծիքով, կից համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները բոլոր էական առումներով ճշմարիտ են ներկայացնում Խմբի համախմբված ֆինանսական վիճակը 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, նույն ամսաթվին ավարտված տարվա համախմբված ֆինանսական արդյունքները և համախմբված դրամական միջոցների հոսքերը՝ համաձայն ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների (ՖՀՄՄ-ներ):

Կարծիքի հիմքեր

Մենք աուդիտն իրականացրել ենք Աուդիտի միջազգային ստանդարտներին (ԱՄՄ-ներ) համապատասխան: Այդ ստանդարտներից բխող մեր պատասխանատվությունը նկարագրված է այս եզրակացության «Աուդիտորի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար» բաժնում:

Մենք անկախ ենք Խմբից՝ համաձայն Հաշվապահների էթիկայի միջազգային ստանդարտների խորհրդի կողմից հրապարակված *Պրոֆեսիոնալ հաշվապահի էթիկայի կանոնագրքի, ներառյալ Անկախության միջազգային ստանդարտները*, (ՀԷՄՄ կանոնագիրք), և պահպանել ենք էթիկայի այլ պահանջները՝ համաձայն ՀԷՄՄ կանոնների:

Մենք համոզված ենք, որ մեր կողմից ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցները բավարար և համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր կարծիքն արտահայտելու համար:

Աուդիտի առանցքային հարցեր

Աուդիտի առանցքային հարցերն այն հարցերն են, որոնք, մեր մասնագիտական դատողության համաձայն, առավել նշանակալի էին ընթացիկ ժամանակաշրջանի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի ընթացքում: Այդ հարցերը դիտարկվել են համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համատեքստում՝ որպես մեկ ամբողջություն, և համախմբված հաշվետվությունների վերաբերյալ կարծիք ձևավորելու նպատակով: Մենք չենք տրամադրում առանձին կարծիք այդ հարցերի վերաբերյալ: Մեր նկարագրությունը, թե ինչպես է ստորև նշված յուրաքանչյուր հարցը դիտարկվել մեր աուդիտի ընթացքում, ներկայացված է այդ համատեքստում:

Մենք կատարել ենք մեր պարտականությունները, որոնք նկարագրված են «Աուդիտորի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար» բաժնում, այդ թվում այդ հարցերի վերաբերյալ: Համապատասխանաբար, մեր աուդիտը ներառել է ընթացակարգերի իրականացում՝ մշակված ի պատասխան համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների էական խեղաթյուրման ռիսկի մեր գնահատմանը:

Մեր աուդիտորական ընթացակարգերի արդյունքները, այդ թվում ստորև ներկայացված հարցերը դիտարկելիս իրականացրած ընթացակարգերը, հիմք են հանդիսանում կից համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ աուդիտորական կարծիք արտահայտելու համար:

Առանցքային դատողությունները

Մեր իրականացրած գործընթացները

Հասույթի ճանաչում

Պղնձի, մոլիբդենի և ֆերոմոլիբդենի վաճառքից հասույթը եղել է մեր աուդիտի ամենաէական հարցերից մեկը: Մենք այդ ոլորտը դասել ենք ուշադրության կենտրոնում՝ պայմանավորված գործարքների մեծ ծավալով, որոնք ներառել են պայմանական գնանշմամբ պայմանագրեր ու հատուցման գումարի բարդ հաշվարկներ: Հասույթի չափը կախված է գնանշման ժամանակաշրջանի ընթացքում ապրանքների ապագա գների փոփոխությունից, ինչը ղեկավարությունից պահանջում է կիրառել էական դատողություններ հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում պայմանական գները գնահատելիս:

Հասույթի գործարքների մասին տեղեկատվությունը ներկայացված է համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների 6 և 31 ծանոթագրություններում:

Աուդիտի ընթացքում մենք իրականացրել ենք հետևյալ ընթացակարգերը.

- ▶ Մենք վերլուծել ենք հասույթի ճանաչման առնչվող հաշվապահական քաղաքականությունները,
- ▶ Մենք ուսումնասիրել ենք հաճախորդների հետ ընտրված պայմանագրեր՝ հասկանալու գործարքների պայմանները,
- ▶ Մենք իրականացրել ենք հասույթի ճանաչման գործընթացին առնչվող ներքին հսկողության արդյունավետության ստուգում,
- ▶ Ընտրանքի հիման վրա՝ մենք համեմատել ենք վաճառքի հաշիվ-ապրանքագրերում արտացոլված գործարքի մասին տեղեկատվությունը պայմանագրի պայմանների և ապրանքների գների հետ,
- ▶ Մենք գնորդներից ստացել ենք հաստատական նամակներ և համեմատել ենք գնորդների կողմից հաստատված վաճառքի ծավալները, տարվա հասույթը և տարեվերջի մնացորդները հաշվապահական գրանցումների հետ,

Առանցքային դատողությունները

Մեր իրականացրած գործընթացները

Տոկոսակիր պարտավորություններ

Խումբը ունի էական տոկոսակիր պարտավորություններ 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ: Հաշվետու տարվա ընթացքում Խումբն ունեցել է 16.4 միլիարդ ֆինանսավորման և տոկոսային ծախսեր, որից 14.8 միլիարդ ՀՀ դրամը ճանաչվել է համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, իսկ 1.6 միլիարդ ՀՀ դրամը կապիտալացվել է կառուցման մեջ գտնվող ակտիվներին: Այս հարցը եղել է մեր աուդիտի ամենաէական հարցերից մեկը՝ այդ պարտավորությունների մնացորդների էականության և պարտատուների թողարկման ու վարկային պայմանագրերին հատուկ բարդության պատճառով:

Փոխառությունների և դրանց հետ կապված ֆինանսական ծախսերի մասին տեղեկատվությունը ներկայացված է համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների 12, 25 և 26 ծանոթագրություններում:

- ▶ Մենք վերահաշվարկել ենք պայմանական գնանշմանը ենթակա հասույթի գումարը,
- ▶ Անմիջապես տարեվերջից առաջ և տարեվերջից հետո տեղի ունեցած վաճառքի գործարքների համար մենք վերլուծել ենք, թե որ ժամանակաշրջանին է վերաբերում հասույթը,
- ▶ Մենք վերլուծել ենք կատարման պարտավորությունների բավարարումը և վաճառքների պայմանագրերով ճանաչված հասույթը,
- ▶ Մենք վերլուծել ենք հասույթի մասին տեղեկատվությունը՝ բացահայտված համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների 6 ծանոթագրությունում:

Մեր կողմից իրականացրած ընթացակարգերը ներառել են.

- ▶ Բանկերից հաստատական նամակների ձեռքբերումը և դրանցում ներկայացված պարտավորությունների մնացորդների, հաշվեգրված տոկոսների, ժամկետների ու պայմանների համեմատությունը հաշվապահական համակարգերում արտացոլված տվյալների հետ,
- ▶ Ֆինանսավորողների հետ փոխառության պայմանագրերի ուսումնասիրումը՝ վարկային գծերին առնչվող պայմանների հասկացողության համար,
- ▶ Պարտավորությունների մնացորդների՝ ընթացիկ և ոչ ընթացիկ դասակարգման վերլուծություն,
- ▶ Համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ եկամտի հաշվետվության մեջ ճանաչած տոկոսի վերահաշվարկ,
- ▶ Փոխառությունների կապիտալացված ծախսումների հաշվարկի մաթեմատիկական ճշգրտության ստուգում,
- ▶ Տոկոսակիր պարտավորությունների բացահայտումների վերլուծություն, որոնք ներկայացված են համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում:

Առանցքային դատողությունները

Մեր իրականացրած գործընթացները

Տեղանքի վերականգնման և վերակառուցման պահուստներ

Խումբը ներգրավված է հանքարդյունաբերության, մետաղի վերամշակման և առաջնային ֆերրոմոլիբդենի արտադրության մեջ: Ելնելով իր գործառնությունների բնույթից՝ Խումբը ստանձնում է պարտավորություններ՝ փակելու, վերականգնելու և վերակառուցելու իր հանքի տեղանքը: Հանքի փակման և վերակառուցման գործունեությունը կառավարվում է օրենսդրական պահանջներով: Հանքի կյանքի և պաշարների վերաբերյալ էական գնահատումներ են կատարվում Խմբի կողմից՝ իր վերականգնման պահուստը որոշելու համար:

Մենք դասել ենք վերականգնման ու վերակառուցման պահուստը մեր աուդիտի նշանակալի հարցերին՝ ելնելով այսպիսի պարտավորությունների շրջանակների ու ժամկետների անորոշությունից և պատմական տվյալների սահմանափակ հասանելիությունից:

Տեղանքի վերականգնման և վերակառուցման պահուստների մասին տեղեկատվությունը ներկայացված է համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների 27 ծանոթագրությունում:

Մեր կողմից իրականացրած ընթացակարգերը, ի թիվս այլոց, ներառել են.

- ▶ Հանքի տեղանքի վերականգնման ու վերակառուցման համար սահմանված ծախսերի և վերակառուցման ակնկալվող ժամկետների վերլուծություն,
- ▶ հաշվարկներում կիրառված տնտեսական ենթադրությունների գնահատում, ներառյալ՝ զեղչման տոկոսը, գնաճի տոկոսը, որոնք կիրառվել են պահուստի գուտ ներկա արժեքը հաշվարկելու համար,
- ▶ դիտարկել լրացուցիչ վնասը, որ հատկացվել է ընթացիկ ժամանակաշրջանի ընթացքում և ապագայում պահանջում է լրացուցիչ վերականգնում,
- ▶ Պահուստների հաշվարկման համար կիրառված մոդելների մաթեմատիկական ճշգրտության ստուգում,
- ▶ Պահուստների վերաբերյալ բացահայտումների համապատասխանության վերլուծություն:

Խմբի 2021թ. Տարեկան հաշվետվության մեջ ներառված այլ տեղեկատվություն

Այլ տեղեկատվությունը ներառում է Տարեկան հաշվետվության մեջ ներառված տեղեկատվությունը, բացի ֆինանսական հաշվետվություններից և դրանց վերաբերյալ մեր աուդիտորական եզրակացությունից: Ղեկավարությունը պատասխանատու է այլ տեղեկատվության համար: Ակնկալվում է, որ Տարեկան հաշվետվությունը մեզ կտրամադրվի աուդիտորական եզրակացության ամսաթվից հետո:

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ մեր կարծիքը չի տարածվում այլ տեղեկատվության վրա, և մենք այդ տեղեկատվության վերաբերյալ չենք տրամադրում կարծիք, որը որևէ ձևով կարտահայտի հավաստիացում տվյալ տեղեկատվության վերաբերյալ:

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների մեր աուդիտի հետ կապված, մեր պարտավորությունն է ծանոթանալ վերոնշյալ այլ տեղեկատվությանը, և դրանով դիտարկել, թե արդյոք առկա են էական անհամապատասխանություններ այլ տեղեկատվության և համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների կամ աուդիտի ընթացքում ձեռք բերված մեր գիտելիքների միջև, և թե արդյոք այլ տեղեկատվությունը պարունակում է այլ էական խեղաթյուրումներ:

Ղեկավարության և Տնօրենների Խորհրդի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ՖՀՄՄ-ների համաձայն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ճշմարիտ ներկայացման և այնպիսի ներքին հսկողության համակարգի համար, որը, ըստ ղեկավարության, անհրաժեշտ է խարդախության կամ սխալի հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրումներից զերծ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումն ապահովելու համար:

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ պատրաստելիս ղեկավարությունը պատասխանատու է Խմբի անընդհատ գործելու կարողությունը գնահատելու համար, համապատասխան դեպքերում անընդհատ գործելու հետ կապված հարցերը բացահայտելու և կազմակերպության գործունեության անընդհատության ենթադրության հիման վրա հաշվետվությունները պատրաստելու համար, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ղեկավարությունը մտադիր է լուծարել Խումբը, ընդհատել դրա գործունեությունը, կամ երբ չունի այդպես չվարվելու որևէ իրատեսական այլընտրանք:

Տնօրենների Խորհուրդը պատասխանատու է Խմբի ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման գործընթացի նկատմամբ վերահսկողության համար:

Աուդիտորի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար

Մեր նպատակն է ձեռք բերել ողջամիտ հավաստիացում առ այն, որ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները, ամբողջությամբ վերցրած, զերծ են էական խեղաթյուրումից՝ անկախ դրանց խարդախության կամ սխալի հետևանքով առաջացման հանգամանքից, և ներկայացնել մեր կարծիքը ներառող աուդիտորական եզրակացություն: Ողջամիտ հավաստիացումը բարձր մակարդակի հավաստիացում է, բայց այն չի երաշխավորում, որ Աուդիտի միջազգային ստանդարտներին համաձայն իրականացրած աուդիտը միշտ կհայտնաբերի էական խեղաթյուրումը, երբ այն առկա է: Խեղաթյուրումները կարող են առաջանալ խարդախության կամ սխալի հետևանքով և համարվում են էական, երբ խելամտորեն կարող է ակնկալվել, որ դրանք, առանձին կամ միասին վերցրած, կազդեն ֆինանսական հաշվետվություններն օգտագործողների՝ սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա կայացվող տնտեսական որոշումների վրա:

ԱՄՄ-ների համաձայն իրականացրած աուդիտի ողջ ընթացքում կիրառում ենք մասնագիտական դատողություն և պահպանում մասնագիտական կասկածամտություն:

Ի լրումն՝

- հատկորոշում և գնահատում ենք խարդախության կամ սխալի հետևանքով համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների էական խեղաթյուրման ռիսկերը, նախագծում և իրականացնում ենք աուդիտորական ընթացակարգեր՝ այդ ռիսկերին արձագանքելու նպատակով, և ձեռք ենք բերում աուդիտորական ապացույցներ, որոնք բավարար և համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր կարծիքի համար: Խարդախության հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրման չբացահայտման ռիսկն ավելի բարձր է, քան սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրման չբացահայտման ռիսկը, քանի որ խարդախությունը կարող է ներառել հանցավոր համաձայնություն, զեղծարարություն, միտումնավոր բացթողումներ, սխալ ներկայացումներ կամ ներքին հսկողության համակարգի չարաշահում,
- ձեռք ենք բերում աուդիտին վերաբերող ներքին հսկողության մասին պատկերացում՝ տվյալ հանգամանքներին համապատասխան աուդիտորական ընթացակարգեր նախագծելու, և ոչ թե Խմբի ներքին հսկողության արդյունավետության վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու համար,
- գնահատում ենք հաշվապահական հաշվառման կիրառված քաղաքականության տեղին լինելը, ինչպես նաև ղեկավարության կողմից կատարած հաշվապահական հաշվառման գնահատումների և կից բացահայտումների խելամտությունը,
- եզրահանգում ենք ղեկավարության կողմից հաշվապահական հաշվառման անընդհատության սկզբունքի կիրառման տեղին լինելու վերաբերյալ և հիմնվելով ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա՝ գնահատում ենք, թե արդյոք առկա է ղեկավարի կամ հանգամանքների հետ կապված էական անորոշություն, որը կարող է էական կասկած հարուցել Խմբի անընդհատ գործելու կարողության վերաբերյալ: Եթե մենք եզրահանգում ենք, որ առկա է էական անորոշություն, ապա մեզանից պահանջվում է աուդիտորական եզրակացությունում ուշադրություն հրավիրել համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համապատասխան բացահայտումներին, կամ, երբ այդ բացահայտումները համապատասխան չեն, ձևափոխել մեր կարծիքը: Մեր եզրահանգումները հիմնված են մինչև մեր աուդիտորական եզրակացության ամսաթիվը ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա: Մակայն, ապագա իրադարձություններն ու հանգամանքները կարող են հանգեցնել Խմբի գործունեության անընդհատության դադարեցմանը,
- գնահատում ենք համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ընդհանուր ներկայացումը, կառուցվածքն ու բովանդակությունը, ներառյալ՝ բացահայտումները, ինչպես նաև համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հիմքում ընկած գործարքների ու ղեկավարի ճշմարիտ ներկայացումը,
- ձեռք ենք բերում բավարար համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ Խմբի ներսում գործող կազմակերպությունների կամ ձեռնարկատիրական գործունեությունների ֆինանսական տեղեկատվության վերաբերյալ՝ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու նպատակով: Մենք պատասխանատու ենք Խմբի աուդիտի ուղղորդման, ղեկավարման և իրականացման համար: Մենք ամբողջովին պատասխանատու ենք մեր աուդիտորական կարծիքի համար:

Տնօրենների խորհրդին, ի թիվս այլ հարցերի, հաղորդակցում ենք աուդիտի առաջադրանքի պլանավորված շրջանակի և ժամկետների, ինչպես նաև աուդիտի ընթացքում հայտնաբերված նշանակալի հարցերի, ներառյալ՝ ներքին հսկողությանը վերաբերող նշանակալի թերությունների մասին:

Տնօրենների խորհրդին նաև տրամադրում ենք հավաստիացում, որ պահպանել ենք անկախության վերաբերյալ էթիկայի պահանջները, ինչպես նաև նրանց տեղեկացնում ենք բոլոր հարաբերությունների կամ այլ հարցերի մասին, որոնք ըստ ողջամիտ ենթադրության, կարող են անդրադառնալ մեր անկախության վրա, և որտեղ կիրառելի է, անկախության պահպանման և վտանգների չեզոքացման ուղղված միջոցառումների վերաբերյալ:

Տնօրենների խորհրդին հաղորդակցված հարցերից որոշում ենք այն հարցերը, որոնք համարվել են առավել նշանակալի ընթացիկ ժամանակաշրջանի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի ընթացում, և հետևաբար հանդիսանում են աուդիտի առանցքային հարցեր: Մենք նկարագրում ենք այդ հարցերը մեր աուդիտորական եզրակացությունում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ օրենքով կամ կարգավորող ակտերով արգելված է այդպիսի հարցերի հրապարակային բացահայտումը, կամ, երբ, խիստ բացառիկ հանգամանքներում, որոշում ենք, որ տվյալ հարցը չպետք է ներկայացվի աուդիտորի եզրակացությունում, քանի որ կարող է ողջամտորեն ակնկալվել, որ դրա ներկայացման հետ կապված բացասական հետևանքները ավելի շատ կլինեն, քան դրա ներկայացումից հանրային օգուտը:

Այս աուդիտի առաջադրանքի պատասխանատուն Քսենիա Բագինյանն է:

«Էրնսթ Ընդ Յանգ» ՓԲԸ

ՀՀ, ք. Երևան

Աուդիտի բաժնի հիմնադիր գործընկեր
Գլխավոր տնօրեն՝

Էրիկ Հայրապետյան

Աուդիտի բաժնի հիմնադիր գործընկեր

Քսենիա Բագինյան

23 հունիսի, 2022թ.

Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն

2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ

հազ. դրամ	Ծան.	2021թ.	2020թ.
Ակտիվներ			
Հիմնական միջոցներ	15	219,099,509	217,101,786
Մակաբազման գործունեության ակտիվ	16	7,726,290	5,759,233
Պաշարներ	20	21,110,939	16,923,125
Ոչ նյութական ակտիվներ		288,418	333,154
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ	17	550,078	705,257
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	18	5,653,671	5,488,462
Փոխհատուցվող ԱԱՀ		187,690	183,170
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	21	26,798	50
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ		212,882	212,882
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ		254,856,275	246,707,119
Պաշարներ			
Կանխավճարներ այլ հարկերի գծով	20	25,312,764	20,031,527
Փոխհատուցվող ԱԱՀ		2,256,513	447,122
Փոխհատուցվող ԱԱՀ		3,548,122	1,632,805
Հետաձգված ԱԱՀ		336,076	108,615
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	21	19,483,108	15,162,545
Կանխավճարներ ընթացիկ ակտիվների գծով	18	3,657,731	6,067,600
Տրամադրված փոխառություններ		-	311,404
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	22	35,720,938	4,327,215
Ավանդներ բանկերում	23	18,484,982	-
Այլ ընթացիկ ակտիվներ	24	29,769,807	1,289
Ընթացիկ ակտիվներ		138,570,041	48,090,222
Ընդամենը ակտիվներ		393,426,316	294,797,341
Սեփական կապիտալ			
Կանոնադրական կապիտալ	24	54,966,680	54,966,680
Էմիսիոն եկամուտ		18,167,106	-
Հետգնված բաժնետոմսեր		-	(41,225,060)
Կուտակված շահույթ		131,491,940	3,359,596
Ընդամենը սեփական կապիտալ		204,625,726	17,101,216
Պարտավորություններ			
Թողարկված պարտատոմսեր	25	-	26,316,272
Վարկեր և փոխառություններ	26	33,023,964	95,703,069
Պահուստներ	26	3,966,398	3,988,393
Վարձակալության պարտավորություններ	30	-	228,113
Հետաձգված հարկային պարտավորություններ	14	8,634,048	9,298,801
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ	31	-	18,719,024
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		45,624,410	154,253,672
Թողարկված պարտատոմսեր			
Վարկեր և փոխառություններ	25	26,484,802	2,234,713
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորություններ	26	43,688,959	38,626,628
Պահուստներ	28	-	591,905
Պահուստներ	27	20,545	344,248
Վարձակալության պարտավորություններ	30	222,289	229,760
Պայմանագրային պարտավորություններ	31	17,015,759	16,903,910
Պարտավորություններ շահութահարկի գծով		18,770,951	5,944,173
Պարտավորություններ ռոյալթիի գծով		15,707,343	360,560
Հետգնված բաժնետոմսերի գծով պարտավորություններ	24	-	39,084,742
Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր	29	17,712,496	18,910,987
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ	31	3,553,036	210,827
Ընթացիկ պարտավորություններ		143,176,180	123,442,453
Ընդամենը պարտավորություններ		188,800,590	277,696,125
Ընդամենը սեփական կապիտալ և պարտավորություններ		393,426,316	294,797,341

Հաստատվել և ստորագրվել է ընթացիկ հեկվալարության կողմից 2022թ. հունիսի 22-ին:

Ռոման Խուրդոյի
Գլխավոր տնօրեն

Վարդան Մարության
Գլխավոր հաշվապահ

1-38 ծանոթագրությունները կազմում են համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների անբաժանելի մասը:

Համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվություն
2020թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Ծան.</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Հասույթ	6	342,063,978	232,961,617
Վաճառքի ինքնարժեք	7	(124,565,517)	(124,007,958)
Համախառն շահույթ		217,498,461	108,953,659
Իրացման ծախսեր	8	(8,980,181)	(7,144,250)
Վարչական ծախսեր	9	(15,598,795)	(14,011,961)
Նվիրատվություններ սոցիալական ծրագրերին	10	(5,625,835)	(9,304,936)
Այլ գործառնական եկամուտ	11	724,626	466,689
Այլ գործառնական ծախսեր	11	(62,906,955)	(29,514,602)
Ակնկալվող վարկային կորուստներ	19	(2,458,251)	115,331
Գործառնական գործունեությունից շահույթ		122,653,070	49,559,930
Զուտ կորուստ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից	28	(823,883)	(2,807,877)
Ծախս իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներից	17	(95,965)	(71,902)
Ֆինանսական եկամուտ	12	545,054	568,965
Ֆինանսական ծախսեր	12	(14,775,715)	(18,842,997)
Զուտ եկամուտ/(ծախս) փոխարժեքային տարբերություններից		10,232,169	(19,861,660)
Շահույթ նախքան շահութահարկով հարկումը		117,734,730	8,544,459
Շահութահարկի գծով ծախս	14	(23,106,199)	(7,724,375)
Հաշվետու տարվա ընդամենը շահույթ		94,628,531	820,084
Այլ համապարփակ եկամուտ		-	-
Հաշվետու տարվա ընդամենը համապարփակ եկամուտ		94,628,531	820,084

Մեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվություն
2021թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Կանոնադրական կապիտալ (Ծան. 24)</i>	<i>Հետգնված կապիտալ (Ծան. 24)</i>	<i>Գուտակված շահույթ</i>	<i>Էմիսիոն եկամուտ (Ծան. 24)</i>	<i>Ընդամենը</i>
2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	54,966,680	(41,225,060)	2,539,512	–	16,281,132
Ընդամենը հաշվետու տարվա համապարփակ եկամուտ	–	–	820,084	–	820,084
2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	54,966,680	(41,225,060)	3,359,596	–	17,101,216
2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	54,966,680	(41,225,060)	3,359,596	–	17,101,216
Ընդամենը հաշվետու տարվա համապարփակ եկամուտ	–	–	94,628,531	–	94,628,531
Հետգնված բաժնետոմսերի տեղաբաշխում (Ծան. 24)	–	41,225,060	33,913,855	18,167,106	93,306,021
Հայտարարված շահաբաժիններ	–	–	(410,042)	–	(410,042)
2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	54,966,680	–	131,491,940	18,167,106	204,625,726

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն

2021թ. ի դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Օան.</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Հահույթ նախքան շահութահարկով հարկումը		117,734,730	8,544,459
<i>Ճշգրտումներ՝ նախքան հարկումը շահույթը դրամական միջոցների գուտ հոսքերի հետ համադրելու համար</i>			
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների մաշվածություն և ամորտիզացիա		19,524,934	17,186,978
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների արժեզրկում		867,670	210,938
Հիմնական միջոցների վաճառքից եկամուտ		(39,242)	7,183
Զուտ եկամուտ/(ծախս) փոխարժեքային տարբերություններից		(10,232,169)	19,861,660
Անկանխիկ վաճառք		(15,745,389)	(14,045,501)
Տարվա ընթացքում պահուստի օգտագործում		(683,712)	444,804
Պաշարների դուրսգրում		1,251,238	502,931
Զուտ կորուստ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից		95,965	71,902
Վարկային կորուստների ծախսեր		2,458,251	(115,331)
Զուտ կորուստ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից		–	171,853
Ֆինանսական ծախսեր		14,775,715	18,842,997
Ֆինանսական եկամուտ		(545,054)	(568,965)
Շրջանառու կապիտալի փոփոխություններ			
Պաշարների նվազում/(աճ)		(10,720,289)	(217,967)
Կրեդիտորական պարտքերի աճ/(նվազում)		(24,909,858)	(11,108,909)
Պայմանագրային պարտավորությունների աճ/(նվազում)		(2,906)	(12,935,550)
Այլ ֆինանսական պարտավորությունների աճ/(նվազում)		2,414,348	(28,433,885)
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի նվազում/(աճ)		(7,606,470)	(10,510,058)
Ռոյալթիի գծով պարտավորությունների աճ/(նվազում)		15,346,784	(3,179,657)
Պահուստների աճ/(նվազում)		(634,025)	(553,311)
Կանխավճարների նվազում/(աճ)		(10,642,895)	(2,597,263)
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորությունների աճ/(նվազում)		(591,905)	25,183
Այլ հարկերի գծով կանխավճարների նվազում/(աճ)		(1,809,393)	(67,318)
Փոխհատուցվող ԱԱՀ-ի նվազում/(աճ)		(1,915,319)	393,586
Հետաձգված ԱԱՀ-ի նվազում/(աճ)		(227,461)	352,690
Այլ ընթացիկ ակտիվների նվազում/(աճ)		(283,179)	162
Վճարված շահութահարկ		(10,944,178)	(4,793,004)
Զուտ դրամական միջոցների հոսքեր գործառնական գործունեությունից		76,936,191	(22,509,393)

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն (շարունակություն)

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Օան.</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Դրամական միջոցների հոսքեր ներդրումային գործունեությունից			
Ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում		(13,954)	7,143
Հիմնական միջոցների ձեռքբերում		(21,287,938)	(17,465,582)
Մուտքեր հիմնական միջոցների օտարումից		39,242	14,389
Ներդրումներ մակաբացման գործունեության ակտիվներում		(1,967,057)	(448,833)
Ստացված շահաբաժիններ		59,214	-
Ավանդների տեղաբաշխում բանկերում		(18,000,000)	-
Մուտքեր տրամադրված փոխառություններից		2,700	-
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվների փոփոխություն		-	(19,433)
Ստացված տոկոսներ		60,073	34,568
Զուտ դրամական միջոցների հոսքեր օգտագործված ներդրումային գործունեությունում		(41,107,720)	(17,877,748)
Դրամական միջոցների հոսքեր ֆինանսավորման գործունեությունից			
Վարկերի և փոխառությունների մարում		(46,634,671)	(16,718,298)
Մուտքեր վարկերից և փոխառություններից		5,410,071	69,983,963
Մուտքեր հետգնված բաժնետոմսերի տեղաբաշխումից		63,820,681	-
Վարձակալության պարտավորությունների մարում		(260,399)	(976,041)
Հետգնված բաժնետոմսերի դիմաց վճարում		(14,108,479)	-
Վճարված տոկոսներ		(11,192,740)	(12,215,552)
Զուտ դրամական միջոցների հոսքեր ստացված ֆինանսական գործունեությունից		(2,965,537)	40,074,072
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների զուտ աճ/(նվազում)			
		32,862,934	(313,069)
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները հունվարի 1-ի դրությամբ	22	4,327,215	5,462,981
Արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխությունների զուտ տարբերություններ		(1,469,211)	(822,697)
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	22	35,720,938	4,327,215

2021 թվականի ընթացքում հետգնված բաժնետոմսերի դիմաց պարտավորությունները՝ 25,447,875 հազար դրամ գումարով (2020 թ-ին՝ 11,151,575 հազար դրամ), վարկերն ու փոխառությունները՝ 16,150,810 հազար դրամ գումարով (2020 թ-ին՝ 14,303,935 հազար դրամ) և այլ ֆինանսական պարտավորությունները՝ 16,265,346 հազար դրամ գումարով (2020 թ-ին՝ 4,797,637 հազար դրամ), հաշվանցվել են առևտրային դեբիտորական պարտքերի հետ:

1. Հիմնական գործունեության նկարագրություն

ա) Տեղեկատվություն Խմբի վերաբերյալ

«Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ» ՓԲ Խումբը («Խումբ») և իր դուստր ընկերությունը՝ Լեռ-Էքս ՍՊԸ կրկերություն («Դուստր ընկերություն»), միասին կազմելով Խումբ («Խումբ») հանդիսանում են փակ բաժնետիրական Խումբ և սահմանափակ պատասխանատվությամբ Խումբ՝ Հայաստանի Հանրապետության Քաղաքացիական օրենսգրքի սահմանման համաձայն: Խումբը հիմնադրվել էր որպես պետական ձեռնարկություն 1952թ-ին: 2005թ. հունվարի 1-ին Խումբը սեփականաշնորհվեց կառավարության 2004թ. դեկտեմբերի 9-ի թիվ 1677-Ա որոշման համաձայն:

Խմբի հիմնական գործունեության փաստացի վայրը և իրավաբանական հասցեն է՝ Հայաստանի Հանրապետություն, Սյունիքի մարզ, Քաջարան, Լեռնագործների փող. 18:

Խմբի հիմնական գործունեությունը հանքարդյունաբերությունն է, պղնձի և մոլիբդենի խտանյութի արտադրությունը: Պատրաստի արտադրանքը իրացվում է պղնձի և մոլիբդենի խտանյութի, ֆերոմոլիբդենի տեսքով: Խմբի գործունեությունը կարգավորվում է Խմբի և Էներգետիկայի և նավթի նախարարության միջև կնքված Լիցենզիայի պայմանագրերով («Լիցենզիայի պայմանագրեր»): Լիցենզիայի պայմանագրերի համաձայն Խմբի գործունեությունը լիցենզավորված է մինչև 2041թ.:

2019 թվականին Խումբը հետ գնեց իր արժեթղթերը, որի սեփականատերերն էին հանդիսանում «Քրոնիմետ Մայնինգ» Էյ-Ջի-ն (60%) (99.3% վերջնական սեփականատերն է հանդիսանում «Քրոնիմետ Հոլդինգ» ՍՊԸ Խումբը), «Մաքուր երկաթի գործարան» ԲԲԸ-ն (15%): 2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ամբողջությամբ մարել է հետ հետգնված բաժնետոմսերի դիմաց պարտավորությունները:

2021 թվականի ընթացքում Խմբի բաժնետոմսերի 60%-ը Խմբի կողմից վաճառվել է «Արդյունաբերական ընկերություն» ԲԸ-ին: Խումբը ստացել է վճարումը 2021 թվականի չորրորդ եռամսյակում: Հետագայում «Արդյունաբերական ընկերություն» ԲԸ-ն Խմբի բաժնետոմսերի 15%-ը նվիրաբերել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը: 2021 թվականի նոյեմբերին Խմբի բաժնետոմսերի 15%-ը վաճառվել է «Ուրբանեվենտ պլուս» ՍՊԸ-ին: Խումբը ստացել է վճարումը հաշվետու ամսաթվից հետո:

2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ բաժնետերերի կառուցվածքը հետևյալն է. «ԱՄՓ Հոլդինգ» ՍՊԸ (12.5%), «Զանգեզուր Մայնինգ» ՍՊԸ (12.5%), «Արդյունաբերական ընկերություն» ԲԸ (45%), Հայաստանի Հանրապետություն (15%), «Ուրբանեվենտ պլուս» ՍՊԸ (15%) («Բաժնետերեր»):

Կապակցված կողմերի հետ գործարքների մանրամասները ներկայացված են Ծան. 35-ում:

բ) Հայկական գործարար միջավայր

Հայաստանի Հանրապետությունը շարունակում է տնտեսական բարեփոխումները և իրավական, հարկային և օրենսդրական համակարգերի զարգացումը: Հայաստանի տնտեսության ապագա կայունությունը մեծապես կախված է այս բարեփոխումներից և զարգացումներից, ինչպես նաև կառավարության կողմից ձեռնարկվող տնտեսական, ֆինանսական և դրամավարկային քաղաքականությունների արդյունավետությունից:

Ղեկավարությունը գտնում է, որ համապատասխան քայլեր է ձեռնարկում ներկայիս իրավիճակում Խմբի գործունեության կայունությունը ապահովելու համար:

Կռռնավիրուսի վերջին բռնկումը, որը տարածվում է լինել մահաբեր վիրուսի տեսքով, կարող է բացասաբար անդրադառնալ տարածաշրջանային և ամբողջ աշխարհում տնտեսական պայմանների վրա, խափանել վարակը ներթափանցած երկրներում տեղակայված կազմակերպությունների աշխատանքները և ազդել պահանջարկի և առաջարկի գործարար շղթաների վրա կամ այլ կերպ ասած՝ ազդել Խմբի բիզնեսի վրա:

Մեր աշխատակիցների և գործընկերների առողջությունն ու անվտանգությունը գերակա առաջնահերթություններ են մեր Խմբի համար, և հատկապես մեր ղեկավարությունը միջոցներ ձեռնարկեց առողջության հետ կապված ռիսկերը նվազագույնի հասցնելու ուղղությամբ: Կռռնավիրուսի բռնկման ազդեցությունը Խմբի բիզնեսի վրա դեռ հստակ չէ, և հետևաբար ղեկավարությունը ուշադիր հետևում է իրավիճակին:

2. Հաշվետվությունների պատրաստման հիմունքները

ա) Ընդհանուր մաս

Խմբի սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են Հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտների խորհրդի (ՀՀՄՄԽ) կողմից թողարկված Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների (այսուհետ՝ «ՖՀՄՄ») պահանջների համաձայն:

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստված են սկզբնական արժեքի հիմունքով՝ բացառությամբ ստորև ներկայացված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մեջ բացահայտվածի: Օրինակ՝ ածանցյալ ֆինանսական գործիքները գնահատված են իրական արժեքով:

բ) Դուստր ընկերություններ

Հետևյալ դուստր ընկերությունը ընդգրկված է Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում՝

<i>Դուստր ընկերություն</i>	<i>Մեֆականություն/ձայնի իրավունք, %</i>	<i>Հիմնական գործունեության վայր</i>	<i>Գրանցման երկիր</i>	<i>Գործունեության բնույթը</i>
«Լեռ-Էքս» ՍՊԸ	100%	Կապան, Հայաստան	Հայաստանի Հանրապետություն	Հանքարդյունաբերություն

գ) Ֆունկցիոնալ և ներկայացման արժույթ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթը ՀՀ դրամն է («դրամ»), որը հանդիսանում է Խմբի Խումբների ֆունկցիոնալ արժույթը և այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացման արժույթը:

Արտարժույթով կատարված գործարքները Խմբի կողմից սկզբնապես գրանցվում են համապատասխան ֆունկցիոնալ արժույթի սփոթ դրույքներով՝ այն օրվա դրությամբ, երբ գործարքն առաջին անգամ բավարարում է ճանաչման չափանիշներին: Արտարժույթով արտահայտված դրամային ակտիվներն ու պարտավորությունները փոխարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի սփոթ դրույքներով՝ կիրառելով հաշվետու ամսաթվի փոխարժեքը: Բոլոր տարբերությունները ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում: Ոչ դրամային հոդվածների համար, որոնք ներկայացվում են արտարժույթով արտահայտված սկզբնական արժեքով, վերագնահատման ժամանակ կիրառվում է սկզբնական գործարքի ամսաթվի փոխարժեքը: Իրական արժեքով հաշվառվող արտարժույթով արտահայտված ոչ դրամային հոդվածները վերահաշվարկվում են՝ կիրառելով իրական արժեքի որոշման օրվա փոխարժեքը:

Ֆինանսական ամբողջ տեղեկատվությունը ներկայացված է դրամով, եթե այլ բան նշված չէ: ՀՀ Կենտրոնական բանկի կողմից պաշտոնապես սահմանված փոխարժեքները 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել են համապատասխանաբար 480.14 ՀՀ դրամ և 522.59 ՀՀ դրամ 1 ԱՄՆ դոլարի դիմաց և 542.61 ՀՀ դրամ և 641.11 ՀՀ դրամ 1 Եվրոյի դիմաց:

դ) Իրական արժեքի չափում

Խմբի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մի շարք դրույթներ և բացահայտումներ պահանջվում են իրական արժեքի չափում ֆինանսական և ոչ ֆինանսական ակտիվների ու պարտավորությունների համար:

Ակտիվի կամ պարտավորության իրական արժեքը չափելիս Խումբը հնարավորության սահմաններում օգտագործում է դիտարկելի շուկայական տվյալները:

Իրական արժեքները դասակարգվում են ըստ իրական արժեքի հիերարխիայի տարբեր մակարդակների, հիմք ընդունելով գնահատման մեթոդներում օգտագործված ելակետային տվյալները, ինչպես ներկայացված է ստորև:

- ▶ 1-ին մակարդակ. համանման ակտիվների կամ պարտավորությունների համար ակտիվ շուկաներում գնանշվող գներ (չճշգրտված):

2. Հաշվետվությունների պատրաստման հիմունքները (շարունակություն)

դ) Իրական արժեքի չափում (շարունակություն)

- ▶ 2-րդ մակարդակ. 1-ին մակարդակում ներառված գնանշվող գներից տարբեր այլ ելակետային տվյալներ, որոնք ակտիվի կամ պարտավորության գծով դիտարկվում են կամ ուղղակիորեն (այսինքն՝ որպես գներ) կամ անուղղակիորեն (այսինքն՝ գների հիման վրա ստացվող):
- ▶ 3-րդ մակարդակ. ակտիվի կամ պարտավորության գծով ելակետային տվյալներ, որոնք հիմնված չեն դիտարկելի շուկայական տվյալների վրա (ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներ):

Եթե ակտիվի կամ պարտավորության իրական արժեքը չափելու համար օգտագործվող ելակետային տվյալները կարող են դասակարգվել իրական արժեքի հիերարխիայի տարբեր մակարդակների, ապա իրական արժեքի չափումն ամբողջությամբ դասվում է հիերարխիայի այն նույն մակարդակին, որին դասվում են այն ամենացածր մակարդակի ելակետային տվյալները, որոնք նշանակալի են ամբողջությամբ վերցված իրական արժեքի չափման համար:

Լրացուցիչ տեղեկատվությունը իրական արժեքի գնահատման վերաբերյալ ներկայացված է Ծան. 32-ում:

3. Համախմբման հիմունքներ

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները բաղկացած են «Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ» ՓԲ Ընկերության և իր դուստր ընկերության ֆինանսական հաշվետվություններից 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ: Դուստր ընկերություն է համարվում այն ընկերությունը, որի նկատմամբ Խումբը վերահսկողություն է իրականացնում: Վերահսկողությունն իրականացվում է այն դեպքում, երբ Խումբն իրավունք ունի ներդրումներից ստանալ փոփոխական արդյունքներ կամ ենթարկվում է այդ արդյունքների փոփոխությունների հետ կապված ռիսկին և կարող է ազդել այդ ներդրումներից ստացվող արդյունքների վրա իր իրավասությունների միջոցով: Մասնավորապես, Խումբը վերահսկում է ներդրումը, միայն և միայն այն դեպքում, երբ բավարարվում են հետևյալ պայմանները՝

- ▶ Խումբն ունի իրավասություն ներդրման օբյեկտի նկատմամբ (այսինքն՝ գոյություն ունեցող իրավունքներ, որոնք ապահովում են ներդրման օբյեկտի նշանակալի գործունեությունը կառավարելու հնարավորություն),
- ▶ Խումբն ունի իրավունք ներդրումներից ստացվող փոփոխական արդյունքների նկատմամբ և ենթարկվում է այդ արդյունքների փոփոխությունների հետ կապված ռիսկին,
- ▶ Խումբն ունի հնարավորություն օգտագործելու իր իրավասությունները ներդրման օբյեկտի նկատմամբ՝ ներդրումներից փոփոխական արդյունքների վրա ազդելու նպատակով:

Որպես կանոն, ենթադրվում է, որ վերահսկողությունը պայմանավորված է ձայնի իրավունքի մեծամասնությամբ: Սույն ենթադրության հաստատման, ինչպես նաև Խմբի մոտ մեծամասնությունից ավելի քիչ քվեարկման կամ ներդրման օբյեկտի նկատմամբ մեծամասնությունից ավելի քիչ նմանատիպ իրավունքների առկայության դեպքում, Խումբը հաշվի է առնում է բոլոր փաստերը և հանգամանքները տվյալ ներդրման օբյեկտի նկատմամբ իրավասության առկայությունը գնահատելիս, ներառյալ՝

- ▶ ներդրման օբյեկտի նկատմամբ ձայնի իրավունք ունեցող անձանց հետ պայմանագրային համաձայնությունը,
- ▶ այլ համաձայնագրերից ծագող իրավունքները,
- ▶ Խմբին պատկանող առկա և հնարավոր քվեարկման իրավունքները:

Նշանակալի գործունեությունները այն գործունեություններն են, որոնք զգալիորեն ազդում են դուստր ընկերության արդյունքների վրա: Դուստր ընկերության գործառնական և կապիտալ բյուջեները հաստատելու, ինչպես նաև առանցքային ղեկավար անձնակազմ նշանակելու որոշումների կարողությունը վկայում են այն մասին, որ Խումբը ունի դուստր ընկերության նշանակալի գործունեությունը կառավարելու իրավունք:

Խումբը կրկին գնահատում է ներդրման օբյեկտի նկատմամբ վերահսկողության առկայությունը, եթե փաստերը և հանգամանքները ցույց են տալիս, որ վերահսկողության երեք տարբերից մեկում կամ մի քանիսում կան փոփոխություններ: Դուստր կազմակերպության համախմբումը սկսվում է, երբ Խումբը ձեռք է բերում վերահսկողություն դուստր ընկերության նկատմամբ և դադարում է, երբ Խումբը կորցնում է այդ

3. Համախմբման հիմունքներ (շարունակություն)

վերահսկողությունը: Դուստր ընկերության ակտիվները, պարտավորությունները, եկամուտները և ծախսերը ներառվում են համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվության մեջ՝ սկսած Խմբի կողմից դուստր ընկերության նկատմամբ վերահսկողության ձեռքբերման պահից մինչև այդ վերահսկողության դադարելը: Երբ Խմբի բաժնեմասը 100%-ից պակաս է, արտաքին բաժնետերերին վերագրելի բաժնեմասը արտացոլվում է չվերահսկվող բաժնեմաս հոդվածում:

Շահույթը կամ վնասը և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների ցանկացած բաղադրիչ վերագրվում է Խմբի մայր ընկերության սեփականատերերին և չվերահսկվող բաժնեմասին, նույնիսկ եթե այն հանգեցնում է չվերահսկվող բաժնեմասերի մոտ բացասական մնացորդի: Անհրաժեշտության դեպքում, դուստր ընկերությունների ֆինանսական հաշվետվությունները ճշգրտվում են՝ այդ Խումբների հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունները Խմբի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություններին համապատասխանեցնելու նպատակով: Ներխմբային բոլոր ակտիվները և պարտավորությունները, կապիտալը, եկամուտները, ծախսերը և դրամական հոսքերը, որոնք առաջացել են Խմբի ներսում գործառնությունների արդյունքում, համախմբելիս ամբողջությամբ բացառվում են:

Առանց վերահսկման կորստի դուստր ընկերությունում մասնակցության փոփոխությունը հաշվառվում է որպես սեփական կապիտալում փոփոխություն:

Եթե Խումբը կորցնում է դուստր ընկերության նկատմամբ վերահսկողությունը, այն ապաճանաչում է դուստր ընկերության ակտիվները (ներառյալ՝ գույքվիլը), պարտավորությունները, չվերահսկվող բաժնեմասը և կապիտալի այլ բաղադրիչները, իսկ արդյունքում առաջացած օգուտը կամ վնասը ճանաչվում է ֆինանսական արդյունքներում: Պահպանված ցանկացած ներդրում ճանաչվում է իրական արժեքով:

4. Նշանակալի դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ

ա) Դատողությունների, գնահատումների և ենթադրությունների կիրառումը

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումը պահանջում է Խմբի ղեկավարությունից կիրառել դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ, որոնք ազդեցություն ունեն եկամուտների ու ծախսերի, ակտիվների, պարտավորությունների և կից բացահայտումների վրա, ինչպես նաև պայմանական պարտավորությունների բացահայտումների վրա համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ամսաթվի դրությամբ: Գնահատումները և ենթադրությունները շարունակաբար վերլուծվում են և հիմնված են ղեկավարության փորձի և այլ գործոնների վրա, ներառյալ ապագա իրադարձությունների սպասումները, որոնք կարող են տեղի ունենալ որոշակի հանգամանքների պարագայում: Այս գնահատումների և ենթադրությունների վերաբերյալ անորոշությունը կարող է հանգեցնել այնպիսի հետևանքների, որոնք կպահանջեն հետագայում ակտիվների ու պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների էական ճշգրտումներ:

Մասնավորապես, Խումբը հայտնաբերել է մի շարք ոլորտներ, որտեղ պահանջվում են նշանակալի դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ: Այս ոլորտների և նրանց՝ տարբեր հաշվապահական քաղաքականությունների վրա ազդեցության վերաբերյալ հետագա տեղեկատվությունը նկարագրված է հաշվապահական քաղաքականության հետ կապակցված ծանոթագրությունում՝ կապակցած որակական և քանակական ծանոթագրությունում, ինչպես նկարագրված է ստորև:

Այն ներառում է.

Դատողություններ՝

- ▶ Օան. 16 Մակաբացման գործունեության ակտիվ,
- ▶ Օան. 38 (գ) Եկամուտի ճանաչում,
- ▶ Օան. 38 (ը) Շահութահարկ,
- ▶ Օան. 38 (զ) Դիտարկում՝ պրինցիպալ թե գործակալ,
- ▶ Օան. 38 (գ) Պայմանագրում ֆինանսական էական բաղադրիչի դիտարկում,
- ▶ Օան. 38 (ձ) Ընկերությունը որպես վարձակալ:

4. Նշանակալի դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ (շարունակություն)

ա) Դատողությունների, գնահատումների և ենթադրությունների կիրառումը (շարունակություն)

Գնահատումներ և ենթադրություններ՝

- ▶ Ծան 11 Այլ ծախսեր՝ ռոյալթիի գնահատում,
- ▶ Ծան. 4 Հանքաքարի պաշարներ – օգտակար հանածոների պաշարների գնահատում, որոնք հիմք են հանդիսանում դրամական միջոցների ապագա հոսքերի գնահատման համար,
- ▶ Ծան. 38 (ի) Հիմնական միջոցներ – արտադրական միավորի մաշվածության հաշվարկի որոշում,
- ▶ Ծան. 38 (ի) Հիմնական միջոցներ – հիմնական միջոցների օգտակար ծառայության ժամկետ,
- ▶ Ծան. 27 (ա) Պահուստներ,
- ▶ Ծան. 38 (ա) Ակտիվների վերականգման կարողություն,
- ▶ Ծան. 38 (ժ) Պաշարներ,
- ▶ Ծան. 38 (բ) Ֆինանսական գործիքներ և ռիսկերի կառավարում – ֆինանսական գործիքների իրական արժեք,
- ▶ Ծան. 38 Վաճառքի գնի գնահատված արժեք (առանձին),
- ▶ Ծան. 21 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի արժեզրկում:

Ապագային վերաբերող առանցքային ենթադրությունները և այլ առանցքային աղբյուրների գնահատման անորոշության առնչվող ենթադրությունները հաշվետու ժամանակաշրջանի դրությամբ, որոնք պարունակում են ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքի ճշգրտման նշանակալի ռիսկ, հաջորդ ֆինանսական տարում, ներկայացված են ստորև կամ համապատասխան հաշվապահական քաղաքականության ծանոթագրությունում (հղումների համար տես վերոնշյալ ցուցակը):

Խումբը իր ենթադրությունները և գնահատումները կառուցել է հիմնվելով առանձին ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման ժամանակ հասանելի չափանիշների վրա: Ներկա հանգամանքները և ենթադրությունները ապագա զարգացումների վերաբերյալ, այնուամենայնիվ կարող են փոխվել շուկայական փոփոխությունների հետ կապված կամ Խմբի վերահսկողությունից դուրս գտնվող հանգամանքներից ելնելով: Այսպիսի փոփոխությունները, երբ տեղի են ունենում, արտացոլվում են ենթադրություններում:

Հանքաքարի պաշարներ և շահագործման լիցենզիա

Հանքաքարի պաշարների և հանքային ռեսուրսները գնահատվել են այն չափով, որքանով հնարավոր է տնտեսապես և իրավական հիմունքներով արդյունահանումը Խմբի հանքերից: Այսպիսի պաշարների և հանքային ռեսուրսների գնահատումները և փոփոխությունները կարող են ազդեցություն ունենալ Խմբի հրապարակված համախմբված ֆինանսական վիճակի և արդյունքների վրա հետևյալ կերպ:

- ▶ Ապագա դրամական հոսքերի գնահատման փոփոխությունը կարող է ազդել հիմնական միջոցների, մակաբացման գործունեության ակտիվների և հետախուզման և գնահատման գործունեության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքների վրա:
- ▶ Մաշվածությունը և ամորտիզացիան կարող են փոխվել համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, որտեղ այսպիսի ծախսերը որոշվում են թողարկված միավորի հիման վրա կամ որտեղ համապատասխան ակտիվների օգտակար ծառայության ժամկետներն են փոխվում:
- ▶ Մակաբացման ծախսումները, որոնք՝ կապիտալացվել են որպես հիմնական միջոցների մաս կամ այլ ոչ ընթացիկ ակտիվների կամ պաշարների մաս ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում կամ ծախսագրվել են համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, կարող են փոխվել՝ պայմանավորված մակաբացման գործակիցների փոփոխությամբ:
- ▶ Տեղանքի վերականգման կամ բնապահպանական պահուստները կարող են փոխվել, երբ պաշարների գնահատման փոփոխությունը ազդեցություն է ունենում այս գործողությունների սկսելու ժամանակի և ծախսերի մեծության վրա:
- ▶ Հետաձգված հարկային ակտիվների ճանաչումը և հաշվեկշռային արժեքը կարող է փոխվել՝ պայմանավորված այս ակտիվների գոյության վերաբերյալ դատողությունների և հավանական վերականգնումների վերաբերյալ գնահատումների փոփոխություններով:

4. Նշանակալի դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ (շարունակություն)

ա) Դատողությունների, գնահատումների և ենթադրությունների կիրառումը (շարունակություն)

Խումբը գործում է մինչև 2041թ-ը գործող լիցենզիայի ներքո՝ համաձայն համար PV-232 լիցենզիայի պայմանագրի՝ կնքված 2012թ-ի նոյեմբերի 27-ին: Այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս ղեկավարությունը առաջնորդվել է այն ենթադրությամբ, որ լիցենզիայի գործողության ժամկետը կերկարաձգվի 2041թ-ից ավել: Այս ենթադրությունը հիմնված է Ընդերքի մասին օրենսգրքի դրույթների վրա, որոնք նախատեսում են լիցենզիայի երկարաձգում՝ հիմնված ներկայացված դիմումի վրա:

Ի լրումն՝ Խումբը ստացել է JORC-ի համապատասխան հանքային ռեսուրսների գնահատման NI43-101 հաշվետվությունը՝ թողարկված Golder Associates-ի կողմից 2015թ-ի հոկտեմբերին:

Խումբը օգտագործում է վերոնշյալ գնահատումները տեղանքի վերականգնման ծախսերի ժամանակացույցի, հիմնական միջոցների, մակաբացման գործունեության ակտիվի և հետախուզման և գնահատման գործունեության ակտիվների օգտակար ծառայության ժամկետների և արժեզրկման գնահատման համար:

բ) Իրացվելիության դիրք

2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի ընթացիկ պարտավորությունները գերազանցում են ընթացիկ ակտիվները 4,606,139 հազար ՀՀ դրամով (2020: 75,352,231 հազար ՀՀ դրամ):

Ղեկավարությունը ուսումնասիրել է Խմբի պլանավորված դրամական հոսքերը և կիրառված համապատասխան ենթադրությունները՝ կատարելով համապատասխան սթրես թեստեր (կապված հիմնականում պղնձի պահանջարկի և գների հետ): Արդյունքում՝ Ղեկավարությունը ունի ողջամիտ կանխատեսում, որ Խումբն ունի բավարար միջոցներ իր գործառնական գործունեությունը տեսանելի ապագայում շարունակելու համար:

Խումբը ձեռք է բերել լրացուցիչ երկարաժամկետ ֆինանսավորում, և ղեկավարությունը հավատացած է, որ հետագա ժամանաշրջաններում իրացվելիության անհավասարակշռությունը բարելավվելու է :

5. Տեղեկատվություն գործունեության ոլորտի վերաբերյալ

Խմբի հիմնական գործունեությունը հանքարդյունաբերությունն է, ինչպես նաև պղնձի և մոլիբդենի խտանյութի արտադրությունը: Խմբի ակտիվների մեծամասնությունը գտնվում են, և գործունեությունն իրականացվում է ՀՀ Սյունիքի մարզում: ՀՀ-ից դուրս Խումբը ունի ոչ էական ծավալի ընթացիկ և ոչ ընթացիկ ակտիվներ՝ Եթովպիայում և Մուդանի ԺՀ-ում : Կառավարման նպատակներով Խումբը գործունեությունն իրականացնում է ստորաբաժանումների հիման վրա, որոնք ձևավորվել են գործունեության հիմնական տեսակներից ելնելով, և ունի մեկ հաշվետու գործառնական միավոր:

- ▶ Այն զբաղվում է պղնձի և մոլիբդենի խտանյութի արդյունահանմամբ և վերամշակմամբ:

Խորհուրդը մշտադիտարկման է ենթարկում Խմբի գործունեությունը, և Գլխավոր Տնօրենը ռեսուրսների բաշխման և արդյունքների գնահատման վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու նպատակով հանդիսանում է Խմբի հիմնական որոշումներ կայացնող մարմինը:

Հասույթն ըստ արտադրանքի և մատուցված ծառայության տեսակների ներկայացված է Ծան. 6-ում, իսկ վերլուծությունն ըստ հաճախորդների կտեսնեք Ծան. 32-ում: Խտանյութերի և ֆերոմոլիբդենի վաճառքից ստացված հասույթը կազմում է հաճախորդներից ստացված ընդհանուր հասույթի 98%-ը (2020: 97%):

6. Հասույթ

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Հասույթ պղնձի խտանյութի վաճառքից	184,340,719	132,812,424
Հասույթ ֆերոմոլիբդենի վաճառքից	95,236,259	45,541,253
Հասույթ մոլիբդենի խտանյութի վաճառքից	55,966,743	46,787,491
Հասույթ պղնձի խտանյութի առաքման ծառայությունից	5,052,697	7,738,608
Այլ հասույթ	1,467,560	81,841
	342,063,978	232,961,617

6. Հասույթ (շարունակություն)

Հասույթ պղնձի խտանյութի և ֆերոմոլիբդենի վաճառքից.

	2021թ.		2020թ.	
	հազ. դրամ	Չոր մետրիկ տոննա	հազ. դրամ	Չոր մետրիկ տոննա
Պղնձի խտանյութ	184,340,719	202,540	132,812,424	238,817
Ֆերոմոլիբդեն	95,236,259	7,760	45,541,253	7,250
Մոլիբդենի խտանյութ	55,966,743	7,372	46,787,491	12,498
	335,543,721		225,141,168	

Պղնձի խտանյութի և ֆերոմոլիբդենի վաճառքից եկամուտը ճանաչվում է ժամանակի այն պահին, երբ բոլոր ռիսկերը և իրավունքները փոխանցվում են (տես Ծան. 38), իսկ առաքումից եկամուտը ճանաչվում է ժամանակի այն պահին, երբ ծառայությունը փաստացի մատուցված է:

2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ուներ 17,384,462 հազար դրամ գումարով պայմանականորեն գնանշվող վաճառք, որը բաղկացած էր 15,458 չոր մետրիկ տոննա պղնձի խտանյութից, 121 չոր մետրիկ տոննա ֆերոմոլիբդենից (2020թ-ին՝ 14,924,549 հազար դրամ գումարով պայմանականորեն գնանշվող վաճառք, որը բաղկացած էր 8,747 չոր մետրիկ տոննա պղնձի խտանյութից, 419 չոր մետրիկ տոննա ֆերոմոլիբդենից և 365 չոր մետրիկ տոննա մոլիբդենի խտանյութից), որի իրական արժեքը կազմում էր մոտավորապես 17,481,088 հազար դրամ (2020թ-ին՝ 15,440,561 հազար դրամ):

7. Վաճառքի ինքնարժեք

հազ. դրամ	2021թ.	2020թ.
Պղնձի, մոլիբդենի խտանյութի և ֆերոմոլիբդենի վաճառքի ինքնարժեք	122,968,948	123,902,644
Այլ վաճառքների ինքնարժեք	1,596,569	105,314
	124,565,517	124,007,958

Խտանյութերի և ֆերոմոլիբդենի վաճառքի ինքնարժեք.

հազ. դրամ	2021թ.	2020թ.
Նյութեր	35,495,362	37,480,406
Աշխատավարձ	23,255,431	23,507,114
Ստացված ծառայություններ	16,090,613	16,723,123
Վերամշակման ծախսումներ	15,940,788	13,473,704
Մաշվածություն	14,367,986	14,048,174
Էլեկտրականություն և գազ	10,801,166	11,930,227
Բեռնափոխադրում	6,551,349	6,374,898
Բնապահպանական հարկեր	207,516	54,793
Այլ	258,737	310,206
	122,968,948	123,902,645

8. Իրացման ծախսեր

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Պղնձի խտանյութի փոխադրման ծախսեր	6,450,100	5,307,156
Մոլիբդենի խտանյութի փոխադրման ծախսեր	1,252,339	486,513
Փաթեթավորման, տեսակավորման և պահպանման ծախսեր	221,495	237,797
Ֆերոմոլիբդենի փոխադրման ծախսեր	–	48,163
Այլ	1,056,247	1,064,621
	8,980,181	7,144,250

Փաթեթավորման, տեսակավորման և պահպանման ծախսերը ներառում են անուղղակի աշխատավարձի գծով ծախսերը՝ 148,115 հազար դրամ գումարով (2020թ.-ին՝ 156,527 հազար դրամ) (տես Ծան. 13):

9. Վարչական ծախսեր

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Աշխատավարձ	7,863,253	6,617,551
Տրանսպորտային և ավտոմեքենաների սպասարկման ծախսեր	3,003,780	2,354,657
Մաշվածության, ամորտիզացիայի և պահպանման ծախսեր	880,975	846,899
Աուդիտ, խորհրդատվական և այլ մասնագիտական ծառայություններ	815,916	728,913
Ապահովագրության ծախսեր և բանկային ծառայությունների վճարներ	685,759	779,218
Գործուղման, վերապատրաստման և ներկայացուցչական ծախսեր	423,535	443,740
Երկրաբանական ուսումնասիրություններ և հետախուզություններ	361,340	290,553
Գրասենյակային, կոմունալ և տեղեկատվական ծախսեր	173,089	567,292
Վարձակալական ծախսեր	152,578	102,244
Հեջավորման միջնորդավճարի գծով ծախսեր	3,239	226,792
Այլ	1,235,331	1,054,102
	15,598,795	14,011,961

Տրանսպորտային և ավտոմեքենաների սպասարկման ծախսերը ներառում են 194,892 հազար դրամ գումարով անուղղակի աշխատավարձի գծով ծախսեր (2020թ.-ին՝ 79,605 հազար դրամ) (տես Ծան. 13) և մաշվածության ծախսեր 591,569 հազար դրամ գումարով (2020թ.-ին՝ 442,052 հազար դրամ) (տես Ծան. 15):

10. Նվիրատվություններ սոցիալական ծրագրերին

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Նվիրատվության ձևով տրամադրված դրամական միջոցներ	5,259,452	7,334,807
Նվիրատվության ձևով տրամադրված հիմնական միջոցներ և պաշարներ	366,383	570,129
Նվիրատվության գծով պարտավորություններ	–	1,400,000
	5,625,835	9,304,936

Խումբը հասկացումներ է կատարում տարբեր սոցիալական ծրագրերին ու հաստատություններին:

11. Այլ ծախսեր և այլ եկամուտներ

հազ. դրամ	2021թ.	2020թ.
Մատուցված ծառայություններից հասույթ	144,020	-
Գույքի վաճառքից հասույթ	16,483	67,602
Վարձակալությունից ստացված եկամուտ	2,580	19,045
Փոխհատուցում ոչ ռեզիդենտի շահութահարկից/ակցիզային հարկից	-	36,334
Այլ եկամուտներ	561,543	343,709
Այլ եկամուտներ	724,626	466,689

հազ. դրամ	2021թ.	2020թ.
Ռոյալթիի գծով ծախս	39,561,074	23,853,740
Հարկեր և տուրքեր՝ բացառությամբ շահութահարկի	11,506,348	269,719
Պարտավորության ճանաչում հոսքային պայմանագրի ներքո (Ծան. 31)	3,922,020	-
Կանխավճարների արժեզրկում	2,381,643	-
Հիմնական միջոցների արժեզրկում	867,127	244,571
Աշխատավարձ	842,628	832,416
Պաշարների դուրսգրում	627,718	515,502
Մաշվածություն	620,383	602,438
Աշխատակիցների հատուցումներ՝ բացառությամբ աշխատավարձի	453,206	393,955
Նյութեր	104,628	49,401
Տույժեր և տուգանքներ	23,669	125,630
Վարձակալության գծով ծախսեր	-	795,935
Այլ	1,996,511	1,831,295
Այլ եկամուտներ	62,906,955	29,514,602

12. Ֆինանսական եկամուտ և ֆինանսական ծախսեր

հազ. դրամ	2021թ.	2020թ.
Շահույթում կամ վնասում ճանաչված		
Տոկոսային եկամուտ ավանդների գծով	484,982	-
Տոկոսային եկամուտ բանկային հաշիվների գծով	47,889	34,568
Տոկոսային եկամուտ փոխառությունների գծով	12,183	534,397
Ֆինանսական եկամուտ	545,054	568,965
Տոկոսային ծախս վարկերի և փոխառությունների գծով	(13,830,215)	(16,768,586)
Տոկոսային ծախս պայմանականորեն գնանշվող վաճառքների գծով ստացված կանխավճարների գծով	(582,671)	(1,540,063)
Տեղանքի վերականգնման պահուստի գծով գեղչի ծախսագրում (Ծան. 27)	(338,014)	(299,797)
Ֆինանսական վարձակալության գծով տոկոսային ծախս	(24,815)	(220,134)
Այլ տոկոսային ծախսեր	-	(14,417)
Ֆինանսական ծախսեր	(14,775,715)	(18,842,997)

2021թ. ընթացքում 1,557,816 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 2,071,542 հազար դրամ) գումարով փոխառության ծախսումները կապիտալացվել են անավարտ շինարարությանը (տես Ծան. 15): Կապիտալացման ենթակա փոխառության ծախսումների գումարը հաշվարկելու համար օգտագործվել է 8.75% կապիտալացման դրույքը (2020թ.-ին՝ 8.32%): Կապիտալացման դրույքը սահմանվել է որպես Խմբի փոխառությունների նկատմամբ կիրառելի փոխառությունների ծախսումների կշռված միջինը:

13. Աշխատակազմի գծով ծախսեր

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Աշխատավարձ	40,796,575	36,546,663
Աշխատակիցների հատուցումներ՝ բացառությամբ աշխատավարձի (Ծան. 11)	453,206	393,955
	41,249,781	36,940,618

Աշխատավարձ՝ 23,255,431 հազար դրամ գումարով, ճանաչվել է վաճառված ապրանքների ինքնարժեքի կազմում (2020թ.-ին՝ 23,507,114 հազար դրամ), 148,115 հազար դրամ գումարով՝ իրացման ծախսերի կազմում (2020թ.-ին՝ 156,527 հազար դրամ), 7,863,253 հազար դրամ գումարով՝ վարչական ծախսերի կազմում (2020թ.-ին՝ 6,617,551 հազար դրամ), 842,628 հազար դրամ գումարով՝ այլ ծախսերի կազմում (2020թ.-ին՝ 832,416 հազար դրամ), 2,651,625 հազար դրամ գումարով կապիտալացվել է անավարտ շինարարությանը (2020թ.-ին 1,804,844 հազար դրամ), 1,768,618 հազար դրամ գումարով կապիտալացվել է պատրաստի արտադրանքի և պաշարների վրա (2020թ.-ին՝ 997,403 հազար դրամ), 3,832,256 հազար դրամ գումարով կապիտալացվել է ոչ ընթացիկ պաշարների՝ հանքաքարի պաշարների վրա, (2020թ.-ին՝ 2,096,970 հազար դրամ), 434,649 հազար դրամ գումարով հորատման աշխատանքների վրա, (2020թ.-ին՝ 533,827 հազար դրամ):

14. Շահութահարկ

ա) Շահութույում կամ վնասում ճանաչված գումարներ

Շահութահարկի գծով ծախսի հիմնական բաղադրիչներն են՝

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Ընթացիկ շահութահարկի գծով ծախս	23,770,952	9,390,283
Հետաձգված հարկերի գծով ժամանակավոր տարբերությունների առաջացում և վերականգնում	(664,753)	(1,665,908)
Շահութահարկի գծով ծախս	23,106,199	7,724,375

Հայկական ընկերությունների համար շահութահարկի դրույքաչափը 2021թ. կազմել է 18% (2020թ.՝ 18%):

Շահութահարկի արդյունավետ դրույքաչափը տարբերվում է շահութահարկի՝ օրենքով սահմանված դրույքաչափից: Օրենքով սահմանված դրույքաչափի հիման վրա շահութահարկի գծով ծախսի համաձայնեցումը իրականի հետ հետևյալն է.

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Շահույթ/(վնաս) նախքան շահութահարկը	117,734,730	8,544,489
Օրենքով սահմանված հարկի դրույքաչափ	18%	18%
Շահութահարկի գծով ծախս՝ օրենքով սահմանված դրույքաչափով	21,192,251	1,538,008
Զնվազեցվող ծախսեր		
Փոխարժեքային տարբերությունից ծախս/եկամուտ	(2,012,260)	3,575,099
Տրված նվիրատվություններ	1,009,545	1,674,888
Հարկային նպատակներով ճանաչված ծախսեր	(696,139)	-
Հետգնված բաժնետոմսերի տեղաբաշխման հարկային ազդեցություն	2,545,442	-
Զճանաչված նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների և հարկային վնասների փոփոխություն	(28,302)	12,886
Այլ չնվազեցվող ծախսեր	1,095,662	923,494
	23,106,199	7,724,375

14. Ծահութահարկ (շարունակություն)

բ) Ժամանակավոր տարբերությունների շարժը տարվա ընթացքում

Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ և դրանց շարժը համապատասխան տարիների համար ներկայացված է ստորև.

	<i>Ժամանակավոր տարբերությունների առաջացում և հակադարձում</i>		<i>Ժամանակավոր տարբերությունների առաջացում և հակադարձում</i>		
	<i>1 հունվարի 2020թ.</i>	<i>31 դեկտեմբերի 2020թ.</i>	<i>31 դեկտեմբերի 2020թ.</i>	<i>31 դեկտեմբերի 2021թ.</i>	
Հարկվող ժամանակավոր տարբերությունների հարկային ազդեցություն՝					
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորություններ	71,076	35,467	106,543	(106,543)	–
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	62,781	37,305	100,086	552,158	652,244
Տրված կանխավճարներ ընթացիկ ակտիվների գծով	31,574	28,115	59,689	44,182	103,871
Պայմանագրային պարտավորություններ Ֆինանսական վարձակալության գծով	245,468	(133,928)	111,540	(93,292)	18,248
պարտավորություններ	554,074	(471,657)	82,417	(42,405)	40,012
Տրամադրված փոխառություններ	50,023	(46,298)	3,725	627,967	631,692
Պաշարներ	(89,078)	652,978	563,900	366,564	930,464
Տեղանքի վերականգնման պահուստ	569,437	164,288	733,725	(66,659)	667,066
Հետաձգված հարկային ակտիվ	1,495,355	266,270	1,761,625	1,281,972	3,043,597
Հարկվող ժամանակավոր տարբերությունների հարկային ազդեցություն՝					
Հիմնական միջոցներ	(10,706,484)	724,357	(9,982,127)	(760,112)	(10,742,239)
Վարկեր և փոխառություններ	(142,028)	(131,594)	(273,622)	136,692	(136,930)
Առևտրային և այլ պարտավորություններ	(52,152)	27,320	(24,832)	20,177	(4,655)
Մակաբացման գործունեության ակտիվներ	(132,428)	(256,656)	(389,084)	(381,974)	(771,058)
Օգտագործման իրավունքով ակտիվներ	(543,267)	466,094	(77,173)	54,410	(22,763)
Հետգնված բաժնետոմսերի գծով կրեդիտորական պարտք	(883,705)	570,117	(313,588)	313,588	–
Հետաձգված հարկային պարտավորություններ	(12,460,064)	1,399,638	(11,060,426)	(617,219)	(11,677,645)
Զուտ հետաձգված հարկային պարտավորություններ	(10,964,709)	1,665,908	(9,298,801)	664,753	(8,634,048)

գ) Զճանաչված հետաձգված հարկային ակտիվներ

	<i>Ժամանակավոր տարբերությունների առաջացում և հակադարձում</i>		<i>Ժամանակավոր տարբերությունների առաջացում և հակադարձում</i>		
	<i>1 հունվարի 2020թ.</i>	<i>31 դեկտեմբերի 2020թ.</i>	<i>31 դեկտեմբերի 2020թ.</i>	<i>31 դեկտեմբերի 2021թ.</i>	
Հաջորդ ժամանակաշրջան փոխանցված հարկային վնաս	151,693	19,388	171,081	(5,622)	165,459
Հիմնական միջոցներ	656,602	(35,374)	621,228	(20,417)	600,811
Պաշարներ	20,590	2,116	22,706	(746)	21,960
Տեղանքի վերականգնման պահուստ	45,165	984	46,149	(1,517)	44,632
Հետաձգված հարկային ակտիվ	874,050	(12,886)	861,164	(28,302)	832,862
Զճանաչված հետաձգված հարկային ակտիվ	(874,050)	12,886	(861,164)	28,302	(832,862)

Գործող հարկային օրենսդրության համաձայն՝ նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունները գործողության ժամկետ չունեն։ Դուստր ընկերության նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների և հարկային վնասների գծով հետաձգված հարկային ակտիվներ չեն ձևանալել, քանի որ անորոշ է, արդյոք կլինի ապագա հարկվող շահույթ, որի դիմաց Դուստր ընկերությունը կկարողանա իրացնել այդ հոդվածներից ստացված օգուտը:

15. Հիմնական միջոցներ

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Հոդ և շենքեր</i>	<i>Մեքենա- սարքավորումներ</i>	<i>Հանքարդյու- նաբերական ակտիվներ</i>	<i>Տնտեսական գույք</i>	<i>Անավարտ շինարարություն</i>	<i>Օգտագործման իրավունքով ակտիվներ (Ծան. 31, 0)</i>	<i>Ընդամենը</i>
Սկզբնական արժեք							
2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	74,044,901	215,712,109	256,622	1,321,980	65,669,466	4,050,952	361,056,030
Ավելացումներ	150,569	5,537,035	666,982	44,222	13,594,671	-	19,993,479
Օտարումներ	(405,761)	(798,417)	-	(4,567)	(2,122,692)	(493)	(3,331,930)
Դուրս գրում	-	(7,834)	-	(406)	(6,810)	-	(15,050)
Տեղափոխումներ	1,584,459	7,712,539	-	-	(6,134,820)	(3,162,178)	-
2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	75,374,168	228,155,432	923,604	1,361,229	70,999,815	888,281	377,702,529
2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	75,374,168	228,155,432	923,604	1,361,229	70,999,815	888,281	377,702,529
Ավելացումներ	1,915,003	8,557,593	4,392,172	217,288	11,971,331	982	27,054,369
Օտարումներ	(865,592)	(1,718,930)	-	(5,450)	(2,861,116)	-	(5,451,088)
Դուրս գրում	(2,643)	(45,588)	(475)	(1,380)	(856,876)	-	(906,962)
Տեղափոխումներ	1,886,310	8,296,240	-	-	(10,182,550)	-	-
2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	78,307,246	243,244,747	5,315,301	1,571,687	69,070,604	889,263	398,398,848
Մաշվածություն							
2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	(21,603,378)	(120,468,735)	(76,754)	(816,899)	-	(1,021,480)	(143,987,246)
Հաշվետու տարվա մաշվածության	(2,250,530)	(14,601,866)	(13,933)	(120,318)	-	(224,929)	(17,211,576)
Օտարումներ	1,038	585,047	-	4,413	-	493	590,991
Դուրս գրում	-	6,682	-	406	-	-	7,088
Տեղափոխումներ	-	(796,423)	-	-	-	796,423	-
2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	(23,852,870)	(135,275,295)	(90,687)	(932,398)	-	(449,493)	(160,600,743)
2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	(23,852,870)	(135,275,295)	(90,687)	(932,398)	-	(449,493)	(160,600,743)
Հաշվետու տարվա մաշվածության	(2,361,155)	(16,737,318)	(14,357)	(117,877)	-	(303,294)	(19,534,001)
Օտարումներ	202,136	583,619	-	1,112	-	-	786,867
Դուրս գրում	1,096	45,588	475	1,379	-	-	48,538
Տեղափոխումներ	-	-	-	-	-	-	-
2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	(26,010,793)	(151,383,406)	(104,569)	(1,047,784)	-	(752,787)	(179,299,339)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք							
2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	51,521,298	92,880,137	832,917	428,831	70,999,815	438,788	217,101,786
2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	52,296,453	91,861,341	5,210,732	523,903	69,070,604	136,476	219,099,509

15. Հիմնական միջոցներ (շարունակություն)

Մաշվածության ծախսեր՝ 14,367,986 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 14,048,174 հազար դրամ) գումարով, ճանաչվել է վաճառված ապրանքների ինքնարժեքի կազմում, 41,184 դրամ՝ սոցիալական նախագծերում կատարվող նվիրատվությունների գծով ծախսերում (2020թ.-ին՝ 24,085 դրամ), 689,387 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 684,946 հազար դրամ)՝ վարչական ծախսերի կազմում, 620,383 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 602,438 հազար դրամ)՝ այլ ծախսերի կազմում, 2,761,762 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 1,486,597 հազար դրամ) կապիտալացվել է ոչ ընթացիկ պաշարներին՝ հանքաքարի պաշարներին, 129,485 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 119,829 հազար դրամ) կապիտալացվել է անավարտ շինարարությանը, 923,814 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 178,894 հազար դրամ) կապիտալացվել է պատրաստի արտադրանքին և պաշարներին:

2021թ. ընթացքում 2,651,625 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 1,804,854 հազար դրամ) գումարով աշխատավարձ կապիտալացվել է անավարտ շինարարությանը (տես Ծան. 13):

2021թ. ընթացքում 1,557,816 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 2,071,542 հազար դրամ) գումարով փոխառության ծախսումները կապիտալացվել են անավարտ շինարարությանը (տես Ծան. 12):

2021թ. ընթացքում տեղանքի վերականգման պահուստի գնահատման փոփոխությունը՝ 84,721 հազար դրամի չափով, կապիտալացվել է համապատասխան հիմնական միջոցներին (2020թ.-ին՝ 358,676 հազար դրամ):

2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 63,352,318 հազար դրամ (2020: 51,620,831 հազար դրամ) հաշվեկշռային արժեքով հիմնական միջոցները գրավադրված են գրավով ապահովված բանկային վարկերի դիմաց:

2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ամբողջովին մաշված և օգտագործման մեջ գտնվող հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքը կազմում է 40,986,404 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 46,569,915 հազար դրամ):

16. Մակաբացման գործունեության ակտիվ

2014թ.-ին Խուլբը սկսել է ինտենսիվ մակաբացման գործունեություն Քաջարանի հանքի Շլորկուտ հատվածում, որտեղ գալիք տարիներին ակնկալվում է արդյունահանել հանքաքար, և նախաարտադրական մակաբացման ծախսումները կապիտալացրել է որպես մակաբացման գործունեության ակտիվ՝ 7,726,290 հազար դրամի չափով:

2021թ. ընթացքում կատարվել է լրացուցիչ մակաբացման աշխատանքներ, իսկ ծախսերը կապիտալացվել են 1,967,057 հազ. ՀՀ դրամի չափով, 2020թ.՝ 448,833 հազար: Տարածքը դեռևս մատչելի չէ արդյունահանման համար:

17. Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ

<i>Հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ		
«Արցախ ՀԷԿ» ԲԲԸ	550,078	705,257
	550,078	705,257

2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի ներդրումը «Արցախ ՀԷԿ» ԲԲԸ-ի կապիտալում («ԱՀԷԿ») կազմել է 5.7% (2020թ.-ին՝ 5.7%):

Բաժնետոմսերը ցուցակված են Հայաստանի ֆոնդային բորսայում: Ներդրման իրական արժեքը որոշվել է զեղչված դրամական հոսքերի մեթոդով, որը դասակարգվում է որպես 3-րդ մակարդակ իրական արժեքի հիերարխիայում (տես Ծան. 32):

2021թ. ընթացքում Խուլբը չի ճանաչել Արցախի ՀԷԿ ԲԲԸ-ի շահաբաժնից ստացված եկամուտ (2020թ.-ին՝ 59,214 հազար դրամ):

18. Կանխավճարներ

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով		
Կանխավճարներ հիմնական միջոցների գծով	5,161,696	4,998,819
Այլ ոչ ընթացիկ կանխավճարներ	491,975	489,643
	5,653,671	5,488,462
Կանխավճարներ ընթացիկ ակտիվների գծով		
Կանխավճարներ պաշարների գծով	2,814,017	5,163,783
Կանխավճարներ ծառայությունների գծով	762,129	386,448
Այլ կանխավճարների գծով	81,585	517,469
	3,657,731	6,067,700
	9,311,402	11,556,162

19. Վարկային կորուստների ծախս

2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում Խումբը ճանաչել է տրված վարկերի գծով վարկային կորուստների ծախս 308,704 հազար ՀՀ դրամի չափով (2020 թ.՝ 271,523 հազար դրամի չափով վարկային կորուստների փոխհատուցումներից եկամուտ), առևտրային դեբիտորական պարտքերի գծով՝ 2,149,547 հազար դրամի չափով (2020 թ.՝ 156,192 հազար դրամ):

Տրամադրված փոխառությունները դասակարգված են Փուլ 3 Ակնկալվող վարկային կորուստների հաշվարկման նպատակով:

Առևտրային դեբիտորական պարտքերի գծով ակնկալվող վարկային կորուստների շարժը ներկայացված է Ծանոթագրություն 21-ում:

20. Պաշարներ

<i>Հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Պահեստամասեր (ինքնարժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով)	9,932,110	10,437,422
Մշակման հանձնված մոլիբդենի խտանյութ* (ինքնարժեքով)	5,961,719	1,315,024
Հումք և սպառողական նյութեր (ինքնարժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով)	4,531,288	5,104,426
Պատրաստի արտադրանք (ինքնարժեքով)	2,462,335	931,266
Անավարտ արտադրանք (ինքնարժեքով)	350,033	420,536
Շինանյութ (ինքնարժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով)	237,095	263,882
Այլ (ինքնարժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով)	1,838,184	1,558,971
Ընդամենը ընթացիկ պաշարներ	25,312,764	20,031,527
Ոչ ընթացիկ պաշարներ – հանքաքարի պաշարներ**	21,110,939	16,923,125
Ընդամենը պաշարներ՝ սկզբնական արժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով	46,423,703	36,954,652

* Խումբը ծառայությունների մատուցման պայմանագրեր է ստորագրել կապակցված կողմերի հետ մոլիբդենի խտանյութը ֆերոմոլիբդենի վերամշակելու համար: Վերամշակման ընթացքում Խումբը պահպանում է սեփականության իրավունքը: Ստացված վերամշակման ծառայությունների գծով համապատասխան ծախսերը ներկայացված են Ծան. 6-ում:

** Ոչ ընթացիկ պաշարները ներկայացնում են մետաղի ցածր պարունակությամբ հանքաքար, որը հնարավոր չէ տնտեսապես արդյունավետ վերամշակել ներկայիս շուկայական գների պայմաններում, և պահուստավորվել է հետագայում վերամշակման նպատակով:

20. Պաշարներ (շարունակություն)

Աշխատավարձ 3,832,256 հազար դրամ գումարով (2020թ.-ին՝ 2,096,970 հազար դրամ) (տես Ծան. 0), և մաշվածություն՝ 2,761,762 հազար դրամ գումարով (2020թ.-ին՝ 1,486,597 հազար դրամ), կապիտալացվել է ոչ ընթացիկ պաշարների՝ հանքաքարի պաշարների հաշվեկշռային արժեքին (տես Ծան. 15):

2021թ.-ի ընթացքում 627,718 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 373,028 հազար դրամ) ճանաչվել է որպես զուտ իրացման արժեքով հաշվառվող պաշարների արժեքի նվազեցման ծախս, ինչը արտացոլվել է այլ ծախսերում (տես Ծան. 0):

21. Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր

<i>Հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր (ոչ ենթակա պայմանական գնանշման) – ամորտիզացված արժեք	7,475,226	6,363,879
Այլ դեբիտորական պարտքեր	1,076,305	2,103,014
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր ամորտիզացված արժեքով	8,551,531	8,466,893
Ակնկալվող վարկային կորուստներ	(2,643,028)	(493,481)
	5,908,503	7,973,412
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր (ենթակա պայմանական գնանշման) – իրական արժեք	13,601,403	7,189,133
Ընդհանուր առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	19,509,906	15,162,545

Առևտրային դեբիտորական պարտքերը (ոչ ենթակա պայմանական գնանշման) ոչ տոկոսակիր են և հիմնականում ունեն մինչև 1 տարի ժամկետայնություն:

Առևտրային դեբիտորական պարտքերը (ենթակա պայմանական գնանշման) ոչ տոկոսակիր են, սակայն, ինչպես նկարագրված է Ծան. 32-ում, գնորոշման ժամանակաշրջանում ենթարկվում են ապրանքների ապագա գների փոփոխության և, հետևաբար, չեն անցնում «բացառապես մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսների վճարումներ» (SPP1) թեստը և մինչև մարման ամսաթիվը չափվում են իրական արժեքով: Այս առևտրային դեբիտորական պարտքերը սկզբնապես չափվում են այն գումարի չափով, որքան Խումբը ակնկալում է ստանալ, որն է՝ գնորոշման ժամանակաշրջանի վերջում Խմբի կողմից ակնկալվող ստացվելիք գնի գնահատումը:

Նախնական հաշիվ-ապրանքագրի մոտավորապես 90%-ը (հիմք ընդունելով պայմանական գինը (պղնձի համար հաշվարկվում է որպես առաքումից մեկ շաբաթ առաջվա միջին գինը, իսկ մոլիբդենի համար՝ որպես առաքումից մեկ ամիս առաջվա միջին գինը)) ստացվում է կանխիկ, երբ ապրանքները բեռնվում են, որը նվազեցնում է ՖՀՄՄ 15-ի համաձայն ճանաչված սկզբնական դեբիտորական պարտքի չափը: Գնորոշման ժամանակաշրջանները կարող են տատանվել առաքումից հետո մեկից երկու ամսվա միջև, իսկ վերջնական վճարումն իրականացվում է գնորոշման ժամանակաշրջանից հետո 30-60 օրերի ընթացքում: Իրական արժեքի հետ կապված բացահայտումների մանրամասները ներկայացված են Ծան. 32-ում:

Ստորև ներկայացված է Խմբի վարկային ռիսկին ենթակա դեբիտորական պարտքերի (ոչ ենթակա պայմանական գնորոշման) մասին տեղեկատվությունը.

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Մինչև</i>				<i>1 տարուց</i>	<i>Ընդամենը</i>
	<i>3 ամիս</i>	<i>3-ից 6 ամիս</i>	<i>6-ից 9 ամիս</i>	<i>9-ից 12 ամիս</i>	<i>ավել</i>	
31 դեկտեմբեր 2021թ.						
Ակնկալվող վարկային կորուստի գործակից	2.51%	1.00%	0.11%	0.32%	40.50%	31.00%
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	409,658	324,696	1,055,202	273,644	6,488,331	8,551,531
Ակնկալվող վարկային կորուստ	(10,304)	(3,251)	(1,095)	(865)	2,627,513)	(2,643,028)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	399,354	321,445	1,054,107	272,779	3,860,818	5,908,503

21. Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր (շարունակություն)

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Մինչև 3 ամիս</i>	<i>3-ից 6 ամիս</i>	<i>6-ից 9 ամիս</i>	<i>9-ից 12 ամիս</i>	<i>1 տարուց ավել</i>	<i>Ընդամենը</i>
31 դեկտեմբեր 2020թ.						
Ակնկալվող վարկային կորուստի գործակից	1.19%	2.28%	5.65%	3.96%	52.24%	5.83%
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	4,090,635	186,967	3,743,711	7,177	438,403	8,466,893
Ակնկալվող վարկային կորուստ	(48,513)	(4,269)	(211,408)	(284)	(229,007)	(493,481)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	4,042,122	182,698	3,532,303	6,893	209,396	7,973,412

Ստորև ներկայացված աղյուսակը ցույց է տալիս Խմբի առևտրային դեբիտորական պարտքերի վարկային որակը (ոչ ենթակա պայմանական գնորշման)։

	<i>Փուլ 1 հազ. դրամ</i>	<i>Փուլ 2 հազ. դրամ</i>	<i>Փուլ 3 հազ. դրամ</i>	<i>Ընդամենը հազ. դրամ</i>
Համախառն հաշվեկշռային արժեք 2020 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ	2,128,078	3,589,798	2,894,163	8,612,039
Համախառն հաշվեկշռային արժեք 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	4,277,602	3,750,888	438,403	8,466,893
Համախառն հաշվեկշռային արժեք 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	734,354	1,328,846	6,488,331	8,551,531

Ստորև ներկայացված է առևտրային դեբիտորական պարտքերի ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստի շարժը տարվա ընթացքում։

	<i>Փուլ 1 հազ. դրամ</i>	<i>Փուլ 2 հազ. դրամ</i>	<i>Փուլ 3 հազ. դրամ</i>	<i>Ընդամենը հազ. դրամ</i>
Ակնկալվող վարկային կորուստների 2020 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ	29,320	177,710	130,259	337,289
Ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստ	23,462	33,982	98,748	156,192
Ակնկալվող վարկային կորուստների 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	52,782	211,692	229,007	493,481
Ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստ	(39,227)	(209,732)	2,398,506	2,149,547
Ակնկալվող վարկային կորուստների 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	13,555	1,960	2,627,513	2,643,028

22. Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Բանկային հաշիվների մնացորդներ	35,720,938	4,327,215
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	35,720,938	4,327,215

Խմբի ենթարկվածությունն արտարժույթի և տոկոսադրույքի ռիսկերին և ֆինանսական ակտիվների ու պարտավորությունների զգայունության վերլուծությունը ներկայացված են Ծան. 32-ում:

23. Ավանդներ բանկերում

2021 թվականի ընթացքում Խումբը ներդրել է երկու ժամկետային ավանդ երկու հայկական բանկերում՝ 9.5% տարեկան տոկոսադրույքով: Ի սկզբանե Խումբը ներդրել է 6 միլիարդ դրամ, ինչը 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում ավելացվել է 12 միլիարդ դրամով: Ավանդների մարման ամսաթիվն է 2022 թվականի ապրիլի 15-ը, տոկոսները վճարվում են ժամկետի վերջում: Հաշվետու ամսաթվից հետո 2022 թվականի ապրիլին Խումբը ստացել է ավանդադրված միջոցները:

24. Կապիտալ և պահուստներ

ա) Կանոնադրական կապիտալ

Սովորական բաժնետոմսերի սեփականատերերն իրավունք ունեն ժամանակ առ ժամանակ ստանալ հայտարարված շահաբաժինները և քվեարկել Խմբի բաժնետերերի ժողովներում՝ մեկ բաժնետոմս՝ մեկ ձայն սկզբունքով:

2021 թվականի ընթացքում Խմբի հետգնված բաժնետոմսերի 60%-ը (1,649,003 հատ հետգնված բաժնետոմսեր՝ յուրաքանչյուրը 20 հազար ՀՀ դրամ անվանական արժեքով) վաճառվել է «Արդյունաբերական ընկերություն» ԲԸ-ին: Խումբը ստացել է վճարումը 2021 թվականի չորրորդ եռամսյակում: Հետագայում «Արդյունաբերական ընկերություն» ԲԸ-ն Խմբի բաժնետոմսերի 15%-ը (412,251 հետգնված բաժնետոմսեր) նվիրաբերել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը:

2021 թվականի նոյեմբերին Խմբի բաժնետոմսերի 15%-ը (412,250 հատ հետգնված բաժնետոմսեր՝ յուրաքանչյուրը 20 հազար ՀՀ դրամ անվանական արժեքով) վաճառվել է «Ուրբանեվենտ պլյուս» ՍՊԸ-ին: 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ վաճառված բաժնետոմսերի դիմաց դեբիտորական պարտքի ընդամենը գումարը կազմել է 29,485,340 հազար ՀՀ դրամ, որը ներառվել է այլ ընթացիկ ակտիվներում ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում: Խումբը ստացել է վճարումը հաշվետու ամսաթվից հետո:

Հետգնված բաժնետոմսերի հետգնման գնի և վաճառված հետգնված բաժնետոմսերի տեղաբաշխման գնի տարբերությունը ճանաչվել է էմիսիոն եկամուտ՝ 18,167,106 հազար ՀՀ դրամ ընդամենը գումարով:

բ) Շահաբաժիններ

ՀՀ օրենսդրության համաձայն Խմբի բաշխման ենթակա պահուստները սահմանափակվում են Խմբի ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների համաձայն պատրաստված ֆինանսական հաշվետվություններում գրանցված կուտակված շահույթի մնացորդով՝ բացառությամբ կուտակված շահույթի գծով գործող ստորև ներկայացված սահմանափակումների:

2021 թվականի մայիսին կայացած Բաժնետերերի Ժողովում Խումբը հայտարարել է շահաբաժիններ 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար՝ կազմելով 410,042 հազար ՀՀ դրամ սովորական բաժնետոմսերի գծով (մեկ բաժնետոմսի դիմաց՝ 597 դրամ):

25. Թողարկված պարտատոմսեր

2019 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբը թողարկել է տոկոսային եկամուտ ունեցող ներքին պարտատոմսեր՝ 2,500,000 հազար ՀՀ դրամ և 50,000 հազար ԱՄՆ դոլար անվանական արժեքով, մարման ժամկետը՝ մինչև 2022 թ.-ը: Տարեկան տոկոսադրույքները՝ 7,5%-ից մինչև 11%:

2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ թողարկված պարտատոմսերի համախառն մնացորդը կազմել է 26,484,802 հազար ՀՀ դրամ (2020 թ.-ին 28,550,985 հազար ՀՀ դրամ):

Պարտատոմսերը թողարկվել են Խմբի կողմից պարտավորությունների, կապիտալ ներդրումային ծրագրերի ֆինանսավորման, ինչպես նաև կապիտալի ֆինանսավորման ներկայիս կառուցվածքի բարելավման համար: Գործիքները ցուցակված են Հայաստանի ֆոնդային բորսայում:

26. Վարկեր և փոխառություններ

Այս ծանոթագրությունում ներկայացված է տեղեկատվություն Խմբի ամորտիզացված արժեքով չափվող տոկոսակիր վարկերի և փոխառությունների պայմանագրային պայմանների մասին: Տոկոսադրույքի, արտարժույթի և իրացվելիության ռիսկերին Խմբի ենթարկվածության վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկատվությունը ներկայացված է Ծան. 32-ում:

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		
Գրավով ապահովված բանկային վարկեր և վարկային գծեր/օվերդրաֆտներ	21,515,320	44,440,879
Գրավով չապահովված բանկային վարկեր և վարկային գծեր/օվերդրաֆտներ	3,596,404	10,490,744
Գրավով ապահովված վարկեր այլ կազմակերպություններից	7,912,240	29,935,235
Գրավով չապահովված վարկեր այլ կազմակերպություններից	-	10,836,211
	33,023,964	95,703,069
Ընթացիկ պարտավորություններ		
Գրավով ապահովված բանկային վարկեր և վարկային գծեր/օվերդրաֆտներ	15,741,639	6,027,078
Գրավով չապահովված բանկային վարկեր և վարկային գծեր/օվերդրաֆտներ	1,441,900	5,894,766
Գրավով ապահովված վարկեր այլ կազմակերպություններից	15,862,326	12,264,015
Գրավով չապահովված վարկեր այլ կազմակերպություններից	10,643,094	14,440,769
	43,688,959	38,626,628

2019թ-ին Խումբը ստորագրեց վարկային գծի պայմանագիր Ամերիա Բանկի հետ՝ 18,000 հազար ԱՄՆ դոլար առավելագույն սահմանաչափով, 2025թ. մարման ժամկետով: 2020-ին պայմանագրի վոլյուտիվեց և առավելագույն սահմանաչափը ավելացվեց մինչև 20,000 հազար ԱՄՆ դոլար: 2021 թվականի ընթացքում Խումբը կնքել է վարկային գծի 2 պայմանագիր հայկական բանկի հետ՝ ընդամենը 10,452 հազար ԱՄՆ դոլար առավելագույն սահմանաչափով, 2022թ. մարման ժամկետով:

Գրավով ապահովված բանկային վարկերը ներառում են նաև 2018 և 2019թթ.-ին հայկական բանկի հետ կնքված վարկային պայմանագրեր, որոնց մարման ժամկետը 2025թ է: Գրավով ապահովված բանկային վարկերը և օվերդրաֆտները տրամադրված են հայկական բանկերից և ապահովված են համապատասխանաբար Խմբի բանկային հաշիվների մնացորդներով, հիմնական միջոցներով և հողերով (տես Ծան. 15):

Բանկային վարկերը ներառում են նաև գրավով ապահովված օվերդրաֆտ հայկական բանկից՝ 13,000 հազար ԱՄՆ դոլար առավելագույն սահմանաչափով և գրավով չապահովված օվերդրաֆտ՝ 13,400 հազար ԱՄՆ դոլար առավելագույն սահմանաչափով: 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օվերդրաֆտների մնացորդները զրոյական են (2020թ-ին՝ գրավով ապահովված օվերդրաֆտ՝ 2,390,027 հազար ՀՀ դրամ և գրավով չապահովված օվերդրաֆտ՝ 5,894,765 հազար ՀՀ դրամ): 2019թ.-ին պայմանագրերում տեղի են ունեցել փոփոխություններ, ինչի արդյունքում մարման ժամկետները երկարացվել են մինչև 2025թ.-ի դեկտեմբեր:

2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբը ունի 26,400 հազար ԱՄՆ դոլարի (2020թ-ին՝ 10,567 հազար ԱՄՆ դոլար) ցպահանջ փոխառության միջոցներ ստանալու հնարավորություն:

Ստորև ներկայացված են դեռևս չմարված վարկերի և փոխառությունների պայմանները:

26. Վարկեր և փոխառություններ (շարունակություն)

Պայմաններ և մարման ժամկետներ

Ստորև ներկայացված են դեռևս չմարված վարկերի և փոխառությունների պայմանները:

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Արժույթ</i>	<i>Անվանական տոկոսադր.</i>	<i>Սպասվող մարման տարի</i>	<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>
31 դեկտեմբեր 2021թ.				
Գրավով ապահովված վարկեր	ԱՄՆ դոլար	7.95%-9%	2025	37,256,959
Գրավով ապահովված օվերդրաֆտներ	ԱՄՆ դոլար	7.5%	2025	–
Գրավով չապահովված օվերդրաֆտներ	ԱՄՆ դոլար	9%	2025	–
Գրավով ապահովված վարկեր ոչ ֆինանսական հաստատություններից	ԱՄՆ դոլար	(LIBOR + 5.5%) – (LIBOR + 7%)	2022-2023	23,774,566
Գրավով չապահովված վարկեր ոչ ֆինանսական հաստատություններից	ԱՄՆ դոլար	8.5%-9.15%	2022-2025	10,643,094
Գրավով չապահովված վարկային գծեր	ԱՄՆ դոլար	7.5%	2022-2025	5,038,304
				76,712,923
Ընդամենը տոկոսակիր պարտավորություններ				

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Արժույթ</i>	<i>Անվանական տոկոսադր.</i>	<i>Սպասվող մարման տարի</i>	<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>
31 դեկտեմբերի 2020թ.				
Գրավով ապահովված վարկեր	ԱՄՆ դոլար	7.95%-9%	2025	48,077,928
Գրավով ապահովված օվերդրաֆտներ	ԱՄՆ դոլար	8%	2025	2,390,029
Գրավով չապահովված օվերդրաֆտներ	ԱՄՆ դոլար	9%	2025	5,894,767
Գրավով ապահովված վարկեր ոչ ֆինանսական հաստատություններից	ԱՄՆ դոլար	(LIBOR + 5.5%) – (LIBOR + 7%)	2022-2023	42,199,250
Գրավով չապահովված վարկեր ոչ ֆինանսական հաստատություններից	ԱՄՆ դոլար	8.5% 10.53%	2022-2025	25,276,980
Գրավով չապահովված վարկային գծեր	ԱՄՆ դոլար	8%	2025	10,490,743
				134,329,697
Ընդամենը տոկոսակիր պարտավորություններ				

27. Պահուստներ

<i>հազ. Դրամ</i>	<i>Տեղանքի վերականգնման գծով պահուստ</i>	<i>Արձակուրդային պահուստ</i>	<i>Ընդամենը</i>
Ոչ ընթացիկ	3,988,393	–	3,988,393
Ընթացիկ	42,298	301,949	344,248
2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	4,030,692	301,949	4,332,641
Տարվա ընթացքում օգտագործված պահուստ	(466,484)	–	(466,484)
Փափոխություններ գնահատումներում	84,721	(301,949)	(217,228)
Զեղչի ծախսագրում (Ծան. 12)	338,014	–	338,014
2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	3,986,943	–	3,986,943
Ոչ ընթացիկ	3,966,398	–	3,966,398
Ընթացիկ	20,545	–	20,545

27. Պահուստներ (շարունակություն)

ա) Տեղանքի վերականգնման գծով պահուստ

Արժվանիկ պոչամբար

Խումբը ունի հանքի շահագործման և խտանյութի արտադրության նպատակով օգտագործված պոչամբարի (Արժվանիկի պոչամբար) օգտագործման ընթացքում աղտոտված հողատարածքը վերականգնելու կառուցողական պարտականություն: Արժվանիկի պոչամբարի վերականգնման աշխատանքների պահուստը 2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմում է 3,149,539 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 3,166,536 հազար դրամ):

Նշված պարտականությունը կատարելու համար պահանջվող չգեղչված դրամական միջոցների հոսքերի ընդհանուր գումարը գնահատված է 7,616,789 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 7,835,291 հազար դրամ)՝ հաշվի առնելով Հայաստանի համար կանխատեսվող սղաճի միջին դրույքը՝ 4,99% (2020թ.-ին՝ 5,10%): Տասներեք տարի ժամկետում կատարվելիք վերականգնման ծախսերի գումարի նկատմամբ կիրառվել է տարեկան գեղչ՝ 10.05% (2020՝ 9.25%): Պահուստի ժամկետները որոշվել են՝ հիմք ընդունելով 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ գործող պոչամբարի հետ կապված վերականգնման պարտականության կատարման ժամկետների վերաբերյալ ղեկավարության գնահատականը: Ձեռչի դրույքն իրենից ներկայացնում է ՀՀ կառավարության երկարաժամկետ պարտատոմսերի համար կիրառվող դրույքը:

Պահուստի գումարը փոփոխվել է նախորդ տարվա ճանաչված գումարի նկատմամբ, ինչը պայմանավորված է վերականգնման աշխատանքների գնահատված ծավալի, տարեկան գեղչի և սղաճի դրույքների փոփոխություններով: Գնահատումների այս փոփոխությունները ճանաչվել են սկզբնապես՝ որպես տեղանքի վերականգնման պարտավորության և համապատասխան պարտավորությանը վերաբերող ակտիվի ճշգրտում:

Հանքասար պոչամբար

Խումբը կառուցողական պարտավորություն ունի վերականգնել պոչամբարի (Հանքասար) օգտագործման ընթացքում տուժած աղտոտված հողերը հանքերի շահագործման և խտանյութի արտադրության համար: «Հանքասար» պոչամբարի վերականգնման աշխատանքների համար նախատեսված պահուստը 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմում է 281,022 հազար դրամ (2020 թ.՝ 256,391 հազար դրամ):

Պարտավորությունը մարելու համար պահանջվող չգեղչված դրամական միջոցների հոսքերի ընդհանուր գումարը կազմում է 272,216 հազ. ՀՀ դրամ՝ հաշվի առնելով կանխատեսված գնաճի միջին տեմպի ազդեցությունը Հայաստանի համար 4.23% (2020: 3.48%): Վերականգնման ծախսերը, որոնք պետք է կատարվեն 3 տարվա ընթացքում 2022-ից մինչև 2025 թվականների ընթացքում, հաշվարկվել են տարեկան 8.2% տարեկան գեղչման դրույքաչափով (2020: 7.01%): Վերականգնման աշխատանքների ժամկետը հանդիսանում է ղեկավարության գնահատումը, թե ինչքան ժամանակ կպահանջվի պարտավորությունների կատարման համար. Ձեռչի տոկոսադրույքը ներկայացնում է ՀՀ կառավարության երկարաժամկետ պարտատոմսերի տոկոսադրույքը:

Հանքի փակում և թափոնների լցակույտեր

2013թ. ընթացքում պարզաբանվել և իրավաբանորեն կատարման ենթակա են դարձել՝ Ընդերքի մասին վերանայված օրենսգրքի համաձայն, հայկական հանքարդյունաբերական Խումբների տեղանքի վերականգնման պարտականությունները: Վերանայված օրենսգրքը սահմանում է համակարգ, որի շրջանակներում Խումբը պետք է վճարումներ կատարի համապատասխան պետական հիմնադրամին: Պահանջվող վճարումների հաշվարկն իրականացվում է առանձին իրավական ակտով՝ կառավարության կողմից սահմանված բանաձևի համաձայն: 2013թ. փետրվարի 11-ին կառավարությունը հրապարակեց տեղանքի վերականգնման պարտավորության գծով վճարումների հաշվարկին վերաբերող իրավական ակտ, որը պետք է պատրաստվի ղեկավարության կողմից և հաստատվի պետական մարմինների կողմից:

Վերականգնման աշխատանքների ծավալը, ժամկետները և ծախսերը սահմանված են Խմբի Հանքի փակման ծրագրով: Վերականգնման աշխատանքները ներառում են հետևյալ բնույթի գործողություններ. թափոնների լցակույտերի մակերևույթի և լանջերի ռեկուլտիվացիա, բաց հանքի պատերի ամրացում և ռեկուլտիվացիա, լցակույտերի տարածքում ջրահեռացման համակարգի վերականգնում, բաց հանքը, լցակույտերը և գործարանը միացնող ճանապարհների քանդում և հողի ու բուսականության շերտով ծածկում, բոլոր վնասված հողատարածքների վերականգնում, փոսերի լցում:

27. Պահուստներ (շարունակություն)

ա) Տեղանքի վերականգնման գծով պահուստ (շարունակություն)

2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հանքի փակման և թափոնների լցակայանների վերականգնման աշխատանքների գծով պահուստը կազմել է 556,383 հազար դրամ (2020թ.-ին՝ 607,765 հազար դրամ):

Պարտավորությունը մարելու համար անհրաժեշտ չզեղչված դրամական հոսքերի ընդհանուր գումարը գնահատվում է 2,943,820 հազար դրամ: 22 տարուց հետո կատարվելիք վերականգնման աշխատանքների ծախսերի զեղչման համար կիրառվել է տարեկան 10.1% զեղչման տոկոսադրույք (2020. 9.46%): Պահուստի ժամկետայնությունը որոշվել է Խմբի Լիցենզիայի պայմանագրով սահմանված ժամկետի հիման վրա: Ջեդչի դրույքն իրենից ներկայացնում է ՀՀ կառավարության երկարաժամկետ պարտատուների համար կիրառվող դրույքը:

28. Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ

2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորությունները՝ 591,905 հազար դրամի չափով, իրենցից ներկայացնում են մեկ պայմանագրային կողմի հետ պղնձի ֆյուչերսների իրական արժեքը:

2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ին ավարտված իննամսյա ժամանակահատվածում իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից գուտ վնասը բաղկացած է իրացված վնասից 823,883 հազար դրամի չափով (2020թ.՝ իրացված վնաս՝ 2,636,024 հազար դրամ և չիրացված վնաս՝ 171,853 հազար դրամ):

Խմբի ենթարկվածությունը պարտքային, արտարժույթի և իրացվելիության ռիսկերին շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող ֆինանսական գործիքների հետ կապված ներկայացված է Ծան. 32-ում:

29. Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Պաշարների և հիմնական միջոցների ձեռքբերման համար վճարվելիք գումարներ	11,506,299	11,740,371
Ստացված ծառայությունների գծով վճարվելիք գումարներ	5,378,350	4,538,236
Հայտարարված շահաբաժիններ	410,042	-
Իրական արժեքի վերագնահատում պայմանականորեն գնանշվող վաճառքների գծով	-	99,278
Այլ վճարվելիք գումարներ և հաշվեգրված ծախսեր	417,805	2,533,102
	17,712,496	18,910,987

Խմբի ենթարկվածությունը պարտքային և արտարժույթի ռիսկերին և առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքերի հետ կապված արժեզրկման կորուստները ներկայացված են Ծան. 32-ում:

30. Վարձակալության պարտավորություններ

Վարձակալության պարտավորությունների շարժը ներկայացված է ստորև.

<i>Հազ. դրամ</i>	<i>Պարտավորություններ վարձակալության գծով</i>
2020թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	457,874
Հաշվեգրված տոկոսներ	24,815
Մարումներ	(260,400)
	222,289
2021թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	222,289
Ընթացիկ պարտավորություններ վարձակալության գծով	222,289
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ վարձակալության գծով	-

Մեքենա-սարքավորումների վարձակալության որոշ պայմանագրեր 12 ամիս կամ ավելի քիչ ժամկետով են: Այս պայմանագրերի մասով Խումբը ստանում է ակտիվի ճանաչումից ազատում՝ որպես «կարճաժամկետ վարձակալություն»:

31. Պայմանագրային պարտավորություններ

<i>Ընթացիկ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Պայմանականորեն գնանշվող վաճառքների գծով ստացված ընթացիկ կանխավճարներ	16,035,212	16,159,865
Պայմանագրային պարտավորություն	980,547	744,045
	17,015,759	16,903,910

Ժամանակ առ ժամանակ Խումբը ճանաչում է պայմանագրային պարտավորություններ մետաղական խտանյութերի բեռնափոխադրման/առաքման ծառայությունների հետ կապված հետաձգված հասույթից, որոնք վաճառվում են FCA և CIP միջազգային առևտրի պայմաններով, և որոնց վաճառքից հասույթի մի մասը ստացվել է մինչև ապրանքների բեռնափոխադրման/առաքման ավարտը: Հաշվետու ժամանակահատվածում ճանաչված եկամուտը, որը ներառված էր պայմանագրային պարտավորությունների սկզբնական մնացորդում, կազմում է 744,045 հազար ՀՀ դրամ (2020թ-ին՝ 1,363,710 հազար ՀՀ դրամ):

Գործարքի գինը, որը բաշխված է մնացած կատարման պարտավորություններին (չկատարված կամ մասամբ չկատարված), 2021թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմում է 980,547 հազար ՀՀ դրամ (2020: 744,045 հազար ՀՀ դրամ): Մյուս բոլոր կատարման պարտավորություններն ակնկալվում է ճանաչել մեկ տարվա ընթացքում:

2021թ-ի հունվարի 1-ի դրությամբ պայմանագրային պարտավորությունների սկզբնական արժեքը կազմել է 744,045 հազար ՀՀ դրամ: Պայմանագրային պարտավորությունների շարժը մեկ ժամանակաշրջանից մյուսը կախված է բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայությունների հետ կապված հետաձգված հասույթից, որոնք ժամանակաշրջանի վերջում դեռևս գտնվում են առաքման փուլում, այսինքն՝ պղնձի խտանյութի առաքումը, որը ենթակա է CIP միջազգային առևտրի պայմաններին, ժամանակաշրջանի վերջում դեռևս ընթացքի մեջ է գտնվում:

Պայմանականորեն գնանշվող վաճառքների գծով չեն ստացվել ոչ ընթացիկ կանխավճարներ (2020թ.-ին՝ 0 դրամ), որոնք ենթակա են հաշվանցման պղնձի և մոլիբդենի վաճառքի դիմաց 2021թ.-ի ընթացքում: Այս մնացորդների գծով կիրառվում է հետևյալ տոկոսադրույքը՝ 1 ամսվա ԱՄՆ դոլար Libor գումարած 4.95%:

Պայմանականորեն գնանշվող վաճառքների գծով ստացված ընթացիկ կանխավճարներում ներառված են 16,035,212 հազար դրամ գումարով կանխավճարներ (2020թ.-ին՝ 16,159,864 հազար դրամ), որոնք ենթակա են հաշվանցման պղնձի և մոլիբդենի վաճառքի դիմաց 2021թ.-ի ընթացքում: Այս մնացորդների գծով կիրառվում է հետևյալ տոկոսադրույքը՝ 1 ամսվա ԱՄՆ դոլար Libor գումարած 4.5-4.95%:

31. Պայմանագրային պարտավորություններ (շարունակություն)

Հազ. դրամ	Պայմանականորեն գնանշվող վաճառքների գծով ստացված կանխավճարներ Ընթացիկ		Պայմանագրային պարտավորություն բեռնափոխադրման համար	Ընդամենը
Ընթացիկ	16,159,864		744,045	16,903,909
Մնացորդը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	16,159,864		744,045	16,903,909
Ստացված կանխավճարներ	305,675,495		6,611,401	312,286,896
Կանխավճարների մարում	(305,160,371)		(6,374,899)	(311,535,270)
Կանխավճարների վրա հաշվեգրված տոկոսներ	1,697,960		-	1,697,960
Տոկոսների վճարում	(2,337,736)		-	(2,337,736)
Մնացորդը 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	16,035,212		980,547	17,015,759
Ընթացիկ	16,035,212		980,547	17,015,759

Հազ. դրամ	Պայմանագրային պարտավորու- յուններ Ոչ ընթացիկ	Պայմանագրային պարտավորու- յուններ Ընթացիկ	Հոսքային պայմանագրեր	Պայմանագրային պարտավորու- յուն բեռնափոխադրմա ն համար	Ընդամենը
Ոչ ընթացիկ	9,656,580	-	-	-	9,656,580
Ընթացիկ	-	17,834,876	-	1,363,710	19,198,586
Մնացորդը 2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	9,656,580	17,834,876	-	1,363,710	28,855,166
Ստացված կանխավճարներ	-	216,576,448	-	4,867,184	221,443,632
Կանխավճարների մարում	-	(225,981,047)	-	(5,486,849)	(231,467,896)
Կանխավճարների վրա հաշվեգրված տոկոսներ	-	1,540,063	-	-	1,540,063
Տոկոսների վճարում	-	(3,467,056)	-	-	(3,467,056)
Վերադասակարգում	(9,656,580)	9,656,580	-	-	-
Մնացորդը 2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	-	16,159,864	-	744,045	16,903,909
Ընթացիկ	-	16,159,864	-	744,045	16,903,909

2016 և 2017թթ.-ի ընթացքում Խումբը կնքել է պղնձի մատակարարման երկու հոսքային պայմանագրեր, որոնց շրջանակներում Խումբը ստանում է համապատասխանաբար 25 միլիոն և 50 միլիոն ԱՄՆ դոլար գումարների չափով կանխավճարներ և պարտավորվում է վաճառել 150,000 և 480,000 խոնավ մետրիկ տոննա խտանյութ 2017-2031 և 2018-2041թթ. ընթացքում՝ զեղչված գներով:

2019 թվականին Խումբը դադարեցրեց հոսքային պայմանագրերը և կնքեց խտանյութի առաքման մեկ ուրիշ պայմանագիր այլ հաճախորդի հետ: Համաձայն դադարեցված պայմանագրի Խումբը պարտավոր է վճարել դադարեցված պայմանագրերի դիմաց համապատասխանաբար 30 և 74 մլն ԱՄՆ դոլար:

31. Պայմանագրային պարտավորություններ (շարունակություն)

Խումբը ճանաչում է պարտավորությունը՝ 50,368,603 հազար ՀՀ դրամի չափով, որպես այլ ֆինանսական պարտավորություն ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում, որը ներառում է 21,199,155 հազար դրամ պայմանագրի խզման տույժ: Տույժը ճանաչվում է պղնձի խտանյութից առաջացած հասույթը նվազեցնելու միջոցով (Ծան.6) : Այս մնացորդների գծով կիրառվում է տոկոսադրույքը՝ 9.5%:

Հոսքային պայմանագրերի համաձայն՝ համաձայնագրում նշված Շուկայի Փոփոխության իրադարձության տեղի ունենալու դեպքում, ինչը սահմանված է պայմանագրում, Խումբը պարտավոր է վճարել հավելավճար պայմանագրում սահմանված չափով: 2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Շուկայի Փոփոխության իրադարձության տեղի ունենալու հետևանքով Խումբը ճանաչել է հավելավճարի գծով կրեդիտորական պարտք՝ 3,922,020 հազար ՀՀ դրամի չափով: 2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ այլ ֆինանսական պարտավորությունների համախառն մնացորդը կազմում է 3,553,036 հազար ՀՀ դրամ (2020թ.-ի դեկտեմբերի 31՝ 18,929,850 հազար ՀՀ դրամ), ինչը ներկայացնում է հոսքային պայմանագրերի ներքո վճարման ենթակա հավելավճարը:

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում

ա) Իրական արժեքի չափման գործընթացներ

Հաշվեկշռային և իրական արժեքի համադրություն

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված են Խմբի ֆինանսական գործիքների հաշվեկշռային և իրական արժեքների համադրումն ըստ դասերի, բացառությամբ ֆինանսական գործիքների, որոնց հաշվեկշռային արժեքները մոտավորապես համապատասխանում են դրանց իրական արժեքներին:

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Ֆինանսական գործիքի դասակարգում</i>	<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>		<i>Իրական արժեք</i>	
		<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Ֆինանսական պարտավորություններ					
Վարկեր և փոխառություններ	Ամորտիզացված արժեք	76,712,923	134,329,696	76,712,923	134,329,697
Թողարկված պարտատոմսեր	Ամորտիզացված արժեք	26,484,802	28,550,985	26,872,252	28,181,572
Հետգնված բաժնետոմսերի գծով կրեդիտորական պարտքեր	Ամորտիզացված արժեք	-	39,084,742	-	39,084,742
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ	Ամորտիզացված արժեք	3,553,036	18,929,850	3,553,036	18,929,851
Ակտիվներ					
Տրված վարկեր	Ամորտիզացված արժեք	-	311,404	-	311,404

Իրական արժեքի հիերարխիա

Իրական արժեքի վերաբերյալ տեղեկատվության բացահայտման նպատակով Խումբն առանձնացրել է ակտիվների և պարտավորությունների դասեր՝ հիմնվելով ակտիվների և պարտավորությունների բնույթի, առանձնահատկությունների և ռիսկերի, ինչպես նաև իրական արժեքի հիերարխիայի վրա:

Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի, դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների, տրված փոխառությունների իրական արժեքը մոտավորապես համապատասխանում է վերջիններիս հաշվեկշռային արժեքին:

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

ա) Իրական արժեքի չափման գործընթացներ (շարունակություն)

Իրական արժեքները գնահատելու համար օգտագործվել են հետևյալ մեթոդներն ու ենթադրությունները.

- ▶ Խմբի փոխառությունների և վարկերի իրական արժեքները որոշվում են ` օգտագործելով դրամական միջոցների գեղչված մոդելներ, որոնք օգտագործում են գեղչային դրույքաչափեր, որոնք արտացոլում են թողարկողի վարկի տոկոսադրույքը ` հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում:
- ▶ Բոլոր ածանցյալ գործիքները և պայմանականորեն գնանշվող դեբիտորական պարտքերը գնահատվում են գնահատման տեխնիկայի միջոցով, որոնք օգտագործում են շուկայի դիտարկվող մուտքերի օգտագործումը: Գնահատման առավել հաճախ կիրառվող տեխնիկան ներառում է գնագոյացման մոդելներ, որոնք օգտագործում են ներկա արժեքի հաշվարկները:

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Իրական արժեքի չափումը` օգտագործելով</i>			<i>Ընդամենը</i>
	<i>Գնանշումներ ակտիվ շուկայում (1-ին մակարդակ)</i>	<i>Էական դիտարկելի եղանկետային տվյալներ (2-րդ մակարդակ)</i>	<i>Էական ոչ դիտարկելի եղանկետային տվյալներ (3-րդ մակարդակ)</i>	
2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ				
Իրական արժեքով չափվող ակտիվներ				
Վաճառքի համար մատչելի ֆինանսական ակտիվներ (Օան. 17)				
Իրական արժեքով` շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ	-	-	550,078	550,078
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր				
Պղնձի վաճառքի պայմանագրերում ներկառուցված ածանցյալ գործիքներ	-	94,564	-	94,564
Մոլիբդենի վաճառքի պայմանագրերում ներկառուցված ածանցյալ գործիքներ	-	-	2,086	2,086
Պարտավորություններ, որոնց իրական արժեքը բացահայտվում է				
Վարկեր և փոխառություններ (Օան. 26)	-	76,712,923	-	76,712,923
Թողարկված պարտատոմսեր (Օան. 25)	26,872,252	-	-	26,872,252
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ (Օան. 31)	-	3,553,036	-	3,553,036

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

ա) Իրական արժեքի չափման գործընթացներ (շարունակություն)

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Իրական արժեքի չափումը՝ օգտագործելով</i>			<i>Ընդամենը</i>
	<i>Գնանշումներ ակտիվ շուկայում (1-ին մակարդակ)</i>	<i>Բական դիտարկելի ելակետային տվյալներ (2-րդ մակարդակ)</i>	<i>Բական ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներ (3-րդ մակարդակ)</i>	
2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ				
Իրական արժեքով չափվող ակտիվներ				
Վաճառքի համար մատչելի ֆինանսական ակտիվներ (Օան. 17)				
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ	-	-	705,257	705,257
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր				
Պղնձի վաճառքի պայմանագրերում ներկառուցված անանցյալ գործիքներ	-	(11,558)	-	(11,558)
Սոլիդարիտի խտանյութի պայմանագրերում ներկառուցված անանցյալ գործիքներ	-	-	344,574	344,574
Սոլիդարիտի վաճառքի պայմանագրերում ներկառուցված անանցյալ գործիքներ	-	-	182,995	182,995
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորություններ (Օան. 28)				
Ապրանքային ֆյուչերս պայմանագրեր (պղինձ)	591,905	-	-	591,905
Ակտիվներ, որոնց իրական արժեքը բացահայտվում է				
Տրամադրված փոխառություններ (Օան. 19)	-	311,404	-	311,404
Պարտավորություններ, որոնց իրական արժեքը բացահայտվում է				
Վարկեր և փոխառություններ (Օան. 26)	-	134,329,697	-	134,329,697
Թողարկված պարտատոմսեր (Օան. 25)	28,181,572	-	-	28,181,572
Հետգնված բաժնետոմսերի գծով կրեդիտորական պարտքեր (Օան. 24)	-	39,084,742	-	39,084,742
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ (Օան. 31)	-	18,929,850	-	18,929,850

3-րդ մակարդակ. Շահույթի կամ վնասի միջոցով՝ իրական արժեքով չափվող ներդրումներ

2021 և 2020թթ. -ին ԱՀԷԿ-ի բաժնետոմսերը ակտիվորեն չեն շրջանառվել և իրական արժեքը որոշվել է դրամական հոսքերի գեղչման մեթոդով:

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

ա) Իրական արժեքի չափման գործընթացներ (շարունակություն)

Նշանակալի չդիտարկվող տարրերի գնահատման նկարագրությունը

Իրական արժեքի հիերարխիայի 3-րդ մակարդակում դասակարգված ֆինանսական գործիքների իրական արժեքի հաշվարկման համար օգտագործված նշանակալի չդիտարկվող տարրերը և դրանց քանակական զգայունության վերլուծությունը 2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ներկայացված է ստորև.

		Գնահատման մեթոդ	Նշանակալի չդիտարկվող տարր	Մուտքագրվող տարրերի արժեք կամ սանդղակ	Մուտքային տարրի զգայունությունը իրական արժեքի նկատմամբ
2021	Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ	Դրամական հոսքերի գեղջման մեթոդ	Կապիտալի միջին կշռված արժեք	9%	Կապիտալի միջին կշռված արժեքի 1% ավելացումը կհանգեցնի իրական արժեքի 107,428 հազար ՀՀ դրամի նվազման
2020	Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումներ	Դրամական հոսքերի գեղջման մեթոդ	Կապիտալի միջին կշռված արժեք	8%	Կապիտալի միջին կշռված արժեքի 1% ավելացումը կհանգեցնի իրական արժեքի 138,858 հազար ՀՀ դրամի նվազման
2021	Մոլիբդենի խտանյութի վաճառքի պայմանագրերում ներկառուցված ածանցյալ գործիքներ	Ֆորվարդային գնորոշման մոդել	Մոլիբդենի Օքսիդի սփոթ գին	44 ԱՄՆ դոլար/կգ	Մոլիբդենի սփոթ գնի 3.48% նվազումը կհանգեցնի իրական արժեքի 478,587 հազար ՀՀ դրամի նվազման
2020	Մոլիբդենի վաճառքի պայմանագրերում ներկառուցված ածանցյալ գործիքներ	Ֆորվարդային գնորոշման մոդել	Մոլիբդենի Օքսիդի սփոթ գին	21.83 ԱՄՆ դոլար/կգ	Մոլիբդենի սփոթ գնի 9.1% նվազումը կհանգեցնի իրական արժեքի 378,888 հազար ՀՀ դրամի նվազման

բ) Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում

Խմբի հիմնական ֆինանսական պարտավորությունները, բացառությամբ ածանցյալ գործիքների, ներառում են առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքերը, բանկային վարկերը և օվերդրաֆտները: Այս ֆինանսական գործիքների հիմնական նպատակն է կարճաժամկետ դրամական հոսքերի կառավարումը և Խմբի կապիտալ ծախսումների ծրագրի շրջանակներում միջոցների ներգրավումը: Խմբի հիմնական ֆինանսական ակտիվները, բացառությամբ ածանցյալ գործիքների, ներառում են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ներդրումները, առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերը, տրամադրված փոխառությունները, դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները:

Ֆինանսական գործիքներն օգտագործելիս Խումբը ենթարկվում է հետևյալ ռիսկերին.

- ▶ Շուկայական ռիսկ,
- ▶ Իրացվելիության ռիսկ,
- ▶ Պարտքային ռիսկ:

Այս ծանոթագրությունում ներկայացված է տեղեկատվություն վերը նշված յուրաքանչյուր ռիսկին Խմբի ենթարկվածության մասին, ռիսկերի չափման և կառավարման հետ կապված Խմբի նպատակները, քաղաքականությունը և գործընթացները, ինչպես նաև կապիտալի կառավարման Խմբի մոտեցումը: Հավելյալ քանակական բացահայտումներ ներկայացված են սովյալ համախմբված ֆինանսական հաշվետվության տարբեր հատվածներում:

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Ռիսկերի կառավարման հիմունքներ

Ղեկավարությունը պատասխանատվություն է կրում Խմբի ռիսկերի կառավարման համակարգի մշակման և վերահսկողության համար:

Խմբի ռիսկերի կառավարման քաղաքականության նպատակն է բացահայտել և վերլուծել այն ռիսկերը, որոնց ենթարկվում է Խումբը, սահմանել ռիսկերի համապատասխան սահմանաչափեր և վերահսկման մեխանիզմներ, ինչպես նաև վերահսկել ռիսկերի մակարդակները և դրանց համապատասխանությունը որոշված սահմանաչափերին: Ռիսկերի կառավարման քաղաքականությունը և համակարգերը կանոնավոր կերպով վերանայվում են շուկայական պայմանների ու Խմբի գործունեության փոփոխություններն արտացոլելու նպատակով: Դասընթացների, կառավարման ստանդարտների և ընթացակարգերի միջոցով Խումբը նպատակ ունի ձևավորել վերահսկման կանոնակարգված ու կառուցողական միջավայր, որտեղ բոլոր աշխատակիցները հստակ կպատկերացնեն իրենց դերերը և պարտականությունները:

ա. Շուկայական ռիսկ

Շուկայական ռիսկը ֆինանսական գործիքների ապագա դրամական հոսքերի իրական արժեքի փոփոխության ռիսկն է շուկայական գների փոփոխության արդյունքում: Շուկայական ռիսկը բաղկացած է երեք տեսակի ռիսկերից՝ ապրանքների գնի, տոկոսադրույքի և արտարժույթի փոխարժեքի ռիսկերից: Շուկայական ռիսկի ներգործությանը ենթարկված ֆինանսական գործիքները ներառում են վարկերը և փոխառությունները, դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները, առևտրային դերիտորական և կրեդիտորական պարտքերը և ածանցյալ ֆինանսական գործիքները:

Ապրանքի գնի ռիսկ

Խումբը ենթարկվում է իր կողմից արտադրվող հանքային արտադրանքի համապատասխան շուկայական գների տատանումների ռիսկին:

Խմբի գերակա ենթարկվածությունը ապրանքների գնի ռիսկին պայմանավորված է պղնձի խտանյութի և ֆերոմոլիբդենի գներով: Այս ապրանքների ֆորվարդային գները հաշվետու ամսաթվի դրությամբ ազդում են վաճառքի պայմանագրերում առկա ներկառուցված ածանցյալ գործիքների իրական արժեքի վրա:

Ապրանքների գնի զգայունությունը

Ստորև ներկայացված աղյուսակը ամփոփում է պղնձի գների տատանումներով պայմանավորված ածանցյալ ֆինանսական գործիքների իրական արժեքի ազդեցությունը նախքան հարկումը շահույթի վրա: Մեփական կապիտալի վրա ունեցած ազդեցությունը միևնույն է ինչ նախքան հարկումը շահույթի վրա ունեցած ազդեցությունը, քանի որ այս ածանցյալ ֆինանսական գործիքները նախորոշված չեն որպես հեջավորման գործիք, այլ դասակարգված են որպես վաճառքի համար պահվող, ուստի չափվում են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով:

Վերլուծությունը հիմնված է այն ենթադրության վրա, որ պղնձի գները փոխվել են 3.48%-ով այլ փոփոխականների հաստատուն մնալու պարագայում: Ապրանքի գների ողջամտորեն հնարավոր տատանումները որոշվել են տնտեսական վերլուծաբանների կանխատեսումների հիման վրա:

	2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ին ավարտվող տարվա նախքան հարկումը շահույթի վրա ազդեցություն աճ/(նվազում)	2020թ.-ի դեկտեմբերի 31-ին ավարտվող տարվա նախքան հարկումը շահույթի վրա ազդեցություն աճ/(նվազում)
Պղնձի գների աճ/(նվազում)		
Աճ 3.48% (2020՝ 9.1%)	574,018	355,866
Նվազում 3.48% (2020՝ 9.1%)	(574,018)	(355,866)

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Տոկոսադրույքի ռիսկ

Տոկոսադրույքի ռիսկը ֆինանսական գործիքի ապագա դրամական հոսքերի իրական արժեքի տատանումների ռիսկն է շուկայական տոկոսադրույքի փոփոխության հետևանքով:

Ղեկավարությունը չունի ֆորմալ քաղաքականություն փոփոխուն և հաստատուն տոկոսադրույքով դիրքերի հարաբերակցության վերաբերյալ: Այնուամենայնիվ, նոր վարկային միջոցներ կամ փոխառություններ ներգրավելիս ղեկավարությունը կիրառում է դատողություն՝ որոշելու, թե մինչև մարման ժամկետը նախատեսված ժամանակահատվածում կազմակերպության տեսանկյունից հաստատուն թե փոփոխուն դրույքն է առավել նպատակահարմար:

Տոկոսադրույքի զգայունությունը

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս Խմբի նախքան հարկումը շահույթի զգայունությունը՝ լողացող տոկոսադրույքով փոխառությունների տոկոսադրույքի հնարավոր փոփոխության նկատմամբ, բոլոր այլ փոփոխականների հաստատուն լինելու պարագայում՝ հիմնված վերջին երկու տարվա պատմական տոկոսադրույքների և տնտեսական վերլուծաբանների կանխատեսումների վրա:

Տոկոսադրույքի ան/նվազում	2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ին ավարտվող տարվա նախքան հարկումը շահույթի վրա ազդեցություն ան/նվազում	2020թ.-ի դեկտեմբերի 31-ին ավարտվող տարվա նախքան հարկումը շահույթի վրա ազդեցություն ան/նվազում
Աճ 1.25% (2020՝ 1%)	(6,937)	(16,447)
Նվազում 0.25% (2020՝ 0.25%)	1,387	4,111

Արտարժույթի ռիսկ

Արտարժույթային ռիսկը ֆինանսական գործիքի ապագա դրամական հոսքերի իրական արժեքի տատանումների ռիսկն է արտարժույթների փոխարժեքի փոփոխության հետևանքով:

Խումբը ենթակա է արտարժույթային ռիսկի՝ ֆունկցիոնալ արժույթից տարբերվող արժույթներով վաճառքների, գնումների և փոխառությունների չափերի անհամապատասխանության հետևանքով: Վերոհիշյալ գործարքները հիմնականում արտահայտված են ԱՄՆ դոլարով:

Որպես կանոն, վարկերն և փոխառություններն արտահայտվում են այն արտարժույթով, որը համապատասխանում է Խմբի գործառնություններից առաջացող դրամական միջոցներին՝ հիմնականում ԱՄՆ դոլարին: Այսպիսով, առաջանում է տնտեսական հեջավորում՝ առանց անհրաժեշտ պայմանագրեր կնքելու անհրաժեշտության:

Արտարժույթով արտահայտված այլ դրամային ակտիվների և պարտավորությունների համար Խմբի քաղաքականությունը պահանջում է ապահովել գուտ ենթարկվածության ընդունելի մակարդակը, գնելով կամ վաճառելով արտարժույթը սփոթ դրույքներով՝ անհրաժեշտության դեպքում կարճաժամկետ անհավասարակշռությունը վերացնելու համար:

Արտարժույթի փոխարժեքի զգայունության

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս՝ ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքի հնարավոր տատանումների ազդեցությունը համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվության վրա (կախված արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխության նկատմամբ ոչ առևտրային դրամական ակտիվների և պարտավորությունների իրական արժեքի զգայունությունից)

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

<i>Արտարժույթի փոխարժեքի աճ/(նվազում)</i>	<i>2021թ.-ի դեկտեմբերի 31-ին ավարտվող տարվա նախքան հարկումը շահույթի վրա ազդեցություն աճ/(նվազում)</i>	<i>2020թ.-ի դեկտեմբերի 31-ին ավարտվող տարվա նախքան հարկումը շահույթի վրա ազդեցություն աճ/(նվազում)</i>
ԱՄՆ դոլար		
Աճ 5% (2020` 5%)	(3,282,716)	(10,900,889)
Նվազում 5% (2020` 5%)	3,282,716	10,900,889
Եվրո		
Աճ 8.5% (2020` 8.5%)	(36,577)	(442)
Նվազում 8.5% (2020` 8.5%)	36,577	441

ii) Իրացվելիության ռիսկ

Իրացվելիության ռիսկը ենթադրում է, որ Խումբը կունենա դժվարություններ` իր ֆինանսական պարտավորությունների հետ կապված պարտականությունները կատարելիս, որոնց մարումը պահանջում է դրամական միջոցների կամ մեկ այլ ֆինանսական ակտիվի տրամադրում: Իրացվելիության ռիսկի կառավարման հարցում Խմբի մոտեցումն է ապահովել բավարար իրացվելիություն բնականոն և արտակարգ իրավիճակներում պարտավորությունները կատարելու համար` առանց անընդունելի կորուստներ կրելու կամ Խմբի հեղինակությունը վտանգելու:

Խմբի նպատակն է պահպանել հավասարակշռությունը ֆինանսավորման շարունակականության և ճկունության միջև` բանկային օվերդրաֆտերի, բանկային վարկերի, պարտատոմսերի և վարձակալության պայմանագրերի օգտագործման միջոցով: Ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլված փոխառությունների հաշվեկշռային արժեքի հիման վրա Խմբի պարտքերի մոտ 75%-ը հասունանում է մեկ տարուց պակաս ժամանակահատվածում` 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ (2020: 38%): Խումբը գնահատեց ռիսկը` պարտքը վերաֆինանսավորելու առումով և եզրակացրեց, որ այն ցածր է:

Որպես կանոն, Խումբը ապահովում է ցպահանջ դրամական միջոցների այնպիսի չափի առկայություն, որը բավարար կլինի ակնկալվող գործառնական ծախսերը 60 օրվա ընթացքում ծածկելու համար` ներառյալ ֆինանսական պարտականությունների սպասարկման ծախսերը:

Ստորև ներկայացված է ֆինանսական պարտավորությունների պայմանագրային ժամկետայնությունը, ներառյալ տոկոսների հաշվարկված վճարումները` առանց հաշվանցման համաձայնագրերի ազդեցության:

<i>2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ</i>	<i>Մինչև 1 տարի</i>	<i>1-2 տարի</i>	<i>2-5 տարի</i>	<i>Ընդամենը</i>
Տոկոսակիր վարկեր և փոխառություններ	46,730,045	20,772,665	11,800,132	79,302,842
Թողարկված պարտատոմսեր	28,132,394	-	-	28,132,394
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	222,289	-	-	222,289
Կրեդիտորական պարտքեր և հաշվեգրված պարտավորություններ	17,497,442	215,054	-	17,712,496
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ	3,553,036	-	-	3,553,036
	96,135,206	20,987,719	11,800,132	128,923,057

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

<i>2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ</i>	<i>Ցպահանջ</i>	<i>Մինչև 1 տարի</i>	<i>1-2 տարի</i>	<i>2-5 տարի</i>	<i>Ավելի քան 5 տարի</i>	<i>Ընդամենը</i>
Տոկոսակիր վարկեր և փոխառություններ	-	41,605,395	62,319,878	45,860,544	-	149,785,817
Թողարկված պարտատուներ	-	2,234,713	30,374,284	-	-	32,608,997
Հետգնված բաժնետոմսերի գծով պարտավորություններ	9,395,501	36,872,930	-	-	-	46,268,431
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	-	260,400	238,700	-	-	499,100
Կրեդիտորական պարտքեր և հաշվեգրված պարտավորություններ	-	10,887,869	2,898,596	5,129,522	-	18,910,987
Իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորություններ	-	591,905	-	-	-	591,905
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ	-	210,827	8,647,935	6,491,481	3,579,608	18,929,851
	9,395,501	92,664,039	104,479,393	57,476,547	3,579,608	267,595,088

iii) Պարտքային ռիսկ

Պարտքային ռիսկը ֆինանսական վնաս կրելու ռիսկն է, երբ պատվիրատուն կամ ֆինանսական գործիքի պայմանագրային կողմն ի վիճակի չի լինում կատարել իր պարտավորությունները Խմբի նկատմամբ և այն առաջանում է հիմնականում պատվիրատուներից ստացման ենթակա դեբիտորական պարտքերից:

Խումբը չի պահանջում գրավ ֆինանսական ակտիվների գծով: Պարտավորությունների կատարման գծով ռիսկերի գնահատումներ իրականացվում են որոշակի սահմանները գերազանցող գումարներ պահանջող պայմանագրային կողմերի համար, բացառությամբ կապակցված կողմերի:

Ենթարկվածությունը պարտքային ռիսկին

Ֆինանսական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը ներկայացնում է պարտքային ռիսկին ենթարկվածության առավելագույն չափը: Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ պարտքային ռիսկին ենթարկվածության առավելագույն չափը.

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>	
	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Բանկային հաշիվների մնացորդներ	35,720,938	4,327,215
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	19,509,906	15,162,545
Ավանդներ բանկերում	18,484,982	-
Տրամադրված փոխառություններ	-	311,404
	73,715,826	19,801,164

Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր

Պարտքային ռիսկին Խմբի ենթարկվածությունը հիմնականում կախված է յուրաքանչյուր պատվիրատուի առանձնահատկություններից: Այնուամենայնիվ, ղեկավարությունը դիտարկում է նաև պատվիրատուների բազայի կառուցվածքը, ներառյալ այդ պատվիրատուների արդյունաբերության ճյուղերի ու երկրների դեֆոլտի ռիսկը, քանի որ այս գործոնները կարող են ազդեցություն ունենալ պարտքային ռիսկի վրա, քանի որ այս գործոնները կարող են ազդեցություն ունենալ պարտքային ռիսկի վրա, հատկապես ներկայիս տնտեսական պայմաններում:

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Մեկ պատվիրատուի գծով Խմբի ընդհանուր հասույթի 10% և ավելի չափով գործարքներից հասույթը 2021թ. կազմել է 265,760,566 հազար ՀՀ դրամ (2020թ.-ին՝ 195,507,138 հազար ՀՀ դրամ): 2021 թվականին պղնձի խտանյութի, ֆերոմոլիբդենի և մոլիբդենի խտանյութի գծով հասույթում (2020թ.-ին՝ 0%) առկա չեն կապակցված կողմերի հետ իրականացվող վաճառքներին վերագրվող գործարքներ: Հասույթն ամբողջությամբ վերագրելի է տասներկու (2020թ.՝ տասներեք) պատվիրատուի հետ իրականացվող վաճառքի գործարքներին:

2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ունի 2 պատվիրատու (2020թ.-ին՝ 3 պատվիրատու), որոնցից յուրաքանչյուրը Խմբին պարտք է ավելի քան 1,000,000 հազար ՀՀ դրամ, և որոնց պարտավորությունները կազմում են ընդհանուր դեբիտորական պարտքերի մոտավորապես 78%-ը (2020թ.-ին՝ 70%):

Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի գծով պարտքային ռիսկին առավելագույն ենթարկվածությունն՝ ըստ աշխարհագրական տարածաշրջանների.

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>	
	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Տեղական	2,439,458	4,895,066
Արտերկիր	17,070,448	10,267,479
	19,509,906	15,162,545

Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի գծով պարտքային ռիսկին առավելագույն ենթարկվածությունն՝ ըստ պատվիրատուների տեսակների.

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>	
	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Պղնձի և մոլիբդենի պատվիրատուներ	13,604,865	7,193,247
Այլ արտադրանք – այլ պատվիրատուներ	5,905,041	7,969,298
	19,509,906	15,162,545

Բանկային հաշիվների մնացորդներ

2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ուներ 35,720,938 հազար դրամ գումարով բանկային հաշիվների մնացորդներ (2020թ.՝ 4,327,215 հազար դրամ), որոնք իրենցից ներկայացնում են պարտքային ռիսկին ենթարկվածության առավելագույն չափն այդ ակտիվների գծով: 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ընդհանուր պարտքային ռիսկի 99% վերագրելի է Fitch գործակալության կողմից տրված “B+” վարկանիշով բանկում ունեցած մնացորդներին (2020թ.-ին՝ 99%): 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պարտքային ռիսկի մնացած 1% վերագրելի է 2 խոշոր հայկական բանկերին:

Արժեզրկման վերլուծությունն իրականացվում է յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվին՝ օգտագործելով պահուստային մատրիցա՝ ակնկալվող վարկային կորուստները չափելու համար: Պահուստային դրույքաչափերը հիմնված են ժանկետանց օրերի քանակի վրա, որոնք տարբեր հաճախորդներին խմբավորում են նմանատիպ կորուստների նախապատմության հիման վրա (այսինքն՝ ըստ աշխարհագրական տարածաշրջանի, հաճախորդի տեսակի և վարկանիշի): Որտեղ կիրառելի է, Խումբը օգտագործում է տեղեկատվություն ազգային և միջազգային արտաքին վարկանիշային գործակալությունների կողմից, օր.՝ Moody’s- ի տարեկան ուսումնասիրություններից:

գ) Կապիտալի կառավարում

Խումբը չունի կապիտալի կառավարման ձևակերպված քաղաքականություն, սակայն ղեկավարությունը ձգտում է ապահովել կապիտալի բավարար բազա իր գործառնական և ռազմավարական պահանջները բավարարելու համար: Դա իրագործվում է դրամական միջոցների արդյունավետ կառավարման, Խմբի հասույթի և շահույթի շարունակական վերահսկման ու հիմնականում Խմբի գործառնական գործունեության դրամական միջոցների հոսքերով, ինչպես նաև վարկերով ու փոխառություններով ֆինանսավորվող, երկարաժամկետ ներդրումային ծրագրերի միջոցով: Ձեռնարկելով այս քայլերը Խումբը նպատակ ունի կայունացնել շահույթի աճը:

32. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

դ) Ֆինանսավորման գործունեությունից առաջացող փոփոխություններ պարտավորություններում

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Հետզնված բաժնետոմսերի գծով պարտավորություններ</i>	<i>Վարձակալության գծով պարտավորություններ</i>	<i>Թողարկված պարտատոմսեր</i>	<i>Վարկեր և փոխառություններ</i>	<i>Ընդամենը</i>
Մնացորդը 1 հունվար 2020 թ.-ի դրությամբ	43,122,872	3,078,187	26,246,908	82,083,287	154,531,254
Թողարկումից ստացված մուտքեր	-	-	-	69,983,963	69,983,963
Մարումներ	-	(976,041)	-	(16,718,298)	(17,694,339)
Ոչ կանխիկ գործարքներ	(11,151,575)	-	-	(11,973,959)	(23,125,534)
Արտարժույթային փոխարկումներ	3,949,164	-	1,957,400	10,005,282	15,911,846
Այլ	3,164,281	(1,644,273)	346,677	949,422	2,816,107
Մնացորդը 31 դեկտեմբեր 2020թ.-ի դրությամբ	39,084,742	457,873	28,550,985	134,329,697	202,423,297
Թողարկումից ստացված մուտքեր	-	-	-	5,410,071	5,410,071
Մարումներ	(14,108,479)	(260,399)	-	(46,634,671)	(61,003,549)
Ոչ կանխիկ գործարքներ	(25,447,875)	-	-	(14,187,574)	(39,635,449)
Արտարժույթային փոխարկումներ	(1,449,286)	-	(1,641,690)	(3,561,037)	(6,652,013)
Այլ	1,920,898	24,815	(424,493)	1,356,437	2,877,657
Մնացորդը 31 դեկտեմբեր 2021թ.-ի դրությամբ	-	222,289	26,484,802	76,712,923	103,420,014

«Այլ» տողը ներառում է հաշվեգրված, բայց դեռ չվճարված տոկոսների ազդեցությունը հետզնված բաժնետոմսերի, վարձակալական պարտավորությունների, թողարկված պարտատոմսերի և վարկերի ու փոխառությունների գծով պարտավորությունների վրա: Խումբը վճարված տոկոսները դասակարգում է որպես ֆինանսական գործունեությունից դրամական միջոցների հոսքեր:

33. Պայմանական պարտավորություններ

ա) Ապահովագրություն

Հայաստանի Հանրապետությունում ապահովագրական համակարգը զարգացման փուլում է, և ապահովագրության շատ տեսակներ, որոնք լայնորեն տարածված են մյուս երկրներում, դեռ չեն կիրառվում Հայաստանում: Խումբը չունի ամբողջական ապահովագրական ծածկույթ իր բոլոր շենքերի և սարքավորումների համար, ինչպես նաև այն ապահովագրված չէ գործունեության ընդհատումից և երրորդ կողմերի նկատմամբ պարտավորություններից, որոնք կարող են առաջանալ գույքին կամ շրջակա միջավայրին վնաս հասցնելուց՝ Խմբի տարածքում տեղի ունեցած պատահարների կամ գործունեության հետևանքով: Քանի դեռ Խումբը համապատասխան ձևով ապահովագրված չէ, գոյություն ունի ռիսկ, որ որոշակի ակտիվների կորուստը կամ ոչնչացումը կարող է զգալի անբարենպաստ ազդեցություն ունենալ Խմբի գործունեության և ֆինանսական վիճակի վրա:

բ) Հարկային պարտավորվածություններ

Հայաստանի Հանրապետության հարկային համակարգը համեմատաբար նոր է և բնորոշվում է օրենսդրության, պաշտոնական հայտարարությունների և դատավճիռների հաճախակի փոփոխություններով, որոնք հաճախ հստակ չեն, հակասական են և տարբեր կերպ են մեկնաբանվում տարբեր հարկային մարմինների կողմից: Հարկերը ենթակա են ստուգման և ուսումնասիրության հարկային մարմինների կողմից, որոնք իրավասու են կիրառել տույժեր և տուգանքներ: Հարկային օրենսդրության խախտման դեպքում, հարկային մարմիններն իրավասու չեն սահմանել հարկերի գծով լրացուցիչ պարտավորություններ, տույժեր կամ տուգանքներ, եթե խախտման ամսաթվից անցել է երեք տարի:

33. Պայմանական պարտավորություններ (շարունակություն)

բ) Հարկային պարտավորվածություններ (շարունակություն)

Այս հանգամանքները Հայաստանում կարող են այլ երկրների համեմատությամբ ավելի մեծ և էական հարկային ռիսկ առաջացնել: Ղեկավարությունը գտնում է, որ պատշաճ կերպով է գնահատել հարկային պարտավորությունները՝ Հայաստանի գործող հարկային օրենսդրության իր մեկնաբանությունների, պաշտոնական հայտարարությունների և դատավճիռների հիման վրա: Այնուամենայնիվ, համապատասխան իրավասու մարմինները կարող են ունենալ այլ մեկնաբանություններ, և հետևանքները կարող են լինել էական այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար, եթե իրավասու մարմիններին հաջողվի գործադրել իրենց մեկնաբանությունները:

գ) Շրջակա միջավայրի պահպանության

Խմբի գործունեությունը կարգավորվում է բազմաթիվ պետական օրենքներով և կանոնակարգերով, որոնք կառավարում են օդը և ջուրը աղտոտող նյութերի արտանետումը, վնասակար նյութերի ու թափոնների և այլ թունավոր նյութերի արտադրությունը, գործածումը, պահպանումը և արտանետումը: Խումբը պահուստ չի ձևավորել շրջակա միջավայրի պահպանության գծով հնարավոր պարտավորությունների համար, քանի որ ղեկավարությունը հավանական չի համարում նման պարտավորությունների առաջացումը մոտ ապագայում: Այնուամենայնիվ, բնապահպանության հարցերը կարգավորող ՀՀ օրենսդրությունը զարգացման փուլում է, և այդ օրենսդրության ու վերջինիս մեկնաբանությունների հնարավոր փոփոխությունները կարող են էական պարտավորություններ առաջացնել ապագայում:

34. Գործառնական ռիսկեր

ա) Հանքեր

Հանքերն ըստ իրենց էության ենթակա են բազմաթիվ գործառնական ռիսկերի և գործոնների ազդեցության, որոնք, որպես կանոն, գտնվում են Խմբի վերահսկողության սահմաններից դուրս և կարող են ազդեցություն ունենալ Խմբի գործունեության, գործառնական արդյունքների և դրամական միջոցների հոսքերի վրա: Այս գործառնական ռիսկերը և գործոնները ներառում են, սակայն չեն սահմանափակվում հետևյալով (i) գրունտի և ջրի անկանխատեսելի պայմանները և ջրօգտագործման իրավունքների հետ կապված անբարենպաստ հայցերը, (ii) երկրաբանական խնդիրները, ներառյալ երկրաշարժերը և այլ բնական աղետները, (iii) մետալուրգիական և մշակման այլ գործընթացների հետ կապված խնդիրները, (iv) արտասովոր եղանակային կամ գործառնական պայմանները և այլ ֆորս-մաժորային իրադարձությունները, (v) հանքաքարի ակնկալվողից ցածր որակը կամ կորզման դրույքները, (vi) վթարները, (vii) կառավարության կողմից անհրաժեշտ թույլտվությունների ոչ ժամանակին կամ ընդհանրապես չտրամադրումը, (viii) դատական վարույթների արդյունքները, ներառյալ ընդունված որոշումների բողոքարկումը, (ix) հետազոտման և մշակման աշխատանքների հետ կապված անորոշությունները, (x) փոխադրման ուշացումները, (xi) աշխատանքային վիճաբանությունները, (xii) համապատասխան ապահովագրական փաթեթ ձեռք բերելու անկարողությունը, (xiii) նյութերի և սարքավորումների բացակայությունը, (xiv) գործունեության հատկորոշումների կամ ակնկալիքների համաձայն սարքավորումների գործելու կամ գործընթացների ընթանալու անկարողությունը, (xv) անկանխատեսելի դժվարությունները՝ ձեռք բերված միավորումների համախմբման և ակնկալվող միասնության ձեռք բերման հետ կապված և (xvi) ֆինանսավորում ստանալու փորձերի արդյունքները և ֆինանսական շուկայի պայմանները:

բ) Պղնձի և մոլիբդենի գների տատանումներ

Խմբի ֆինանսական գործունեությունը զգալիորեն կախված է պղնձի գնից, որի վրա ազդեցություն ունեն Խմբի վերահսկողության սահմաններից դուրս գտնվող բազմաթիվ գործոններ: Պղնձի առք ու վաճառքն իրականացվում է Լոնդոնի մետաղների բորսայում (LSE), Նյու Յորքի ապրանքային բորսայում (COMEX) և Շանհայի ֆյուչերսների բորսայում (CFE): Խմբի պղինձը վաճառվում է LSE գնանշվող գներով: Այս բորսայում ներկայացվող պղնձի գնի վրա

33. Պայմանական պարտավորություններ (շարունակություն)

բ) Պղնձի և մոլիբդենի գների տատանումներ (շարունակություն)

Էական ազդեցություն ունեն բազմաթիվ գործոններ, ներառյալ՝ (i) պղնձի պահանջարկի և առաջարկի հավասարակշռությունն աշխարհի մասշտաբով, (ii) համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերը, ինդուստրիալ արտադրության միտումները և բնակարանաշինության ու ավտոմոբիլային արդյունաբերության պայմանները, որոնցից բոլորը կոռելացվում են պղնձի պահանջարկի հետ, (iii) Չինաստանի տնտեսական աճն ու քաղաքական պայմանները, որը դարձել է մաքուր պղնձի աշխարհի ամենախոշոր սպառողը, և այլ զարգացող տնտեսությունները, (iv) սպեկուլյատիվ ներդրումային դիրքերը պղնձի և պղնձի ֆյուչերսների հետ կապված, (v) փոխարինող նյութերի առկայությունը և արժեքը և (vi) փոխարժեքի տատանումները, ներառյալ ԱՄՆ դոլարի համեմատական կայունությունը: Պղնձի շուկան բնորոշվում է փոփոխական և ցիկլային բնույթով:

2021թ. ընթացքում ԼՄԲ-ի ամսական միջին փակման սփոթ մեկ տոննա պղնձի գների համար տատանվել են 7,964 ԱՄՆ դոլարից 9,692 ԱՄՆ դոլար: 2022թ. փետրվարի 28-ին ԼՄԲ-ի մեկ տոննա պղնձի փակման սփոթ գինը կազմել է 9,941 ԱՄՆ դոլար:

Խմբի ֆինանսական գործունեությունը զգալիորեն կախված է նաև մոլիբդենի գնից: Մոլիբդենի գինը փոփոխական և ցիկլային է ինչպես պղնձինը, եթե ոչ ավելի: Մոլիբդենի գնի վրա էական ազդեցություն ունեն բազմաթիվ գործոններ, ներառյալ՝ (i) մոլիբդենի պահանջարկի և առաջարկի հավասարակշռությունն աշխարհի մասշտաբով, (ii) համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերը, հատկապես շինարարության և ենթակառուցվածքների ոլորտում, որոնք պահանջում են պողպատի զգալի պաշարներ, (iii) որպես պղնձի արտադրության հավելյալ արտադրատեսակ արտադրվող մոլիբդենի ծավալները, (iv) պաշարների չափերը, (v) փոխարժեքի տատանումները, ներառյալ ԱՄՆ դոլարի համեմատական կայունությունը և (vi) ԱՄՆ-ի և արտերկրյա մրցակիցների արտադրական ծախսերը:

Մոլիբդենի պահանջարկը զգալիորեն կախված է համաշխարհային մասշտաբով պողպատի արդյունաբերությունից, որը այս մետաղն օգտագործում է որպես կարծրացնող և քայքայումը կանխարգելող նյութ: Մոլիբդենի արտադրության մոտավորապես 80 տոկոսը օգտագործվում է այս նպատակի համար: Մնացած պաշարներն օգտագործվում են մասնագիտացված քիմիկատների, մասնավորապես, կատալիզատորների, ջրազրկման ռեակտիվների, քսանյութերի արտադրությունում: Մոլիբդենի համաշխարհային պաշարների մոտավորապես 65 տոկոսը հանդիսանում է պղնձի արդյունահանման հավելյալ արտադրանք, որի վրա այդքան էլ մեծ ազդեցության չունեն մոլիբդենի գները:

2021թ.-ի ընթացքում մոլիբդենի միջին գինը կազմել է մոտավորապես 37,668 ԱՄՆ դոլար մեկ տոննայի համար, ի համեմատություն 2020թ., երբ այն կազմում էր 21,290 ԱՄՆ դոլար մեկ տոննայի համար: 2022թ.-ի փետրվարի 28-ին ԼՄԲ-ի մեկ տոննա մոլիբդենի սփոթ գինը կազմել է 43,538 ԱՄՆ դոլար:

Համաշխարհային տնտեսագիտության պայմանները անորոշ մնացին ամբողջ 2019-ին՝ սրված առևտրային լարվածության և քաղաքական անկայունության բարձրացման պատճառով: Եվ ակնկալվում է, որ այս աստիճանաբար դանդաղեցումը կշարունակվի, հաշվի առնելով COVID-19-ի գալուստով ստեղծված անկայունությունը երկարաժամկետ հեռանկարում, չնայած նրան, որ զարգացող շուկաներում եկամտի աճի տենդենցը կշարունակի առաջ մղել համաշխարհային ապրանքային պահանջարկը: Ակնկալվում է, որ ավելի երկարաժամկետ պահանջարկը կայուն կմնա զարգացող շուկաների քաղաքաշինության, արդյունաբերականացման և էլեկտրաֆիկացման արդյունքում:

35. Կապակցված կողմեր

ա) Վերահսկողություն

Կառավարության 2004թ. դեկտեմբերի 9-ի թիվ 1677-Ա որոշման համաձայն՝ Խումբը օտարվել է պետության կողմից: Խմբի սեփականատերերի կազմը ներկայացված է Ծանոթագրություն 1-ում:

2019թ. ընթացքում Խումբը հետ է գնել «Քրոնիմետ Մայնինգ» Էյ-Ջի-ին (60%) և «Մաքուր երկաթի գործարան» ԲԲԸ-ին (15%) պատկանող բաժնետոմսերը: Վերջինս 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ շարունակում է մնալ կապակցված կողմ:

35. Կապակցված կողմեր (շարունակություն)

բ) Գործարքներ առանցքային ղեկավար անձնակազմի հետ

Տնօրենների խորհրդի անդամների և առանցքային ղեկավար անձնակազմի վարձատրությունը

Տարվա ընթացքում ղեկավար անձնակազմը ստացել է ստորև ներկայացված վարձատրությունը, որը ներառված է «Աշխատակազմի գծով ծախսեր» հոդվածում (Ծան. 1):

<i>հազ. դրամ</i>	<i>2021թ.</i>	<i>2020թ.</i>
Աշխատավարձ և պարգևատրումներ		
Աշխատակիցների կարճաժամկետ հատուցումներ	1,233,365	1,171,730
	<u>1,233,365</u>	<u>1,171,730</u>

Որևէ երաշխիք չի տրամադրվել կամ ստացվել կապակցված կողմերի հետ դեբիտորական կամ կրեդիտորական պարտքերի գծով:

Ստորև ներկայացված են Խմբի գործարքները կապակցված կողմերի հետ:

ա. Հասույթ

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Գործարքի արժեքը 2021թ.</i>	<i>Մնացորդը 2021թ.</i>
Մատուցված ծառայություններ		
Այլ կապակցված կողմեր	800	145,080
	<u>800</u>	<u>145,080</u>

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Գործարքի արժեքը 2020թ.</i>	<i>Մնացորդը 2020թ.</i>
Մատուցված ծառայություններ		
Այլ կապակցված կողմեր	800	1,830,080
Այլ եկամուտներ		
Ընդհանուր ազդեցության ներքո գտնվող ընկերություններ Այլ կապակցված կողմեր	1,584	-
	<u>2,384</u>	<u>1,830,080</u>

բ. Ծախսեր

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Գործարքի արժեքը 2021թ.</i>	<i>Մնացորդը 2021թ.</i>
Նյութերի ձեռքբերում		
Բաժնետերեր	3,042	-
Այլ կապակցված կողմեր	3,156	-
Հիմնական միջոցների ձեռքբերում		
Բաժնետերեր	-	(30,000)
Ստացված ծառայություններ		
Բաժնետերեր	7,303,156	(184,010)
Այլ կապակցված կողմեր	7,386,535	(727,583)
Տրամադրված նվիրատվություններ		
Այլ կապակցված կողմեր	2,365,850	-
	<u>17,061,739</u>	<u>(941,593)</u>

35. Կապակցված կողմեր (շարունակություն)

բ) Գործարքներ առանցքային ղեկավար անձնակազմի հետ (շարունակություն)

<i>հազ. դրամ</i>	<i>Գործարքի արժեքը 2020թ.</i>	<i>Մնացորդը 2020թ.</i>
Նյութերի ձեռքբերում		
Բաժնետերեր	-	(396,552)
Ընդհանուր ազդեցության ներքո գտնվող ընկերություններ	1,320	-
Հիմնական միջոցների ձեռքբերում		
Բաժնետերեր	-	(30,000)
Ստացված ծառայություններ		
Այլ կապակցված կողմեր	6,452,384	(5,889,996)
Տրամադրված նվիրատվություններ		
Այլ կապակցված կողմեր	4,538,175	-
	10,991,879	(6,316,548)

Կապակցված կողմերի հետ գործարքների բոլոր մնացորդները պետք է մարվեն կանխիկով՝ հաշվետու ամսաթվից հետո վեց ամսվա ընթացքում: Երկարաժամկետ պարտավորությունները նախկին բաժնետերերի հետ ներկայացված են Ծան. 23-ում:

Ընդհանուր ազդեցության ներքո գտնվող ստացված ծառայությունները հիմնականում ներառում են երկրաբանական ուսումնասիրությունները և հետախուզությունները, որոնք իրականացրել են կապակցված կողմերի ենթակապալառու հանդիսացող ոչ կապակցված կողմերը

Այլ կապակցված կողմերը հանդիսանում են Տնօրենների Խորհրդի կողմից նշանակալի ազդեցության ներքո գտնվող Խումբներ:

36. Հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տեղի ունեցած իրադարձություններ

Ուկրաինայի պատերազմի արդյունքում շատ առաջատար երկրներ և տնտեսական միություններ հայտարարել են Ռուսաստանի դեմ խիստ տնտեսական պատժամիջոցներ, ներառյալ ռուսական բանկերի, այլ կազմակերպությունների և անհատների: Պատերազմի սկզբից ի վեր տեղի է ունեցել ռուսական ռուբլու զգալի արժեզրկում արտարժույթի նկատմամբ, ինչպես նաև արժեթղթերի շուկայում Ռուսաստանի և այլ շուկաներում ցուցակված ռուսական ընկերությունների շուկայական արժեքի զգալի կորուստ: Իրավիճակը դեռ շարունակվում է, բայց այն արդեն իսկ հանգեցրել է հումանիտար ճգնաժամի և հսկայական տնտեսական կորուստների Ուկրաինայում, Ռուսաստանում և մնացած աշխարհում: Ուկրաինան և Ռուսաստանը Հայաստանի կարևոր առևտրային գործընկերներն են: Ակնկալվում է, որ պատերազմը բացասաբար կանդրադառնա Հայաստանի տնտեսության վրա: Քանի որ պատերազմը դեռ շարունակվում է, անհնար է արժանահավատորեն գնահատել այն ազդեցությունը, որը այն կարող է ունենալ Խմբի գործունեության վրա, քանի որ ընդհանուր առմամբ տնտեսության վրա ազդեցության մեծության վերաբերյալ անորոշություն կա: Խմբի ղեկավարությունը վերահսկում է տնտեսական իրավիճակը ներկա միջավայրում: Խումբը Ուկրաինայում պատերազմը համարում է չճշգրտող հետհաշվեկշռային իրադարձություն:

2022 թվականի հունվարին Խումբը կնքել է բանկային օվերդրաֆտի պայմանագիր հայկական բանկի հետ և ստացել 21,900 հազար ԱՄՆ դոլարի չափով վարկ, որը ենթակա է մարման 2023թ.:

Հաշվետու ամսաթվից հետո «Ուրբանեվենտ պլյուս» ՍՊԸ-ի կողմից դեբիտորական պարտքը վաճառված բաժնետոմսերի դիմաց ամբողջությամբ մարվել է:

37. Հրապարակված, բայց դեռևս ուժի մեջ չմտած ստանդարտներ

Ստորև ներկայացված են հրապարակված, բայց դեռևս Խմբի ֆինանսական հաշվետվությունների թողարկման ամսաթվին ուժի մեջ չմտած ստանդարտներն ու մեկնաբանությունները, որոնք Խումբը ողջամտորեն ակնկալում է, որ կունենան ազդեցություն իր բացահայտումների, ֆինանսական վիճակի կամ ֆինանսական արդյունքների վրա ապագա ամսաթվին կիրառվելիս: Խումբը պատրաստվում է ընդունել այդ ստանդարտները, երբ դրանք ուժի մեջ մտնեն: Հրապարակված, բայց դեռևս ուժի մեջ չմտած այլ ստանդարտներն ու մեկնաբանությունները, որոնք ակնկալվում է, որ ազդեցություն չեն ունենա Խմբի վրա, նկարագրված չեն:

Փոփոխություններ ՖՀՄՍ 3-ում՝ «Բիզնեսի սահմանում»

2018թ. հոկտեմբերին ՀՀՄՍ Խորհուրդը թողարկել է «Բիզնեսի միավորումներ» ՖՀՄՍ 3-ի փոփոխությունները բիզնեսի սահմանման վերաբերյալ, ինչը թույլ է տալիս կազմակերպություններին որոշել՝ արդյոք ձեռք բերված գործունեությունների և ակտիվների փոխկապակցված ամբողջությունը բիզնես է, թե՛ ոչ: Դրանք պարզաբանում են բիզնեսի համար նվազագույն պահանջները, վերացնում են գնահատումները՝ արդյոք շուկայի մասնակիցները ունակ են փոխարինել ցանկացած բացթողնված տարրերը, ավելացնում են ուղեցույցներ, որոնք օգնում են կամակերպություններին գնահատելու՝ արդյոք ձեռք բերված գործընթացը համապարփակ է, ներառում է բիզնեսի և արդյունքների սահմանումները, և ներկայացնում է իրական արժեքի կենտրոնացման հայեցողական ստուգում: Փոփոխությունների հետ տրամադրվել են նաև նոր պարզաբանող օրինակներ:

Քանի որ փոփոխությունները կիրառելի են առաջընթաց այն գործարքների կամ այլ դեպքերի համար, որոնք տեղի են ունենում առաջին անգամ կիրառման ամսաթվին կամ դրանից հետո, անցման ամսաթվի դրությամբ այս փոփոխությունները ազդեցություն չեն ունենա Խմբի վրա:

Փոփոխություններ ՀՀՄՍ 1-ում և ՀՀՄՍ 8-ում՝ «Էականության» սահմանում

2018թ. հոկտեմբերին ՖՀՄՍ Խորհուրդը թողարկել է ՀՀՄՍ 1 «Ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացում»-ի և ՀՀՄՍ 8 «Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն, փոփոխություններ հաշվապահական հաշվառման գնահատումներում և սխալներ»-ի փոփոխություններ՝ «Էականության» սահմանումը բոլոր ստանդարտներում համապատասխանեցնելու և սահմանման որոշ ասպեկտներ հստակեցնելու համար: Նոր սահմանումը նշում է, որ «Տեղեկատվությունը էական է, եթե խելամտորեն ակնկալվում է, որ դրա բացթողումը, սխալ ներկայացումը կամ խեղաթյուրումը կարող է ազդել հիմնական օգտագործողների՝ հաշվետու կազմակերպության ընդհանուր նպատակի ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա կայացվող որոշումների վրա, որոնք ֆինանսական տեղեկատվություն են տրամադրում որոշակի հաշվետու կազմակերպության վերաբերյալ»:

«Էականության» սահմանման փոփոխությունների արդյունքում չի ակնկալվում էական ազդեցություն Խմբի ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը

Ստորև ներկայացված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունները հետևողականորեն կիրառվել են համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ներկայացված բոլոր ժամանակաշրջանների համար:

ա) Ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում

Ձեռնարկատիրական գործունեության միավորումները հաշվառվում են՝ օգտագործելով ձեռքբերման մեթոդը: Ձեռքբերման արժեքը չափվում է որպես ձեռքբերման օրվա դրությամբ փոխանցված հատուցման իրական արժեքի և ձեռքբերվող Խմբի ցանկացած չվերահսկվող բաժնեմասի հանրագումար: Յուրաքանչյուր ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման համար Խումբը որոշում է, արդյոք ձեռք բերված կազմակերպության չվերահսկվող բաժնեմասը չափել իրական արժեքով, թե՛ ձեռքբերված Խմբի որոշելի գուտ ակտիվների համապատասխան մասի գումարի չափով: Առաջացած ձեռքբերման ծախսումները ծախսագրվում են տեղի ունենալու պահին և ներառվում են վարչական ծախսեր մեջ:

Եթե Խումբը ձեռք է բերում ձեռնարկատիրական գործունեություն, ապա ակտիվները և պարտավորությունները դասակարգվում են պայմանագրի պայմաններին, տնտեսական բնույթին և ձեռքբերման պահին այլ էական պայմաններին համապատասխան: Սա ներառում է ձեռքբերվող կազմակերպության հիմնական պայմանագրերում ներկառուցված ածանցյալ գործիքների տարանջատման անհրաժեշտության վերլուծությունը:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ա) Ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում (շարունակություն)

Որպես ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման մաս, Խումբը գնահատում է, արդյոք ձեռք բերվող Խումբը ունի որևէ գործառնական վարձակալության պայմանագիր, որն անբարենպաստ է, այսինքն՝ վարձակալության պայմանագրի վճարները գերազանցում են նման գործարքների շուկայական արժեքը: Ձեռքբերման պահին իրական արժեքի գնահատման ժամանակ՝ հանքային պաշարները, ռեսուրսները և հետախուզման պոտենցիալը, որոնք կարելի է արժանահավատորեն չափել, ճանաչվում են առանձին: Այլ պոտենցիալ պաշարները, ռեսուրսները և իրավունքները, որոնց իրական արժեքը հնարավոր չէ արժանահավատորեն չափել, առանձին չեն ճանաչվում և ներառվում են գուղվիլի մեջ:

Ձեռնարկատիրական գործունեության փուլային ձեռքբերման դեպքում Խումբը ձեռքբերվող կազմակերպությունում իր նախկինում ունեցած բաժնեմասը վերաչափում է ձեռքբերման ամսաթվի դրությամբ իրական արժեքով և արդյունքում ստացված օգուտը կամ վնասը ճանաչում է շահույթում կամ վնասում կամ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում: Այնուհետև դա հաշվի է առնվում գուղվիլի հաշվարկման ժամանակ:

Ցանկացած պայմանական հատուցում, որը պետք է փոխանցվի ձեռքբերողի կողմից, ճանաչվում է ձեռքբերման պահին իրական արժեքով: Որպես ակտիվ կամ պարտավորություն դասակարգված պայմանական հատուցման իրական արժեքի հետագա փոփոխություններն ՖՀՄՍ 9-ի համաձայն արտացոլվում են շահույթում կամ վնասում կամ որպես այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների փոփոխություն: Եթե պայմանական հատուցումը դասակարգվում է որպես սեփական կապիտալ, ապա այն չի վերաչափվում՝ մինչև կապիտալում ամբողջական մարումը:

Գուղվիլը սկզբնապես չափվում է սկզբնական արժեքով, որը հանդիսանում է փոխանցված հատուցման և ճանաչված չվերահսկվող բաժնեմասի հանրագումարի և ձեռքբերված որոշելի գուտ ակտիվների և ստանձնած պարտավորությունների իրական արժեքների տարբերությունը: Եթե որոշելի գուտ ակտիվների իրական արժեքը գերազանցում է փոխանցված հատուցման գումարը, ապա Խումբը վերստուգում է, արդյոք այն ճիշտ է բացահայտել բոլոր որոշելի ակտիվները և ստանձնած պարտավորությունները և վերանայում է ձեռքբերման ամսաթվին ճանաչվող գումարների հաշվարկման ընթացակարգերը: Եթե փոխհատուցումը, այնուամենայնիվ, ավելի քիչ է, քան ձեռքբերված գուտ ակտիվների իրական արժեքը, ապա տարբերությունը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում և համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում:

Սկզբնական ճանաչումից հետո գուղվիլը չափվում է սկզբնական արժեքով՝ նվազեցնելով արժեզրկումից կուտակված ցանկացած կորստով: Արժեզրկման ստուգման նպատակով ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման արդյունքում ձեռքբերված գուղվիլը, ձեռքբերման ամսաթվից սկսած, պետք է բաշխվի Խմբի այն դրամաստեղծ միավորներին, որոնք ակնկալվում է, որ կստանան օգուտներ ձեռնարկատիրական գործունեության միավորումից՝ անկախ այն հանգամանքից, թե արդյոք ձեռքբերվողի այլ ակտիվները կամ պարտավորությունները վերագրված են այդ միավորներին, թե՛ ոչ:

Եթե գուղվիլը կազմում է դրամաստեղծ ստորաբաժանման մաս, և այդ ստորաբաժանման մի մասն օտարվում է, օտարվող մասին վերագրելի գուղվիլը ընդգրկվում է այդ գործունեության հաշվեկշռային արժեքի մեջ օտարումից շահույթը կամ վնասը որոշելիս: Այս պարագայում օտարվող գուղվիլը գնահատվում է օտարվող գործունեության արժեքի և դրամական միջոցներ ստեղծող ստորաբաժանման մնացած մասի արժեքի հարաբերության հիման վրա:

Խումբը բացահայտել է երկու դրամաստեղծ միավոր, որոնք ներկայացնում են Խմբի երկու Խումբները՝ Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ ՓԲ Խումբը և Լեռ-Էքս ՍՊ Խումբը:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական գործիքներ – սկզբնական ճանաչում և հետագա չափում

Ֆինանսական գործիքը պայմանագիր է, որը մի կազմակերպությունում առաջացնում է ֆինանսական ակտիվ, իսկ մյուսում՝ ֆինանսական պարտավորություն կամ բաժնային գործիք:

Ֆինանսական ակտիվներ

Սկզբնական ճանաչում և չափում

Սկզբնական ճանաչման ժամանակ ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում և հետագայում չափվում են ամորտիզացված արժեքով, իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների միջոցով կամ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով: Սկզբնական ճանաչման ժամանակ պարտքային գործիքներ հանդիսացող ֆինանսական ակտիվների դասակարգումը կախված է վերջիններիս պայմանագրային դրամական հոսքերի բնույթից և դրանք կառավարելու Խմբի բիզնես մոդելից: Բացառությամբ առևտրային դեբիտորական պարտքերի, որոնք չեն պարունակում էական ֆինանսավորման բաղադրիչ, կամ որոնց համար Խումբն օգտագործել է կիրառելի նպատակահարմար մոտեցում, Խումբը սկզբնապես ֆինանսական ակտիվը չափում է իր իրական արժեքով՝ գումարած գործարքի հետ կապված ծախսումները, այն դեպքում, երբ ֆինանսական ակտիվը չի չափվում իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով: Այն առևտրային դեբիտորական պարտքերը, որոնք չեն պարունակում էական ֆինանսավորման բաղադրիչ, կամ որոնց համար Խումբը օգտագործել է կիրառելի նպատակահարմար մոտեցում և որոնք ունեն 1 տարի և պակաս ժամկետայնություն, չափվում են ՖՀՄՄ 15-ով սահմանված գործարքի գնով:

Որպեսզի ֆինանսական ակտիվը դասակարգվի և չափվի ամորտիզացված արժեքով կամ իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների միջոցով, անհրաժեշտ է, որ վերջինս առաջացնի դրամական հոսքեր, որոնք «բացառապես մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսների վճարումներն» են (SPP1): Այս գնահատումը կոչվում է SPP1 թեստ և կատարվում է գործիքի մակարդակով: Ֆինանսական ակտիվները, որոնց դրամական հոսքերը «բացառապես մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսների վճարումներն» չեն, դասակարգվում և չափվում են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով անկախ Խմբի բիզնես մոդելից:

Ֆինանսական ակտիվների կառավարման Խմբի բիզնես մոդելը ներկայացնում է, թե ինչպես է դրամական հոսքեր ձևավորելու նպատակով վերջինս կառավարում իր ֆինանսական ակտիվները: Բիզնես մոդելը սահմանում է, թե արդյոք դրամական հոսքերը ձևավորվում են պայմանագրային դրամական հոսքերի հավաքագրումից, ֆինանսական ակտիվների վաճառքից կամ երկուսից միաժամանակ:

Ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերումները կամ վաճառքները, որոնք պահանջում են ակտիվների մատակարարում շուկայում գործող կարգավորման միջոցով կամ գործարար սովորույթով (սովորական գործարքներում) սահմանված ժամկետի ընթացքում, ճանաչվում են գործարքի ամսաթվին, այսինքն՝ այն ամսաթվին, երբ Խումբը ձեռք է բերել կամ վաճառել ակտիվը:

Հետագա չափում

Հետագա չափման նպատակներով ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում են չորս դասերից մեկում.

- ▶ Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվներ (պարտքային գործիքներ),
- ▶ Իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվներ, որոնց կուտակված օգուտները և կորուստները ապաճանաչման ժամանակ վերադասակարգվում են (պարտքային գործիքներ),
- ▶ Իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվներ, որոնց կուտակված օգուտները կամ կորուստները ապաճանաչման ժամանակ չեն վերադասակարգվում (կապիտալի գործիքներ),
- ▶ Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվներ:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական գործիքներ – սկզբնական ճանաչում և հետագա չափում (շարունակություն)

Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվներ (պարտքային գործիքներ)

Խմբին առավել բնորոշ է ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների դասը: Խումբը ֆինանսական ակտիվները չափում է ամորտիզացված արժեքով, եթե բավարարում են ստորև թվարկված երկու պայմանները.

- ▶ Ֆինանսական ակտիվը պահվում է բիզնես մոդելի շրջանակներում, որի նպատակն է ֆինանսական ակտիվները պահելը՝ պայմանագրային դրամական հոսքերը հավաքագրելու նպատակով, և
- ▶ Ֆինանսական ակտիվի պայմանագրային պայմանները որոշակի անսպասելի անաշխատանքներ են դրամական միջոցների հոսքեր, որոնք միայն մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսների վճարումներն են:

Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների հետագա չափումներն իրականացվում են՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը, և ենթակա են արժեզրկման գնահատման: Ստացված տոկոսները ճանաչվում են ֆինանսական եկամտի կազմում շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում: Օգուտներն ու կորուստները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում, եթե ակտիվը ապաճանաչվում է, ենթարկվում է փոփոխությունների կամ արժեզրկվում է:

Խմբի ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվներում ներառվում են առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերը (ոչ ենթակա պայմանական գնանշման), դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները և տրամադրված փոխառությունները:

Իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվներ

Իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվները ներառում են առևտրային նպատակով պահվող ֆինանսական ակտիվները, օրինակ՝ ածանցյալ գործիքները, սկզբնական ճանաչման ժամանակ իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող դասակարգված ֆինանսական ակտիվները, օրինակ՝ պարտքային կամ բաժնային գործիքները կամ ֆինանսական ակտիվները, որոնք պետք է պարտադիր չափվեն իրական արժեքով, այսինքն՝ չեն անցել SPPI թեստը:

Ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում են որպես առևտրային նպատակով պահվող, եթե դրանք ձեռք են բերվել առաջիկայում վաճառելու կամ հետգնման նպատակով: Ածանցյալ գործիքները, ներառյալ՝ առանձնացված ներկատուցված ածանցյալ գործիքները, նույնպես դասակարգվում են որպես առևտրային նպատակով պահվող, եթե դրանք չեն դասակարգվել որպես հեջավորման արդյունավետ գործիք: Ֆինանսական ակտիվները, որոնց դրամական միջոցների հոսքերը չեն անցնում SPPI թեստը, պետք է դասակարգվեն և չափվեն որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող՝ անկախ բիզնես մոդելից:

Չնայած պարտքային գործիքների՝ ամորտիզացված արժեքով կամ իրական արժեքով հաշվառվող այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքներով չափվող դասակարգվելու չափանիշներին, ինչպես վերևում նկարագրված է, պարտքային գործիքները կարող են նախատեսվել սկզբնական ճանաչման ժամանակ որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող, եթե այն վերացնում կամ էապես նվազեցնում է հաշվառման անհամապատասխանությունը:

Այդ դասը ներառում է ցուցակված բաժնային ներդրումները, որոնք Խումբը առանց հետագա վերանայման չի որոշել դասակարգել որպես իրական արժեքով հաշվառվող այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքներով չափվող: Իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող բաժնային ներդրումներից շահաբաժինները շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվությունում ճանաչվում են որպես այլ եկամուտներ, երբ վճարման իրավունքը հաստատվել է:

Իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվները ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում հաշվառվում են իրական արժեքով, իսկ իրական արժեքի գուտ փոփոխությունները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական գործիքներ – սկզբնական ճանաչում և հետագա չափում (շարունակություն)

Համակցված պայմանագրում ներկառուցված ածանցյալ գործիքը ֆինանսական պարտավորության կամ ոչ ֆինանսական հիմնական պայմանագրի հետ միասին, առանձնացվում է հիմնական պայմանագրից և հաշվառվում է որպես առանձին ածանցյալ գործիք, եթե տնտեսական բնութագիրները և ռիսկերը անմիջականորեն կապված չեն հիմնական պայմանագրի հետ, ներկառուցված ածանցյալ գործիքի նույն պայմաններով առանձնացված գործիքը կբավարարեր ածանցյալ գործիքի սահմանմանը և համակցված պայմանագիրը չի չափվում որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող: Ներկառուցված ածանցյալ գործիքները չափվում են իրական արժեքով, և իրական արժեքի փոփոխությունները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում: Վերագնահատում տեղի է ունենում այն դեպքում, երբ պայմանագրի պայմանները փոփոխվում են, որը էականորեն ձևափոխում է դրամական միջոցների հոսքերը, որոնք հակառակ դեպքում կպահանջվեին, կամ ֆինանսական ակտիվը իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող դասից վերադասակարգվում է:

Քանի որ ՖՀՄՍ 9-ը ֆինանսական ակտիվների համար նախատեսում է SPPI թեստ, ֆինանսական ակտիվների համար ներկառուցված ածանցյալ գործիքների առանձնացումը այլևս անհրաժեշտ չէ: Ներկառուցված ածանցյալ գործիքը սովորաբար հանգեցնում է նրան, որ ֆինանսական ակտիվը չի անցնում SPPI թեստը և, հետևաբար, պահանջվում է, որ գործիքը ամբողջությամբ չափվի որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող: Մյս կիրառելի է Խմբի առևտրային դեբիտորական պարտքերի (պայմանական գնանշման ենթակա) համար: Այս դեբիտորական պարտքերը վերաբերում են վաճառքների պայմանագրերին, երբ վաճառքի գինը որոշվում է հաճախորդին առաքումն իրականացնելուց հետո՝ հիմք ընդունելով պայմանագրով սահմանված համապատասխան գնորդման ժամանակաշրջանի շուկայական գինը: Ապրանքի գնի փոփոխությունների ռիսկին ենթարկվածությունը հանգեցնում է նրան, որ նման առևտրային դեբիտորական պարտքերը չեն անցնում SPPI թեստը: Արդյունքում, այս դեբիտորական պարտքերը չափվում են որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող համապատասխան վաճառքի ճանաչման ամսաթվից սկսած, և հետագա փոփոխությունները ճանաչվում են համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում որպես հասույթի վերաչափում:

Ապաճանաչում

Ֆինանսական ակտիվը (կամ, կիրառելիության դեպքում, ֆինանսական ակտիվի մի մասը կամ միևնույն ֆինանսական ակտիվների խումբը) հիմնականում ապաճանաչվում է (այսինքն՝ հանվում է Խմբի ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունից), երբ

- ▶ ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի նկատմամբ պայմանագրային իրավունքները կորցրել են իրենց ուժը, կամ
- ▶ Խումբը փոխանցել է ակտիվից դրամական միջոցների հոսքերի ստացման իրավունքները կամ, փոխանցման համաձայնագրի համաձայն, ստանձնել է ստացված դրամական միջոցների հոսքերը ամբողջությամբ երրորդ կողմին վճարելու պարտականություն առանց էական ուշացման, և ա) Խումբը փոխանցել է, ըստ էության, ակտիվի բոլոր ռիսկերն ու հատույցները, կամ բ) Խումբը չի փոխանցել կամ պահպանել, ըստ էության, ակտիվի բոլոր ռիսկերն ու հատույցները, բայց փոխանցել է ակտիվի հսկողությունը:

Երբ Խումբը փոխանցել է ակտիվից դրամական միջոցների հոսքերի ստացման իրավունքները կամ ձեռք է բերել փոխանցման համաձայնագիր, վերջինս պետք է գնահատի, թե ինչ չափով է պահպանել ակտիվի սեփականության հետ կապված ռիսկերն ու հատույցները: Երբ Խումբը ո՛չ փոխանցել է, ո՛չ պահպանել է ակտիվի, ըստ էության, բոլոր ռիսկերն ու հատույցները, ոչ էլ փոխանցել է ակտիվի հսկողությունը, ապա Խումբը շարունակում է ճանաչել փոխանցված ակտիվը իր շարունակվող ներգրավվածության չափով: Այս դեպքում, Խումբը նաև ճանաչում է դրա հետ կապված պարտավորությունը: Փոխանցված ակտիվը և դրա հետ կապված պարտավորությունը չափվում են այն հիմքով, որը արտացոլում է Խմբի պահպանած իրավունքներն ու պարտականությունները:

Շարունակվող ներգրավվածությունը, որը ձեռք է բերում փոխանցված ակտիվի նկատմամբ երաշխիքի ձև, չափվում է ակտիվի սկզբնական հաշվեկշռային արժեքի և այն առավելագույն արժեքից նվազագույնով, որը Խմբից կարող է պահանջվել մարել:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական գործիքներ – սկզբնական ճանաչում և հետագա չափում (շարունակություն)

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկման վերաբերյալ լրացուցիչ բացահայտումները ներկայացված են հետևյալ ծանոթագրություններում.

- ▶ Էական ենթադրությունների բացահայտում (Ծանոթագրություն 32),
- ▶ Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր (Ծանոթագրություն 21),
- ▶ Տրամադրված վարկեր (Ծանոթագրություն 19),

Խումբը ճանաչում է ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստ բոլոր այն պարտքային գործիքների համար, որոնք չեն հաշվառվում և չափվում իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով: Ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստը հիմնված է պայմանագրի համաձայն պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերի և Խմբի կողմից ստացվելիք ակնկալվող դրամական հոսքերի տարբերության վրա՝ գեղջված մոտարկված սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով: Ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերը ներառում են գրավադրված միջոցների վաճառքից ստացվող դրամական միջոցների հոսքերը կամ պայմանագրային պայմանների մաս կազմող պարտքային դիրքի այլ ամրացումները:

Ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստները ճանաչվում են երկու փուլով: Պարտքային ռիսկերի ենթարկվածության բոլոր տեսակների համար, որոնց պարտքային ռիսկը սկզբնական ճանաչումից ի վեր էականորեն չի ավելացել, ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստները ձևավորվում են այն պարտքային կորուստների համար, որոնք առաջանում են հաջորդող 12 ամիսների ընթացքում դեֆոլտի հավանական դեպքերի արդյունքում (12-ամսյա ժամանակահատվածում ակնկալվող վարկային կորուստներ): Պարտքային ռիսկերի ենթարկվածության բոլոր տեսակների համար, որոնց պարտքային ռիսկը սկզբնական ճանաչումից ի վեր էականորեն ավելացել է, ակնկալվող վարկային կորուստների պահուստը պետք է ձևավորել ակտիվի ողջ ժամկետայնության ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստների համար՝ անկախ դեֆոլտի տեղի ունենալու ժամկետից (ակտիվի ողջ ժամկետայնության ընթացքում ակնկալվող վարկային կորուստներ):

Առևտրային դեբիտորական պարտքերի (պայմանական գնանշմանը ոչ ենթակա) և այլ դեբիտորական պարտքերի համար, որոնք ժամկետանց են 12 ամսից ավելի քիչ, Խումբը կիրառում է ակնկալվող վարկային կորուստների հաշվարկման պարզեցված մոտեցումը, ինչպես թույլատրվում է ՖՀՄՍ 9-ով: Հետևաբար, Խումբը հետևում է պարտքային ռիսկի փոփոխություններին և ակնկալվող վարկային կորուստները հաշվարկում է Մուդիդի կողմից հրապարակված սեկտորների դեֆոլտի հավանականության հիման վրա:

Ամորտիզացված արժեքով պահվող այլ ֆինանսական ակտիվների համար (որոնք ժամկետանց են 12 ամսից ավել), ակնկալվող վարկային կորուստները հիմնված են 12-ամսյա ժամանակահատվածում ակնկալվող վարկային կորուստների վրա: 12-ամսյա ժամանակահատվածում ակնկալվող վարկային կորուստները ակտիվի ողջ ժամկետայնության ընթացքում ակնկալվող վարկային կորուստների մի մասն են կազմում, որը առաջանում է ֆինանսական գործիքի դեֆոլտի դեպքում, որը հավանական է, որ տեղի կունենա հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո 12 ամսվա ընթացքում: Սակայն, այն դեպքում, երբ ակտիվի սկզբնական ճանաչումից ի վեր առկա է պարտքային ռիսկի էական ավելացում, պահուստը պետք է հիմնված լինի ակտիվի ողջ ժամկետայնության ընթացքում ակնկալվող վարկային կորուստների վրա:

Սահմանելու համար, թե արդյոք ֆինանսական ակտիվի պարտքային ռիսկը սկզբնական ճանաչումից ի վեր էական ավելացել է, թե՛ ոչ, և ակնկալվող վարկային կորուստները գնահատելու համար Խումբը հաշվի է առնում ողջամիտ և հուսալի տեղեկատվությունը, որը համապատասխանում է և հասանելի է առանց ավելորդ ծախսի և ջանքերի: Սա ներառում է ինչպես քանակական, այնպես էլ որակական տեղեկատվություն և վերլուծություն՝ հիմնված Խմբի պատմական փորձի և պարտքերի գնահատման, ներառյալ՝ ապագային միտված տեղեկատվության վրա:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական գործիքներ – սկզբնական ճանաչում և հետագա չափում (շարունակություն)

Խուսրը ֆինանսական ակտիվը համարում է դեֆոլտ եղած, եթե դրա գծով պայմանագրային վճարումները 1 տարուց ավել ժամկետանց են: Այնուամենայնիվ, որոշակի դեպքերում, Խուսրը կարող է ֆինանսական ակտիվը համարել դեֆոլտ եղած, եթե ներքին կամ արտաքին տեղեկատվությունը ցույց է տալիս, որ հավանական չէ, որ Խուսրը մինչև Խմբի կողմից պահվող որևէ պարտքային դիրքի ամրապնդումը հաշվի առնելը ամբողջությամբ կստանա պայմանագրային գումարը: Ֆինանսական ակտիվը դուրս է գրվում, եթե առկա չէ պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերի վերականգնման ողջամիտ ակնկալիք, և սովորաբար տեղի է ունենում այն դեպքում, եթե 1 տարուց ավել ժամկետանց է և ենթակա չէ հարկադրված գործողության:

Յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանում Խուսրը գնահատում է, թե արդյոք ամորտիզացված արժեքով պահվող ֆինանսական ակտիվները արժեզրկված են, թե ոչ: Ֆինանսական ակտիվը արժեզրկված է, եթե տեղի են ունեցել մեկ կամ ավելի դեպքեր, որոնք ունեցել են բացասական ազդեցություն ֆինանսական ակտիվի գնահատված ապագա դրամական հոսքերի վրա: Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկման գնահատման վերաբերյալ լրացուցիչ քննարկումները ներկայացված են Ծանոթագրություն 32-ում և Ծանոթագրություն 21-ում:

Ֆինանսական պարտավորություններ

Սկզբնական ճանաչում և չափում

Ֆինանսական պարտավորությունները դասակարգվում են սկզբնական ճանաչման ժամանակ որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորություններ, վարկեր և փոխառություններ, կրեդիտորական պարտքեր, կամ անհրաժեշտության դեպքում ածանցյալ գործիքներ նախատեսված որպես արդյունավետ հեջավորման գործիքներ: Բոլոր ֆինանսական պարտավորությունները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, իսկ վարկերի ու փոխառությունների և կրեդիտորական պարտքերի դեպքում գործարքի հետ կապված ուղղակիորեն վերագրելի ծախսումները զուտացված:

Հետագա չափումը

Ֆինանսական պարտավորությունների չափումը կախված է դրանց դասակարգումից, ինչպես նկարագրված է ստորև.

Իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորություններ

Իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական պարտավորությունները ներառում են վաճառքի համար պահվող ֆինանսական պարտավորությունները և սկզբնական ճանաչման ժամանակ որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող նախատեսված ֆինանսական պարտավորությունները:

Ֆինանսական պարտավորությունները դասակարգվում են որպես վաճառքի համար պահվող, եթե դրանք ձևավորվել են առաջիկայում հետգնման նպատակով: Այս դասը ներառում է նաև Խմբի ածանցյալ ֆինանսական գործիքները, որոնք հեջավորման գործարքներում նախատեսված չեն որպես հեջավորման գործիքներ, ինչպես սահմանված է ՖՀՄՍ 9-ում: Առանձնացված ներկառուցված ածանցյալ գործիքները նույնպես դասակարգվում են որպես վաճառքի համար պահվող, եթե դրանք նախատեսված չեն որպես արդյունավետ հեջավորման գործիքներ: Վաճառքի համար պահվող ֆինանսական պարտավորությունների օգուտներն ու կորուստները ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում:

Վարկեր և փոխառություններ, թողարկված պարտատոմսեր ու առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր

Սկզբնական ճանաչումից հետո, տոկոսակիր վարկերն ու փոխառություններն ու առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքերը հետագայում չափվում են ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույթի մեթոդը: Օգուտներն ու կորուստները ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, երբ պարտավորությունները ապաճանաչվում են, ինչպես նաև արդյունավետ տոկոսադրույթի ամորտիզացիայի գործընթացի միջոցով:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

բ) Ֆինանսական գործիքներ – սկզբնական ճանաչում և հետագա չափում (շարունակություն)

Ամորտիզացված արժեքը հաշվարկվում է՝ հաշվի առնելով ձեռքբերման ժամանակ ցանկացած գեղջ կամ հավելվածար, ինչպես նաև արդյունավետ տոկոսադրույքի անբաժանելի մաս հանդիսացող վճարները կամ ծախսերը: Արդյունավետ տոկոսադրույքի ամորտիզացիան ներառվում է շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում:

Այս դասը հիմնականում կիրառվում է տոկոսակիր վարկերի և փոխառությունների ու առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքերի դեպքում: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս Ծանոթագրություն 26-ը և Ծանոթագրություն 29-ը:

Ապաճանաչում

Ֆինանսական պարտավորությունը ապաճանաչվում է, երբ դրա հետ կապված պարտականությունը կատարվում է կամ չեղյալ է համարվում կամ ուժը կորցրած է ճանաչվում: Երբ գոյություն ունեցող ֆինանսական պարտավորությունը փոխարինվում է միևնույն փոխառուի՝ էականորեն տարբեր պայմաններով մեկ այլ պարտավորությամբ, կամ գոյություն ունեցող պարտավորության պայմանները էականորեն ձևափոխվում են, ապա այդպիսի փոխարինումը կամ ձևափոխումը դիտվում է որպես սկզբնական պարտավորության ապաճանաչում և նոր պարտավորության ճանաչում: Համապատասխան հաշվեկշռային արժեքների տարբերությունը ճանաչվում է շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մեջ:

Ֆինանսական գործիքների հաշվանցումը

Ֆինանսական ակտիվներն ու ֆինանսական պարտավորությունները հաշվանցվում են, և զուտ գումարը ներկայացվում է ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում, եթե առկա է ճանաչված գումարների հաշվանցման ներկայումս իրագործելի իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք, ինչպես նաև հաշվարկը զուտ հիմունքով իրականացնելու կամ միաժամանակ ակտիվներն իրացնելու և պարտավորությունները մարելու մտադրություն:

Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում ներառում են դրամական միջոցները բանկերում և դրամարկղում, ինչպես նաև կարճաժամկետ ավանդներ, որոնց մարման ժամկետը սկզբնապես երեք ամսից պակաս է, բայց բացառում է ցանկացած սահմանափակված դրամական միջոցներ: Սահմանափակված դրամական միջոցները հասանելի չեն Խմբի կողմից օգտագործման համար և, հետևաբար, չեն համարվում բարձր իրացվելի. օրինակ՝ տեղանքի վերականգնման պարտավորությունների համար առանձնացված դրամական միջոցները:

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվության պատրաստման նպատակով դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները ներառում են վերոնշյալ սահմանմամբ դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները:

Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ

Խումբն օգտագործում է ածանցյալ ֆինանսական գործիքները, ինչպիսիք են ապրանքային ֆորվարդ պայմանագրերը՝ ապրանքի գնի ռիսկերը հեջավորելու նպատակով: Այդպիսի ածանցյալ ֆինանսական գործիքները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով այն օրը, որ օրը ածանցյալ գործիքի պայմանագիր կնքվել է, և հետագայում վերաչափվում են իրական արժեքով: Ածանցյալ գործիքները հաշվառվում են որպես ֆինանսական ակտիվներ, երբ իրական արժեքը դրական է, և որպես ֆինանսական պարտավորություններ, երբ իրական արժեքը բացասական է: Ցանկացած օգուտ կամ վնաս, որն առաջանում է ածանցյալ գործիքների իրական արժեքի փոփոխություններից, ուղղակիորեն տարվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվություն:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

գ) Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթ

Խումբը հիմնականում զբաղվում է պղնձի/մոլիբդենի խտանյութի արտադրության բիզնեսով և որոշակի հանգամանքներում մատուցում է բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայություններ: Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթը ճանաչվում է, երբ ապրանքների և ծառայությունների հսկողությունը փոխանցվում է հաճախորդներին այն փոխհատուցման գումարի չափով, որի նկատմամբ Խումբն ակնկալում է ստանալ իրավունք հաճախորդին ապրանքներ և ծառայություններ փոխանցելու դիմաց:

Պայմանագրային մնացորդներ

Պայմանագրային ակտիվներ

Պայմանագրային ակտիվը հաճախորդին ապրանքներ և ծառայություններ փոխանցելու դիմաց ստացված փոխհատուցման նկատմամբ իրավունքն է: Եթե Խումբն ապրանքների և ծառայությունների փոխանցումն իրականացնում է մինչև հաճախորդի կողմից փոխհատուցումն իրականացնելը կամ մինչև դրա՝ վճարման ենթակա դառնալը, պայմանագրային ակտիվը ճանաչվում է վաստակած փոխհատուցման համար, որը պայմանական է: Խումբը չունի պայմանագրային ակտիվ, քանի որ կատարումն ու փոխհատուցման նկատմամբ իրավունքի ձեռքբերումը տեղի է ունենում կարճ ժամանակահատվածում և փոխհատուցման նկատմամբ բոլոր իրավունքները ոչ պայմանական են:

Առևտրային դեբիտորական պարտքեր

Դեբիտորական պարտքը ներկայացնում է ոչ պայմանական փոխհատուցման գումարի նկատմամբ Խմբի իրավունքը (այսինքն՝ միայն ինչ-որ ժամանակահատված է պահանջվում մինչև փոխհատուցման կդառնա վճարման ենթակա):

Պայմանագրային պարտավորություններ

Պայմանագրային պարտավորությունը հաճախորդին ապրանքների և ծառայությունների փոխանցման պարտականությունն է, որի դիմաց Խումբը հաճախորդից ստացել է փոխհատուցում (կամ փոխհատուցման գումարը ստացման ենթակա է): Եթե հաճախորդը վճարում է փոխհատուցումը մինչև Խմբի կողմից ապրանքների կամ ծառայությունների փոխանցումը հաճախորդին, պայմանագրային պարտավորությունը ճանաչվում է, երբ վճարումն իրականացվում է կամ երբ վճարումն ստացման ենթակա է (որն ավելի շուտ է): Պայմանագրային պարտավորությունները ճանաչվում են որպես հասույթ, երբ Խումբն այն իրականացնում է պայմանագրի համաձայն:

Ժամանակ առ ժամանակ, Խումբը (CIP) միջազգային առևտրի պայմանների համաձայն իրականացված մետաղի խտանյութի որոշ վաճառքների գծով ճանաչում է պայմանագրային պարտավորություններ, որի դեպքում դրամական միջոցների հոսքերի մի մասը հաճախորդից կարող է ստացվել մինչև բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայությունների մատուցումը: Պայմանագրային պարտավորությունների վերաբերյալ լրացուցիչ մանրամասների համար տե՛ս Ծանոթագրություն 31-ը:

Պղնձի/մոլիբդենի խտանյութի (մետաղի խտանյութի) վաճառքները

Խմբի՝ մետաղի խտանյութի վաճառքների մեծամասնությունը հնարավորություն է տալիս գինը ճշգրտել՝ հիմք ընդունելով պայմանագրով սահմանված համապատասխան գնորոշման ժամանակաշրջանի վերջում շուկայական գինը: Սրանք կոչվում են պայմանական գնանշման պայմանագրեր և այնպիսին են, որ մետաղի խտանյութի վաճառքի գինը հիմնված է հաճախորդին առաքումից հետո սահմանված որոշակի ապագա ամսաթվին գերակշռող սիմոթ գների վրա: Վաճառքի գնի ճշգրտումներն իրականացվում են մինչև գնորոշման ժամանակաշրջանի վերջը շուկայական գների շարժերի հիման վրա: Պայմանական ապրանքագրի և գնորոշման ժամանակաշրջանի վերջի միջև ժամանակահատվածը կարող է լինել մեկից երեք ամիս:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

գ) Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթ (շարունակություն)

Հասույթը ճանաչվում է այն ժամանակ, երբ հսկողությունը անցնում է հաճախորդին, որը տեղի է ունենում այն ժամանակ, երբ մետաղի խտանյութը ֆիզիկապես տեղափոխվում է նավի, գնացքի, փոխադրողի կամ առաքման այլ մեխանիզմի վրա: Հասույթը չափվում է այն գումարի չափով, որի նկատմամբ Խումբն ակնկալում է ստանալ իրավունք, որը իրենից ներկայացնում է գնորդման ժամանակաշրջանի վերջում ակնկալվող ստացվելիք գնի գնահատումը, այսինքն՝ ֆորվարդի գինը, և ճանաչվում են համապատասխան առևտրային դեբիտորական պարտքերը: (CIP) առաքման պայմաններին ենթակա պայմանագրերի համար, պայմանագրային գնի մի մասը բաշխվում է առանձին մատուցված բեռնափոխադրումներին/առաքման ծառայություններին:

Այս պայմանական գնանշված պայմանագրերի համար, գնորդման ժամանակաշրջանի ընթացքում տեղի ունեցած ցանկացած ապագա փոփոխություն պարունակվում է պայմանականորեն գնանշված առևտրային դեբիտորական պարտքերում և, հետևաբար, գտնվում է ՖՀՄՍ 9-ի, և ոչ թե ՖՀՄՍ 15-ի շրջանակներում: Հաշվի առնելով ապրանքների գների փոփոխությունների ռիսկին ենթարկվածությունը՝ պայմանականորեն գնանշված այս առևտրային դեբիտորական պարտքերը ՖՀՄՍ 9-ի շրջանակներում չեն անցնում դրամական միջոցների հոսքերի բնութագրիչների թեստը, և սկզբնական ճանաչումից սկսած մինչև գործարքի կատարման ամսաթիվը պահանջվում է չափել որպես իրական արժեքով հաշվառվող շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող:

Իրական արժեքի այս հետագա փոփոխությունները յուրաքանչյուր հաշվետվու ժամանակաշրջանում ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում և ներկայացվում են որպես հասույթի ճշգրտումներ: Գնորդման ժամանակաշրջանի ընթացքում և դրա վերջում իրական արժեքի փոփոխությունները գնահատվում են հիմք ընդունելով ոսկու և պղնձի վերանայված ֆորվարդ շուկայական գները, ինչպես նաև հաշվի առնելով ՖՀՄՍ 13-ով սահմանված իրական արժեքի այլ համապատասխան նկատառումներ, ներառյալ՝ տոկոսադրույթի և պարտքային ռիսկի ճշգրտումները:

Բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայություններ

Ինչպես վերևում նկարագրված է, Խմբի մետաղի խտանյութերի վաճառքների մի մասը իրականացվում է (CIP) միջազգային առևտրի պայմանների համաձայն, որի դեպքում Խմբի կողմից հաճախորդներին մետաղի խտանյութի հսկողությունը փոխանցելու ամսաթվից հետո Խումբը պատասխանատվություն է կրում բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայությունների մատուցման համար (որպես պայմանագրի հիմնական կողմ): Հետևաբար, Խումբը բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայությունների գծով ունի առանձին կատարման ենթակա պարտավորություն, որը իրականացվում է միայն արտադրված ապրանքների վաճառքը հեշտացնելու նպատակով:

Խմբի կողմից սովորաբար օգտագործվող միջազգային առևտրի այլ պայմաններից են (CPT)-ն և (FCA)-ն, որտեղ Խումբը պատասխանատվություն չի կրում բեռնափոխադրումների կամ ապահովագրության համարայն պահից, երբ Երևանում բեռնման վայրում ապրանքների հսկողությունը փոխանցվում է, և «Հասցրած մինչև համաձայնեցված վայր»-ը (DAP), երբ ապրանքների հսկողությունը փոխանցվում է, երբ ապրանքը առաքվում է համաձայնեցված վայր: Միջազգային առևտրի պայմաններին բավարարող այս պայմանագրերի դեպքում միակ կատարման ենթակա պարտավորությունները ապրանքների տրամադրումն է այն պահին, երբ հսկողությունը փոխանցվում է:

(CIP) պայմանագրերի համար, պայմանագրային գինը (ինչպես վերևում նկարագրված է) բաշխվում է մետաղի խտանյութի և բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայությունների վրա՝ օգտագործելով առանձին վաճառքի գնի մեթոդը: Այս պայմանագրերի համաձայն, պայմանական ապրանքագրի համաձայն փոխհատուցման մի մասը կարող է ստացվել հաճախորդի կողմից կանխիկ առաքման ամսաթվին կամ դրան մոտ ամսաթվին: Հետևաբար, բեռնափոխադրումներին/առաքման ծառայություններին վերաբերող դեռևս չտրամադրված որոշ կանխավճարային փոխհատուցումները հետաձգվում են: Դրանք հետագայում ճանաչվում են որպես հասույթ այն ժամանակ, երբ Խումբն իրականացնում է կատարման ենթակա պարտավորությունը: Այս բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայությունների հետ կապված ծախսերը նույնպես ճանաչվում են այն ժամանակ, երբ կատարման ենթակա պարտավորությունը կատարվում է Խմբի կողմից:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

գ) Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթ (շարունակություն)

Բեռնափոխադրումների/առաքման ծախսերի վճարումը կարող է առաջանալ մինչև ծառայությունների մատուցումը (և, հետևաբար, ճանաչվում է որպես պայմանագրային պարտավորություն): Վերջին մասը վճարվում է ծառայությունների մատուցման ավարտից հետո: Այս կանխավճարային գումարների ստացման և բեռնափոխադրումների/առաքման ծառայությունների բավարարման միջև ժամանակահատվածը սովորաբար մինչև 4 ամիս է: Հաշվի առնելով այս գումարների չափը և կանխիկ դրամական միջոցների ստացման և կատարման ենթակա պարտավորության կատարման միջև կարճ ժամանակահատվածը՝ Խումբը կիրառել է էական ֆինանսավորման բաղադրիչի ազդեցության համար խոստացված փոխհատուցումը չճշգրտելու կիրառելի նպատակահարմար մոտեցում, քանի որ հաճախորդին ապրանքների կամ ծառայությունների փոխանցման և հաճախորդի կողմից այդ ապրանքի կամ ծառայության դիմաց վճարման միջև ժամանակահատվածը մեկ տարի կամ պակաս է:

Հիմնական կողմ և գործակալ հարաբերակցություն

Խումբը, ընդհանուր առմամբ, եզրակացրել է, որ հասույթի պայմանագրերի տեսանկյունից ինքը հանդիսանում է հիմնական կողմ, քանի որ սովորաբար վերահսկում է ապրանքներն ու ծառայությունները մինչև դրանք հաճախորդին փոխանցելը:

(CIP) միջազգային առևտրի պայմաններին սուբյեկտ հանդիսացող որոշ պայմանավորվածություններում Խումբը պատասխանատու է բեռնափոխադրման/առաքման ծառայություններ մատուցելու համար: Թեպետ Խումբը իրականում չի տրամադրում կամ գործարկում նավեր, բեռնատար մեքենաներ կամ գնացքներ, Խումբը սահմանել է, որ այս պայմանավորվածություններում ինքը հանդիսանում է հիմնական կողմ, քանի որ եզրակացրել է, որ ինքը վերահսկում է նշված ծառայությունները մինչև դրանք հաճախորդին մատուցելը: Մրա հիմքում ընկած է այն, որ Խումբը ձեռք է բերում է բեռնափոխադրման/առաքման ծառայություններ մատուցելու իրավունքի վերահսկողությունը հաճախորդի հետ պայմանագրային հարաբերությունների մեջ մտնելուց հետո, բայց մինչև նրան այդ ծառայությունները մատուցելը: Խմբի՝ ծառայությունները մատուցողի հետ պայմանագրի պայմանները Խմբին հնարավորություն են տալիս ուղղորդելու նրան՝ նշված ծառայությունները Խմբի անունից մատուցելու:

Բացի դրանից, Խումբը եզրակացրել է, որ հետևյալ հայտանիշները վկայում են, որ ինքը վերահսկում է բեռնափոխադրման/առաքման ծառայությունները մինչև դրանք հաճախորդին մատուցելը:

- ▶ Խումբը գլխավորապես պատասխանատու է բեռնափոխադրման/առաքման ծառայություններ մատուցելու խոստման կատարման համար: Թեպետ Խումբը հաճախորդին խոստացված ծառայությունները մատուցելու համար վարձել է ծառայություններ մատուցողի, Խումբն ինքն է պատասխանատու ծառայությունների մատուցումը և դրանց՝ հաճախորդի կողմից ընդունելի լինելը ապահովելու համար (այսինքն՝ Խումբը պատասխանատու է պայմանագրի խոստման կատարման համար, անկախ այն հանգամանքից, թե Խումբը ինքն է մատուցում ծառայությունները, թե ծառայությունները մատուցելու համար ներգրավում է երրորդ կողմ հանդիսացող ծառայությունների մատուցողի):
- ▶ Հաճախորդին մատուցվող ծառայությունների գինը Խումբը որոշում է իր հայեցողությամբ, քանի որ այն բանակցվում է ուղղակիորեն հաճախորդի հետ:

Բեռնափոխադրումներին/առաքման ծառայությունների կատարման ժամկետի որոշումը

Խումբը եզրակացրել է, որ բեռնափոխադրման/առաքման ծառայություններից հասույթը պիտի ճանաչվի ժամանակի ընթացքում, քանի որ հաճախորդը միաժամանակ ստանում և սպառում է Խմբի կողմից տրամադրված օգուտները: Այն փաստը, որ այլ կազմակերպության կողմից կարիք չի եղել նորից կատարել Խմբի կողմից մինչ այս մատուցված բեռնափոխադրման/առաքման ծառայությունները, ցույց է տալիս, որ հաճախորդը միաժամանակ ստանում և սպառում է Խմբի գործունեությունից օգուտները այն պահին, երբ դրանք իրականացվում են: Խումբը որոշել է, որ բեռնափոխադրման/առաքման ծառայությունների առաջընթացը չափելու համար լավագույն մեթոդը ելակետային տվյալների մեթոդն է, քանի որ այստեղ Խմբի ջանքերի (այսինքն՝ անցած ժամանակի) և հաճախորդին ծառայության փոխանցման միջև կա ուղիղ կապ: Խումբը հասույթը ճանաչում է ծառայությունն ավարտելու համար ակնկալվող ընդհանուր ժամանակահատվածի հարաբերությամբ անցած ժամանակի հիման վրա:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

գ) Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթ (շարունակություն)

Մակարացման գործունեության ծառայություններ

Խումբը հաճախորդներին մատուցում է նաև մակարացման գործունեության ծառայություններ: Խումբը այս ծառայություններից հասույթը ճանաչում է ժամանակի այն պահին, երբ հաճախորդը իր գտնվելու վայրում ստանում է տրամադրված օգուտները: Խումբը որոշում է, թե արդյոք պայմանագրում կան այլ խոստումներ, որոնք ներկայացնում են առանձին կատարման ենթակա պարտավորություն, որոնց վրա պայմանագրային գնի մի մասը պետք է բաշխվի:

դ) Նվիրատվություն սոցիալական ծրագրերին

Այն չափով որքանով սոցիալական ծրագրերին Խմբի հատկացումները ծառայում են հանրության շահերին և չեն սահմանափակվում Խմբի աշխատակիցներով, դրանք ճանաչվում են առաջանալու պես որպես նվիրատվություններ սոցիալական ծրագրերին շահույթի կամ վնասի կազմում:

ե) Ֆինանսական եկամուտ և ծախս

Խմբի ֆինանսական եկամուտը և ֆինանսական ծախսը ընդգրկում են.

- ▶ Տոկոսային եկամուտ;
- ▶ Տոկոսային ծախս;
- ▶ Տեղանքի վերականգնման պահուստի և արձակման նպաստների պահուստի գծով գեղջի ծախսագրում;
- ▶ Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից գուտ օգուտ/վնաս:

Տոկոսային եկամուտը կամ ծախսը ճանաչվում է՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից գուտ օգուտը/վնասը ճանաչվում է իրացված միայն կանխիկ մարման դեպքում:

զ) Արտարժույթ

Արտարժույթի փոխարկում

Արտարժույթով գործարքները սկզբնապես ճանաչվում են ֆունկցիոնալ արժույթով, փոխարկվում են կիրառելով գործարքի օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքը: Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ արտարժույթով արտահայտված դրամային ակտիվները և պարտավորությունները փոխարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի այդ օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով: Դրամային հոդվածների փոխարժեքային տարբերություններից օգուտը կամ վնասը իրենից ներկայացնում է հաշվետու տարվա սկզբի դրությամբ ֆունկցիոնալ արժույթով արտահայտված, արդյունավետ տոկոսադրույքով և ժամանակաշրջանի ընթացքում վճարումներով ճշգրտված ամորտիզացված արժեքի, և արտարժույթով արտահայտված ու հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջին օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով փոխարկված ամորտիզացված արժեքի տարբերությունը:

Պատմական արժեքով չափվող արտարժույթով արտահայտված ոչ դրամային հոդվածները փոխարկվում են գործարքի օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով: Արտարժույթի փոխարկումից առաջացող տարբերությունները ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի կազմում:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ե) Աշխատակիցների հատուցումներ

Աշխատակիցների կարճաժամկետ հատուցումների գծով պարտականությունները չափվում են առանց գեղջման և ծախսագրվում են համապատասխան ծառայությունը մատուցելուց հետո: Պարտավորությունը ճանաչվում է այն գումարի չափով, որն ակնկալվում է վճարել որպես կարճաժամկետ դրամական միջոցների տեսքով պարգևավճար, եթե Խումբն ունի ներկա իրավական կամ կառուցողական պարտականություն այդ գումարը վճարելու որպես աշխատողի կողմից մատուցված անցյալ ծառայության արդյունք և կարող է արժանահավատորեն գնահատել պարտականությունը:

(i) Աշխատակիցների արձակման նպաստներ

Աշխատակիցների արձակման նպաստները ծախսագրվում են, երբ Խումբն այլևս չի կարող չեղյալ համարել նշված նպաստների առաջարկը: Եթե արձակման նպաստների ամբողջական վճարումը չի ակնկալվում հաշվետու ժամանակաշրջանի ավարտին հաջորդող 12 ամսվա ընթացքում, ապա արձակման նպաստները գեղջվում են:

ը) Շահութահարկ

Շահութահարկը բաղկացած է ընթացիկ և հետաձգված հարկերից: Ընթացիկ և հետաձգված հարկերը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում, բացառությամբ այն մասի, որը վերաբերում է ուղղակիորեն սեփական կապիտալում կամ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում ճանաչված տարրերին:

(i) Ընթացիկ շահութահարկ

Ընթացիկ և նախորդ ժամանակաշրջանի շահութահարկի ընթացիկ հարկային ակտիվները և պարտավորությունները չափվում են այն գումարով, որն ակնկալվում է ստանալ հարկային մարմիններից կամ վճարել հարկային մարմիններին: Հարկերի դրույքների և հարկերի գումարների հաշվարկման համար օգտագործվող օրենքներն այն օրենքներն են, որոնք կիրառվել կամ սահմանվել են հաշվետու ամսաթվի դրությամբ այն երկրներում, որտեղ Խումբը գործում և առաջացնում է հարկվող շահույթ:

Ընթացիկ շահութահարկը, որը վերաբերում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքներում կամ սեփական կապիտալում ուղղակիորեն ճանաչված հողվածներին, ճանաչվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքներում կամ սեփական կապիտալում, և ոչ թե շահույթում կամ վնասում: Ղեկավարությունը ժամանակ առ ժամանակ գնահատում է հարկերի փոխհատուցումների դիրքերը, ըստ այն իրավիճակների, որտեղ կիրառվող հարկային կարգավորումները հանդիսանում են մեկնաբանությունների առարկա, և անհրաժեշտության դեպքում սահմանում է պահուստներ:

(ii) Հետաձգված հարկ

Հետաձգված հարկը ճանաչվում է հաշվեկշռային մեթոդով հաշվետու ամսաթվի դրությամբ ակտիվների և պարտավորությունների հարկային բազաների և դրանց՝ ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլված հաշվեկշռային արժեքների ժամանակավոր տարբերությունների հիման վրա:

Հետաձգված հարկային պարտավորությունները ճանաչվում են բոլոր հարկվող ժամանակավոր տարբերությունների համար, բացառությամբ՝

- ▶ Երբ հետաձգված հարկային պարտավորությունը առաջանում է գուղվիլի կամ ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում չհանդիսացող գործարքներում ակտիվների կամ պարտավորությունների սկզբնական ճանաչումից, որը գործարքի պահին չի ազդում ոչ հաշվապահական շահույթի/վնասի, ոչ էլ հարկվող շահույթի/վնասի վրա,
- ▶ Համատեղ ձեռնարկումներում, դուստր և ասոցացված կազմակերպություններում ներդրումների հետ կապված հարկվող ժամանակավոր տարբերությունների դեպքում, որտեղ ժամանակավոր տարբերությունների հակադարձման ժամանակահատվածը կարող է վերահսկվել մայր կազմակերպության, ներդրողի կամ վենչուրային ներդրողի կողմից, և հավանական է, որ ժամանակավոր տարբերությունները չեն հակադարձվի տեսանելի ապագայում:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ը) Շահութահարկ (շարունակություն)

Հետաձգված հարկային ակտիվները ճանաչվում են բոլոր նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների, տեղափոխված չօգտագործված հարկային գեղչերի և չօգտագործված հարկային վնասների համար այնքանով, որքանով հավանական է, որ կլինի հարկվող շահույթ, որի դիմաց այդ նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունները, տեղափոխված չօգտագործված հարկային գեղչերը և վնասները հնարավոր կլինի օգտագործել՝ բացառությամբ հետևյալ դեպքերի՝

- ▶ Երբ նվազեցվող ժամանակավոր տարբերություններին վերաբերող հետաձգված հարկային ակտիվը առաջանում է ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում չհանդիսացող գործարքներում ակտիվների կամ պարտավորությունների սկզբնական ճանաչումից, որը գործարքի պահին չի ազդում ոչ հաշվապահական շահույթի/վնասի, ոչ էլ հարկվող շահույթի/վնասի վրա,
- ▶ Համատեղ ձեռնարկումներում, դուստր և ասոցացված կազմակերպություններում ներդրումների գծով նվազեցվող ժամանակավոր տարբերություններից հետաձգված հարկային ակտիվները ճանաչվում են այնքանով, որքանով հավանական է, որ ժամանակավոր տարբերությունները կհակադարձվեն տեսանելի ապագայում և կլինի հարկվող շահույթ, որի դիմաց հնարավոր կլինի օգտագործել ժամանակավոր տարբերությունները:

Հետաձգված հարկային ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը վերանայվում է յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և նվազեցվում է այնքանով, որքանով այլևս հավանական չէ, որ բավարար հարկվող շահույթ կլինի, որի դիմաց կօգտագործվի հետաձգված հարկային ակտիվը: Չճանաչված հետաձգված հարկային ակտիվները վերանայվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և ճանաչվում այնքանով, որքանով հավանական է, որ ապագա հարկվող շահույթը թույլ կտա վերականգնել հետաձգված հարկային ակտիվը:

Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները չափվում են այն հարկային դրույքաչափերով, որոնք ակնկալվում է, որ կկիրառվեն այն տարում, երբ ակտիվները կիրացվեն կամ պարտավորությունները կմարվեն՝ հիմնվելով հաշվետու ամսաթվի դրությամբ կիրառված կամ կիրառման ենթակա օրենքով սահմանված հարկային դրույքաչափերի (և հարկային օրենքների) վրա:

Հետաձգված հարկը, որը վերաբերվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքներին կամ սեփական կապիտալի հոդվածներին, ճանաչվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքներում կամ սեփական կապիտալում, և ոչ թե շահույթում կամ վնասում:

Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները հաշվանցվում են, եթե կա ընթացիկ հարկային ակտիվները ընթացիկ հարկային պարտավորությունների հետ հաշվանցելու իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք, և հետաձգված հարկերը վերաբերում են միևնույն հարկվող կազմակերպությանը և հարկային մարմիններին:

Որպես ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման մաս ձեռքբերված հարկային օգուտները, որոնք այդ ամսաթվի դրությամբ չեն բավարարում առանձին ճանաչման չափանիշներին, կճանաչվեն հետագայում փաստերի և իրողությունների փոփոխությունների վերաբերյալ նոր տեղեկատվության առկայության դեպքում:

Ճշգրտումը կդիտարկվի որպես նվազեցում գուղվիլից (քանի դեռ այն չի գերազանցում գուղվիլի արժեքը), եթե այն տեղի է ունեցել չափման ժամանակաջրշանի ընթացքում, կամ կճանաչվի շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, եթե տեղի է ունեցել չափման ժամանակաջրշանից դուրս:

Նշանակալից դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ

Դատողություն է պահանջվում՝ որոշելու, թե որ գործառնություններն են համարվում հարկում շահույթից, հակառակ գործառնական ծախսերի: Դատողություն է նաև պահանջվում հետաձգված հարկային ակտիվները ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչելու համար: Հետաձգված հարկային ակտիվները, այդ թվում չօգտագործված հարկային վնասներից առաջացող, Խմբից պահանջում են ապագա ժամանակաշրջանում բավարար հարկվող շահույթ՝ առաջացնելու հավանականության գնահատում, ճանաչված հետաձգված հարկային ակտիվները օգտագործման համար:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ը) Շահութահարկ (շարունակություն)

Ապագա հարկվող շահույթի առաջացման մասին ենթադրությունները կախված են Ղեկավարության՝ ապագա դրամական հոսքերի գնահատումներից: Ապագա հարկվող շահույթի այս գնահատումները հիմնված են գործառնական գործունեությունից դրամական միջոցների հոսքերի կանխատեսումների վրա (որոնց վրա ազդում են արտադրության և վաճառքի ծավալները, ապրանքների գները, պահուստները, գործառնական ծախսերը, փակման և վերականգնողական ծախսերը, կապիտալ ծախսումները, շահաբաժինները և այլ կառավարչական գործարքները): Ապագա դրամական միջոցների հոսքերի և հարկվող շահույթի՝ գնահատումներից նշանակալի տարբերությունը կազդի հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խմբի գուտ հետաձգված հարկային ակտիվների օգտագործման հնարավորության վրա:

թ) Ռոյալթիներ

Բացի շահութահարկից, Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ներառում են նաև, և ճանաչում են որպես շահույթից հարկում, գուտ շահույթի գծով այլ հարկատեսակներ:

Ռոյալթիները, ռեսուրսների վարձավճարների գծով հարկերը և հասույթի վրա հիմնված հարկերը հաշվառվում են համաձայն ՀՀՄՍ 12-ի, երբ համապատասխանում են շահութահարկի բնութագրիչներին: Վերջինս տեղի է ունենում այն դեպքում, երբ պետական մարմնի կողմից հարկերը գանձվում են հիմնվելով հարկվող շահույթի վրա (այլ ոչ արտադրանքի ֆիզիկական ծավալի վրա, կամ որպես տոկոս հասույթից)՝ ժամանակավոր տարբերությունների ճշգրտումից հետո: Նման համաձայնությունների համար ընթացիկ և հետաձգված շահութահարկը հաշվարկվում է նույն հիմքերով, ինչ վերը նշված հարկման այլ ձևերի համար: Ռոյալթիների և այլ հարկատեսակների գծով առաջ եկող պարտավորությունները, որոնք չեն բավարարում այս չափանիշներին, ճանաչվում են որպես ընթացիկ պահուստներ և ներառվում են այլ ծախսերում:

Ռոյալթիները հաշվարկելիս կիրառվում են այն դրույքները, որոնք ուժի մեջ են եղել կամ, ըստ էության, ուժի մեջ են եղել հաշվետու ամսաթվի դրությամբ: Ռոյալթիները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում տարեկան կտրվածքով՝ հիմք ընդունելով հասույթի և հարկվող շահույթի համակցությունը՝ ճշգրտված կիրառելի օրենքների և կանոնակարգերի ուղեցույցների և պահանջների համաձայն: Ռոյալթիները բաղկացած են երկու բաղադրիչից՝ հասույթի 4%-ի չափով հաշվարկվող ռոյալթի և հարկվող շահույթի 12.5%-ի չափով հաշվարկվող ռոյալթի ճշգրտված կիրառելի օրենքների և կանոնակարգերի ուղեցույցների և պահանջների համաձայն:

Ղեկավարությունը գտնում է, որ ռոյալթիի գծով ծախսն իրենից շահութահարկ չի ներկայացնում, քանի որ ընդհանուր հասույթի գործոնը (համախառն ցուցանիշ) էական է վճարվելիք ռոյալթիի գումարի որոշման գործընթացում: Ռոյալթիները հաշվառվում է որպես այլ գործառնական ծախսեր:

ժ) Պաշարներ

Պղնձի և մոլիբդենի խտանյութը, արտադրության ցիկլում գտնվող մետաղը և հանքաքարի պաշարները ֆիզիկապես չափվում են կամ գնահատվում և արժևորվում են սկզբնական արժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով: Իրացման գուտ արժեքը ապրանքի հաշվարկված ապագա վաճառքի գինն է, որով Խումբը ենթադրում է իրացնել այն, երբ ապրանքը լինի արտադրված և վաճառված՝ հանած արտադրությունը ավարտին հասցնելու և վաճառքի ծախսումները: Այն դեպքում, երբ դրամի ժամանակային արժեքը նշանակալի է, ապագա վաճառքի գները և ավարտին հասցնելու ծախսումները գեղջվում են:

Եթե հանքաքարի պաշարների մշակումը չի ակնկալվում հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո 12 ամսվա ընթացքում, այն ներառվում է ոչ ընթացիկ ակտիվների մեջ, և իրացման գուտ արժեքը հաշվարկվում է գեղջված դրամական հոսքերի մեթոդով: Արժեքը որոշվում է միջին կշռված արժեքի մեթոդով և ներառում է գնման ուղղակի ծախսումները և փոփոխում և ֆիքսված վերադիր ծախսումների համապատասխան մասը՝ ներառյալ ամորտիզացիան և մշակվածությունը, որոնք կատարվել են նյութերի՝ պատրաստի արտադրանքի փոխարկման ժամանակ, նորալ արտադրական հզորության հիման վրա: Համատեղ արտադրանքների միջև արտադրական ծախսումների բաշխումն իրականացվում է՝ հաշվի առնելով արտադրանքների հարաբերական վաճառքի գները՝ արտադրության ավարտից հետո: Յուրաքանչյուր մետաղի փոխարկման ծախսերը, որոնք հնարավոր է տարանջատել, բաշխվում են համապատասխանաբար:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ժ) Պաշարներ (շարունակություն)

Նյութերը և այլ պաշարները չափվում են սկզբնական արժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով: Նյութերի և այլ պաշարների սկզբնական արժեքը հաշվարկվում է առաջինը մուտք, առաջինը ելք սկզբունքով և ներառում է պաշարների ձեռքբերման ծախսերը, արտադրական կամ փոխարկման ծախսերը և դրանք ներկա գտնվելու վայր և վիճակի բերելու հետ կապված այլ ծախսերը:

Հնացած պաշարների պահուստները որոշվում են յուրաքանչյուր պաշարներից ելնելով: Պարբերաբար իրականացվում են ուսումնասիրություններ հնացած պաշարների պահուստների որոշման համար:

ի) Հիմնական միջոցներ

(i) Ճանաչում և չափում

Հիմնական միջոցները հաշվառվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և կուտակված արժեզրկումից կորուստները:

Սկզբնական արժեքը ներառում է ակտիվի ձեռքբերմանն ուղղակի վերագրելի ծախսումները: Սեփական ուժերով կառուցված ակտիվների սկզբնական արժեքը ներառում է նյութերի արժեքը և ուղղակի աշխատուժի գծով ծախսերը, ակտիվն իր նպատակային օգտագործման համար աշխատանքային վիճակի բերելու հետ անմիջականորեն կապված ցանկացած այլ ծախսերը, ակտիվի ապատեղակայման և քանդման ծախսերը, գտնվելու տեղանքի վերականգնման ծախսերը և կապիտալացված փոխառության ծախսերը: Ձեռքբերված համակարգչային ծրագիրը, որը հանդիսանում է համապատասխան սարքավորման ֆունկցիոնալության անբաժանելի մասը, կապիտալացվում է որպես սարքավորման մաս:

Երբ հիմնական միջոցի միավորը բաղկացած է օգտակար ծառայության տարբեր ժամկետ ունեցող խոշոր բաղկացուցիչներից, ապա այդ բաղկացուցիչները հաշվառվում են որպես հիմնական միջոցների առանձին միավորներ (հիմնական բաղկացուցիչներ):

Հիմնական միջոցի միավորի օտարումից ստացված շահույթը կամ վնասը որոշվում է՝ համեմատելով օտարումից ստացված մուտքերը հիմնական միջոցի հաշվեկշռային արժեքի հետ, և ճանաչվում է գուտ հիմունքով այլ եկամուտ/այլ ծախս հոդվածում շահույթում կամ վնասում:

(ii) Հետագա ծախսումներ

Հիմնական միջոցների բաղկացուցիչ փոխարինման ծախսերը ճանաչվում են միավորի հաշվեկշռային արժեքում, երբ հավանական է, որ Խուճր կհոսեն այդ միավորի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները, և դրա արժեքը հնարավոր է արժանահավատորեն չափել: Փոխարինվող բաղկացուցիչի հաշվեկշռային արժեքն ապաճանաչվում է: Հիմնական միջոցների ամենօրյա սպասարկման ծախսումները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում առաջանալուն պես:

(iii) Մաշվածություն

Հիմնական միջոցների միավորների մաշվածության հաշվարկը սկսվում է դրանց տեղադրման և շահագործմանը պատրաստ լինելու պահից, իսկ սեփական ուժերով կառուցված ակտիվների դեպքում՝ վերջիններիս կառուցումն ավարտելու և շահագործմանը պատրաստ լինելու պահից: Մաշվածությունը հաշվարկվում է ակտիվի սկզբնական արժեքի հիման վրա՝ հանած դրա մնացորդային արժեքը:

Արտադրական հոսքագծում օգտագործվող ակտիվների գծով մաշվածությունը հաշվառվում է կիրառելով թողարկված միավորների մեթոդը՝ հիմք ընդունելով ակտիվի գնահատված ընդհանուր արտադրողականությունը և փաստացի արդյունահանված ու մշակված հանքաքարը: Բոլոր այլ ակտիվների գծով մաշվածությունը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը հիմնական միջոցների յուրաքանչյուր մասի օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում, քանի որ այս մեթոդն առավել ճշգրիտ է արտացոլում ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտների օգտագործման մոդելը: Հողերի գծով մաշվածություն չի հաշվարկվում:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ի) Հիմնական միջոցներ (շարունակություն)

Ստորև ներկայացված են նշանակալի հիմնական միջոցների օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետները ընթացիկ և համադրելի ժամանակաշրջանների համար.

Շենքեր	Թողարկված միավորների մեթոդ	Գծային մեթոդ
Արտադրական շենքեր և շինություններ	միջին հզորություն 182-ից 303 մլն տոննա	
Այլ շենքեր		10-ից 100 տարի
Մեքենա-սարքավորումներ		
Արտադրական մեքենա-սարքավորումներ	միջին հզորությունը 18-ից 352 մլն տոննա	
Այլ մեքենա-սարքավորումներ		2-ից 100 տարի
Տնտեսական գույք		2-ից 70 տարի
Հանքարդյունաբերության ակտիվներ		25 տարի

Մաշվածության հաշվարկի մեթոդները, օգտակար ծառայության ժամկետները և մնացորդային արժեքները վերանայվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և անհրաժեշտության դեպքում՝ ճշգրտվում:

լ) Մակաբացման (թափոնների հեռացման) ծախսեր

Որպես հանքարդյունաբերական գործունեության մաս, Խումբն ունենում է մակաբացման (թափոնների հեռացման) ծախսեր իր գործունեության և զարգացման, և արտադրության փուլում: Հանքի զարգացման փուլում առաջացող մակաբացման ծախսերը, մինչ արտադրության փուլի սկսելը (զարգացման մակաբացում), կապիտալացվում են որպես հանքի շինարարության արժեքի մաս, և հետագայում ամորտիզացվում են իր օգտակար ծառայության ժամկետի ընթացքում՝ թողարկված միավորների մեթոդով: Զարգացման մակաբացման ծախսումների կապիտալացումը դադարում է, երբ հանքը/բաղադրիչը հանձնվում է շահագործման կամ պատրաստ է շահագործման ղեկավարության նախատեսված ձևով:

Բաց հանքի արտադրական փուլում իրականացված մակաբացման գործունեության (արտադրական մակաբացում) հաշվառումը ներկայացված է ստորև: Արտադրության սկսելուց հետո, հանքի հետագա զարգացումը կարող է պահանջել արտասովոր մեծ ծավալի մակաբացման անհրաժեշտություն, որն, ըստ էության, նման է մակաբացման զարգացման փուլին: Նման մակաբացման ծախսերը հաշվառվում են այնպես, ինչպես զարգացման փուլի մակաբացման ծախսերը (ինչպես ներկայացված է վերևում):

Խումբը մակաբացումից կարող է ստանալ երկու տեսակի օգուտ՝ օգտագործելի հանքաքար, որը կօգտագործվի պաշարների արտադրությունում, և բարելավված հասանելիություն հանքաքարի լրացուցիչ ծավալներին, որոնք կարդյունահանվեն հետագայում: Այն դեպքում, երբ մակաբացման գործունեությունից առաջացող օգուտն արտահայտվում է արտադրված պաշարների տեսքով, Խումբը մակաբացման ծախսումները հաշվառում է որպես այդ պաշարների արտադրության ծախսի մաս: Երբ ստացվող օգուտն արտահայտվում է հանքաքարի հասանելիությանը բարելավման տեսքով, ապա Խումբը ճանաչում է այդ ծախսումները՝ որպես ոչ ընթացիկ ակտիվ, որպես «մակաբացման գործունեության ակտիվ», եթե բավարարվում են հետևյալ չափանիշները՝

- ▶ Մակաբացման գործունեության հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները (հանքաքարի հասանելիության բարելավում) հավանական են,
- ▶ Հանքաքարի այն բաղադրիչը, որին հասանելիությունը բարելավվել է, կարող է նույնականացնել,
- ▶ Այդ բաղադրիչի գծով մակաբացման գործունեության ծախսերը կարող են արժանահավատորեն չափվել:

Եթե այս չափանիշներից որևէ մեկը չի բավարարվում, մակաբացման գործունեությունից առաջացող ծախսերը առաջանալուն պես արտացոլվում են շահույթում կամ վնասում՝ որպես գործառնական ծախսեր:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

լ) Մակաբացման (թափոնների հեռացման) ծախսեր (շարունակություն)

Հանքի բաղադրիչների բացահայտման համար Խումբը սերտորեն համագործակցում է հանքարդյունաբերական գործունեության անձնակազմի հետ յուրաքանչյուր հանքարդյունաբերական գործունեության համար յուրաքանչյուր հանքի պլանի վերլուծման նպատակով: Ընդհանուր առմամբ, հանքի բաղադրիչը հանդիսանում է ընդհանուր հանքի ենթամաս, և հանքը կարող է ունենալ տարբեր ենթամասեր: Հանքի պլանը, և, հետևաբար, բաղադրիչների նույնականացումը, կարող են տարբերվել հանքերի միջև՝ պայմանավորված մի շարք պատճառներով: Պատճառները ներառում են, բայց չեն սահմանափակվում, ապրանքի տեսակը, ընդհանուր հանքի երկրաբանական բնութագրերը, աշխարհագրական դիրքը և/կամ ֆինանսական նկատառումները: Հաշվի առնելով Խմբի գործունեության բնույթը, բաղադրիչներն, ընդհանուր առմամբ, հանդիսանում են զգալի խոչընդոտներ, և հանդիսանում են ավելի մեծ ներդրումային որոշման մաս, որը պահանջում է խորհրդի հաստատումը:

Մակաբացման գործունեության ակտիվը սկզբնապես չափվում է սկզբնական արժեքով, որը՝ հանքի բաղադրիչի հասանելիությունը բարելավելու նպատակով իրականացված, մակաբացման գործունեությանը ուղղակիորեն վերաբերող ծախսումների հանրագումարն է՝ գումարած տեղաբաշխված ուղղակիորեն վերագրելի վերադիր ծախսերը: Եթե արտադրական մակաբացման հետ միաժամանակ տեղի են ունենում լրացուցիչ գործողություններ, բայց որոնք անհրաժեշտ չեն արտադրական մակաբացման նախատեսվածի պես իրականացման համար, այս ծախսերը չեն ընդգրկվում մակաբացման գործունեության ակտիվի արժեքի մեջ:

Եթե մակաբացման գործունեության ակտիվի և արտադրված ապրանքների գծով ծախսերը հնարավոր չէ առանձնացնել, ապա կիրառվում է արտադրության համապատասխան չափանիշի վրա հիմնված վերագրման սկզբունք արտադրական մակաբացման ծախսերի՝ մակաբացման գործունեության ակտիվի և արտադրված ապրանքների միջև բաշխման համար: Արտադրության այդ չափանիշը հաշվարկվում է հանքաքարի նույնականացված բաղադրիչի համար և օգտագործվում որպես ուղենիշ՝ որոշելու ապագա օգուտների ստեղծման համար տեղի ունեցած լրացուցիչ գործունեությունների ծավալները: Որպես չափանիշ Խումբն օգտագործում է հանքաքարի արտադրության տվյալ ծավալների համար արդյունահանված թափոնների ծավալները՝ համեմատած ակնկալվող ծավալների հետ:

Մակաբացման գործունեության ակտիվը կարող է հաշվառվել որպես գոյություն ունեցող ակտիվի լրացում կամ բարելավում, և ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ներկայացված է առանձին տողով: Դրանք կազմում են ընդհանուր ներդրման մաս համապատասխան դրամաստեղծ միավորում, որոնք էլ դիտարկվում են արժեզրկման համար, երբ դեպքերի կամ հանգամանքներ փոփոխությունը վկայում են, որ հաշվեկշռային արժեքը կարող է չփոխհաստոցվել:

Մակաբացման գործունեության ակտիվը հաջորդիվ մաշեցվում է կիրառելով թողարկված միավորների մեթոդը հանքաքարի նույնականացված բաղադրիչի ակնկալվող օգտագործման ծառայության ընթացքում, որի հասանելիությունը բարելավվել է մակաբացման գործունեության արդյունքում: Տնտեսապես փոխհաստոցվող պաշարները, որոնք ներառում են հաստատված և հնարավոր պահուստները, օգտագործվում են հանքաքարի ակնկալվող օգտակար ծառայության ժամկետը որոշելու համար: Այնուհետև, մակաբացման գործունեության ակտիվը հաշվառվում է սկզբնական արժեքով՝ հանած մաշվածությունը և արժեզրկման կորուստները:

Նշանակալի դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ

Չարգացման մակաբացումը արտադրական մակաբացումից տարբերակելու, ինչպես նաև պաշարների արդյունահանման հետ կապված արտադրական մակաբացումը մակաբացման գործունեության ակտիվի առաջացման հետ կապված արտադրական մակաբացումից տարբերակելու համար անհրաժեշտ են նշանակալի դատողություններ:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

լ) Մակաբացման (թափոնների հեռացման) ծախսեր (շարունակություն)

Երբ Խումբը յուրաքանչյուր բաց հանքաարդյունաբերական գործունեության համար որոշում է իր արտադրական մակաբացումը, այն իր յուրաքանչյուր հանքաարդյունաբերական գործունեության համար որոշում է ընդհանուր հանքի առանձին բաղադրիչները: Նույնականացվող բաղադրիչը ընդհանուր հանքի որոշակի ծավալն է, որն ավելի հասանելի է դառնում մակաբացման գործունեության միջոցով: Այս բաղադրիչները որոշելու և սահմանելու, ինչպես նաև մակաբացվող թափոնների և այս բաղադրիչներից յուրաքանչյուրում արդյունահանվող հանքաքարի ակնկալվող ծավալները (տոննաներով) որոշելու համար անհրաժեշտ են նշանակալի դատողություններ: Այս գնահատումներն իրականացվում են յուրաքանչյուր առանձին հանքաարդյունաբերական գործունեության համար հանքի պլանում առկա տեղեկատվության հիման վրա: Հանքի պլանները, և, հետևաբար, բաղադրիչների նույնականացումը, կարող են տարբերվել հանքերի միջև՝ պայմանավորված մի շարք պատճառներով: Դրանք ներառում են, բայց չեն սահմանափակվում, ապրանքի տեսակը, ընդհանուր հանքի երկրաբանական բնութագրերը, աշխարհագրական դիրքը և/կամ ֆինանսական նկատառումները:

խ) Ոչ նյութական ակտիվներ

Համակարգչային ծրագրեր

Խմբի կողմից ձեռքբերված համակարգչային ծրագրերը, որոնք ունեն օգտակար ծառայության որոշակի ժամկետ, չափվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված ամորտիզացիան և կուտակված արժեզրկումից կորուստները:

Հետագա ծախսումները կապիտալացվում են միայն այն ժամանակ, երբ դրանք ավելացնում են այն առանձին ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները, որին վերաբերում են: Բոլոր այլ ծախսումները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ առաջանալուն պես:

Ամորտիզացիան հաշվարկվում է ակտիվի սկզբնական արժեքի կամ դրան փոխարինող այլ գումարի գծով՝ հանած դրա մնացորդային արժեքը: Ամորտիզացիան ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը ոչ նյութական ակտիվի օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում սկսած այն պահից, երբ դրանք դառնում են մատչելի օգտագործման համար, քանի որ այս մեթոդն առավել ճշգրիտ է արտացոլում ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտների օգտագործման մոդելը: Օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետն ընթացիկ և համադրելի ժամանակաշրջանների համար հետևյալն է.

- ▶ Համակարգչային ծրագրեր 10 տարի:

Ամորտիզացիայի հաշվարկի մեթոդները, օգտակար ծառայության ժամկետները և մնացորդային արժեքները վերանայվում են յուրաքանչյուր ֆինանսական տարվա վերջում և անհրաժեշտության դեպքում՝ ճշգրտվում:

ծ) Հետախուզման և գնահատման ակտիվներ

(1) Նախքան իրավունքի ձեռքբերման ծախսեր

Մինչ լիցենզիայի ստանալը կատարված ծախսերը վերաբերում են ծախսերին, որոնք Խումբը կրել է նախքան համապատասխան տարածքն ուսումնասիրելու օրինական իրավունքի ձեռքբերումը: Նման ծախսերը կարող են ներառել հետազոտման տվյալների ձեռքբերման և այդ տվյալների վերլուծման հարակից ծախսերը: Այս ծախսերը ճանաչվում են դրանց առաջանալու ժամանակաշրջանում:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ծ) Հետախուզման և գնահատման ակտիվներ (շարունակություն)

(ii) Հետախուզման և գնահատման ծախսումներ

Հետախուզման և գնահատման գործունեությունը ներառում է օգտակար հանածոների որոնում, տեխնիկական իրագործելիության որոշում և որևէ որոշակի հանածոյի առևտրային կենսունակության գնահատում:

Հետախուզման և գնահատման գործունեությունը ներառում է՝

- ▶ Պատմական հետախուզման տվյալների ուսումնասիրում և վերլուծություն,
- ▶ Երկրաբանական ուսումնասիրությունների միջոցով հետախուզման տվյալների հավաքագրում,
- ▶ Հետախուզական հորատում և նմուշառում,
- ▶ Հանածոների ծավալի և աստիճանի որոշում և ստուգում,
- ▶ Փոխադրման և ենթակառուցվածքային պահանջների ուսումնասիրություն,
- ▶ Շուկայի և ֆինանսների ուսումնասիրությունների իրականացում:

Գոյություն ունեցող հետախուզման տարածքի հետախուզման իրավունքի համար վճարված լիցենզիայի ծախսումները կապիտալացվում են և ամորտիզացվում են մինչև թույլտվության ժամկետի ավարտը:

Հետախուզման օրինական իրավունք ստանալուց հետո, հետախուզման և գնահատման ծախսումները ճանաչվում են շահույթ կամ վնասում առաջանալու պահին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ խումբը եզրակացնում է, որ ապագա տնտեսական օգուտները ավելի շուտ հնարավոր է, որ կստացվեն, քան ոչ: Այդ ծախսումները ներառում են ուղղակիորեն վերագրելի աշխատակիցների վարձատրության ծախսերը, նյութերի և վառելիքի օգտագործման, հետազոտման, հորատման ծախսումները և կապալառուներին կատարված վճարումները:

Որոշելու համար, թե արդյոք ծախսումները համապատասխանում են կապիտալացման չափանիշներին՝ օգտագործվում են տեղեկատվության տարբեր աղբյուրներ: Ապագա օգուտների հավանականությունը որոշելու համար օգտագործվող տեղեկատվությունը կախված է իրականացված հետախուզման և գնահատման աշխատանքների խորությունից: Հետախուզման և գնահատման ծախսումները, որոնք վերաբերում են այն լիցենզիաներին, որոնցով հանածո դեռ չի ձևավորվել՝ ծախսագրվում են, երբ կազմակերպությունը կրում է տվյալ ծախսումները, քանի դեռ նշանակալի գնահատում չի իրականացվում, որպեսզի հաստատվի, որ հանածոյի արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիությունը և առևտրային կենսունակությունը ակնհայտ են: Այս փուլում դուրս գրված ծախսումները ներառվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունում որպես այլ ծախսեր:

Ձեռնարկատիրական գործունեության համախմբման արդյունքում ձեռքբերված հետախուզման և գնահատման ակտիվները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, ներառելով ռետուսներն և հետախուզման պոտենցիալը, որոնք ենթադրվում է, որ ներկայացնում են ավելի մեծ արժեք, քան հաստատված և հնարավոր պաշարները: Նմանապես, հետախուզման և գնահատման ակտիվների (որոնք չեն ներկայացնում ձեռնարկատիրական գործունեություն) ձեռք բերելու հետ կապված ծախսումները նույնպես կապիտալացվում են: Այդ ակտիվները հետագայում չափվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված արժեքով:

Առևտրային առումով կենսունակ պաշարների հայտնաբերումից հետո, հետախուզման և գնահատման ակտիվները ստուգվում են արժեքովման տեսանկյունից, և փոխանցվում են «Հանքարդյունաբերական ակտիվներ», որը հանդիսանում է «Հիմնական միջոցներ»-ի ենթադաս: Հետախուզման և գնահատման փուլում ամորտիզացիա չի հաշվարկվում:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ծ) Հետախուզման և գնահատման ակտիվներ (շարունակություն)

(iii) Հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկում

Հետախուզման և գնահատման ակտիվները պետք է ստուգվեն արժեզրկման համար, երբ փաստերն ու հանգամանքները վկայում են, որ հետախուզման և գնահատման ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը կարող է գերազանցել իր փոխհատուցվող գումարը: Համաձայն ՖՀՄՄ 6-ի, ներքոհիշյալ մեկ կամ մի քանի փաստերի և հանգամանքների առկայությունը վկայում է, որ կազմակերպությունն իր հետախուզման և գնահատման ակտիվների համար պետք է արժեզրկման ստուգում իրականացնի (թվարկումը սպառիչ չէ):

- ▶ Երբ տվյալ ժամանակաշրջանում լրացել է կամ մոտ ապագայում պետք է լրանա այն ժամկետը, որի ընթացքում կազմակերպությունը իրավունք ունի հետախուզելու համապատասխան տարածքը, և չի սպասվում, որ այն կերկարաձգվի:
- ▶ Երբ համապատասխան տարածքում օգտակար հանածոների հետագա հետախուզման և գնահատման հիմնական ծախսը ոչ բյուջետավորված է, և ոչ էլ պլանավորված:
- ▶ Երբ համապատասխան տարածքում օգտակար հանածոների հետախուզումը և գնահատումը չի հանգեցրել օգտակար հանածոների՝ առևտրային առումով կենսունակ քանակությունների հայտնաբերմանը, և կազմակերպությունը որոշել է այլևս չշարունակել այդ տարածքում նմանատիպ գործունեությունների իրականացումը:
- ▶ Երբ բավականաչափ տվյալներ կան վկայելու, որ, չնայած համապատասխան տարածքում հնարավոր է անցնել օգտակար հանածոների մշակմանը, անհավանական է, որ հետախուզման և գնահատման ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը հաջող մշակման կամ վաճառքի դեպքում ամբողջովին կփոխհատուցվի:

Նշանակալի դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների ծախսումների հետ կապված՝ Խմբի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառումը պահանջում է դատողության կիրառում որոշելու համար, թե արդյոք ապագա տնտեսական օգուտներ կստացվեն ապագա շահագործումից կամ վաճառքից, կամ թե արդյոք գործընթացները չեն հասել այն փուլին, որ հնարավոր է իրականացնել պաշարների առկայության ողջամիտ գնահատում:

Ի լրումն դատողությանը որոշելու համար, թե արդյոք ապագա տնտեսական օգուտներ կստացվեն Խմբի հետախուզման և գնահատման ակտիվներից, կամ թե արդյոք գործընթացները չեն հասել այն փուլին, որ հնարավոր է իրականացնել պաշարների առկայության ողջամիտ գնահատում, Խումբը պետք է կիրառի բազմաթիվ գնահատումներ և ենթադրություններ: Հետախուզման և գնահատման ծախսերի հետաձգումը անմիջական ազդեցություն է ունենում գնահատումների վրա: Հետաձգման քաղաքականությունը ղեկավարությունից պահանջում է, որպեսզի որոշակի գնահատումներ և ենթադրություններ արվեն ապագա իրադարձությունների և հանգամանքների մասին, մասնավորապես, թե արդյոք հնարավոր է իրականացնել տնտեսապես կենսունակ արդյունահանման գործունեություն: Ցանկացած նման գնահատում և ենթադրություն կարող է փոխվել նոր տեղեկատվության ի հայտ գալու պարագայում: Եթե ծախսումների կապիտալացումից հետո հայտնի է դառնում, որ ծախսերի փոխհատուցումը հավանական չէ, համապատասխան կապիտալացված գումարը դուրս է գրվում շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունում այն ժամանակահատվածում, երբ նոր տեղեկատվությունը դառնում է հասանելի:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

կ) Ոչ ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում

Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խումբը գնահատում է, թե արդյոք գոյություն ունի հայտանիշ, ըստ որի որ ակտիվը (կամ դրամաստեղծ միավորը) կարող է արժեզրկված լինել: Եթե որևէ այդպիսի հայտանիշ առկա է, կամ երբ պահանջվում է ակտիվի տարեկան արժեզրկման ստուգում, ապա Խումբը գնահատում է ակտիվի կամ դրամաստեղծ միավորի փոխհատուցվող գումարը: Ակտիվի կամ դրամաստեղծ միավորի փոխհատուցվող գումարը որոշվում է որպես հետևյալ երկու մեծություններից առավելագույնը. օգտագործման արժեքը և իրական արժեք՝ հանած վաճառքի ծախսերը: Եթե ակտիվի կամ նրա դրամաստեղծ միավորի հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է վերջինիս գնահատված փոխհատուցվող գումարը, ապա ակտիվը/դրամաստեղծ միավորը համարվում է արժեզրկված, և դրա արժեքը նվազեցվում է մինչև փոխհատուցվող գումարը: Օգտագործման արժեքը գնահատելիս դրամական միջոցների գնահատված ապագա հոսքերը զեղչվում են՝ օգտագործելով մինչև հարկումը զեղչման այն դրույքը, որն արտացոլում է ժամանակի մեջ դրամի արժեքի տվյալ շուկայի ներկա գնահատականը և այդ ակտիվին կամ դրամաստեղծ միավորին բնորոշ ռիսկերը: Իրական արժեք՝ հանած վաճառքի ծախսերը որոշելիս հաշվի են առնվում շուկայական վերջին գործարքները (հասանելիության դեպքում): Եթե այդպիսի գործարքներ չկան, ապա օգտագործվում է համապատասխան գնահատման մոդել:

Խմբի արժեզրկման հաշվարկը հիմնված է մանրամասն մշակված բյուջեների և կանխատեսումների վրա: Գնահատված կանխիկ դրամական միջոցների հոսքերը հիմնված են ապագա ակնկալվող արտադրության, մետաղի վաճառքի գների, գործառնական ծախսերի և կանխատեսվող կապիտալ ծախսումների վրա, իսկ տասը տարուց ավելի դրամական միջոցների հոսքերը հիմնված են «հանքի կյանքի» պլանի վրա: Շարունակական գործունեությունների արժեզրկումից կորուստները, ներառյալ պաշարների արժեզրկումը, ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում արժեզրկված ակտիվի գործառույթին համապատասխան ծախսային դասերում:

Նշանակալի գնահատումներ և ենթադրություններ

Արժեզրկման գնահատման համար անհրաժեշտ է այնպիսի գնահատումների և ենթադրությունների օգտագործումը, ինչպիսիք են երկարաժամկետ ապրանքային գները (հաշվի առնելով ընթացիկ և պատմական գները, գների միտումները և հարակից գործոնները), զեղչման դրույքաչափերը, գործառնական ծախսերը, կապիտալի ապագա պահանջները, փակման և վերականգնման ծախսերը, հետախուզման պոտենցիալը, պահուստները և գործառնական կատարումը (որը ներառում է արտադրության և վաճառքի ծավալներ): Այս գնահատումներն ու ենթադրությունները ենթակա են ռիսկի և անորոշության: Հետևաբար, հավանականություն կա, որ հանգամանքների փոփոխությունները կազդի այս կանխատեսումների վրա, որոնք կարող են ազդել ակտիվների և/կամ դրամաստեղծ միավորների- ի փոխհատուցվող գումարի վրա:

հ) Պահուստներ

(I) Տեղանքի վերականգնման պահուստներ

Խումբը կլրի տեղանքի վերականգնման ծախսերը կամ գործունեության ընթացքում կամ Խմբի հանքարդյունաբերական գույքի գործառնական կյանքի ավարտից հետո: Խումբը գնահատում է տեղանքի վերականգնման իր պահուստը յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի դրությամբ: Տեղանքի վերականգնման պահուստը ճանաչվում է, երբ Խումբն ունի ներկա իրավական կամ կառուցողական պարտավորություն որպես անցյալ դեպքերի արդյունք, և հավանական է, որ այդ պարտավորությունը մարելու նպատակով կպահանջվի տնտեսական օգուտներ մարմնավորող միջոցների արտահոսք, և այդ պարտավորությունը կարելի է արժանահավատորեն չափել: Այս վերականգնման գործողությունները ներառում են՝ հանքի, թափոնների լցակայանների, պոչամբարների և կից կառուցվածքների փակում և տուժած տարածքների վերականգնում, բարելավում և բուսականության վերականգնում:

Երբ պարտավորությունը սկզբնապես ճանաչվում է, գնահատված ծախսերի ներկա արժեքը կապիտալացվում է՝ ավելացնելով հանքարդյունաբերական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը այն չափով, որքանով այն իրականացվել է հանքի զարգացման/կառուցման համար: Թափոնների լցակայանների վերականգնման և հանքի փակման հետ կապված ծախսերը ներկայացվում են զուտ ներկա արժեքներով և ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

հ) Պահուստներ (շարունակություն)

Տեղանքի վերականգնման ժամանակացույցի կամ գնահատված ապագա ծախսերի փոփոխությունները ճանաչվում են առաջընթաց ճշգրտելով տեղանքի վերականգնման պարտավորության և համապատասխան ակտիվի մնացորդը, եթե նախնական գնահատումը սկզբնապես ճանաչվել է ՀՀՄՍ 16-ի համաձայն որպես ակտիվի մաս, այլապես՝ փոփոխությունները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

Տեղանքի վերականգնման պարտավորության ցանկացած նվազեցում, և, հետևաբար, ցանկացած նվազեցում ակտիվից, որին այն վերաբերում է, չի կարող գերազանցել ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը: Հակառակ դեպքում՝ հաշվեկշռային արժեքի գերազանցող մասը անմիջապես ճանաչվում է շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում:

Եթե գնահատման փոփոխությունը հանգեցնում է վերականգնման պարտավորության աճի և, հետևաբար, ակտիվի հաշվեկշռային արժեքի ավելացման, Խումբը դիտարկում է՝ արդյոք առկա են ակտիվի արժեզրկման հայտանիշեր և, եթե այդպես է, կատարում է արժեզրկման ստուգում:

Ժամանակի ընթացքում, ներկա արժեքի փոփոխությամբ պայմանավորված, զեղչված պարտավորությունը աճում է՝ հիմնված զեղչման դրույքների վրա, որոնք արտացոլում են ընթացիկ շուկայական գնահատումները և պարտավորությանը բնորոշ ռիսկերը: Չեղչման պարբերական ծախսագրումը ճանաչվում է շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում՝ որպես ֆինանսական ծախս: Փակված տեղանքների համար գնահատված ծախսերի փոփոխությունները անմիջապես ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում:

ձ) Վարձակալություն

Խումբը՝ որպես վարձատու

Վարձակալությունը, որի դեպքում Խումբը չի փոխանցում սեփականության հետ կապված էական բոլոր ռիսկերն ու հատույցները, դասակարգվում է որպես գործառնական վարձակալություն: Վարձակալության ժամկետի ընթացքում ձևավորված վարձակալական եկամուտները հաշվառվում են գծային մեթոդով և իրենց գործառնական բնույթի պատճառով շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվության մեջ ներառվում են հասույթում: Բանակցությունների և գործառնական վարձակալության կազմակերպման ժամանակ կատարված սկզբնական ուղղակի ծախսերը ավելացվում են վարձակալության տրված ակտիվի հաշվեկշռային արժեքին և վարձակալության ժամկետի ընթացքում ճանաչվում են նույն կերպ, ինչ վարձակալական վճարները: Պայմանական վարձակալական վճարները ճանաչվում են որպես հասույթ այն ժամանակաշրջանում, երբ Խումբը դրանք վաստակել է:

Խումբը՝ որպես վարձակալ

Պայմանագրի սկզբի դրությամբ Խումբը գնահատում է, թե արդյոք պայմանագիրը վարձակալության է (կամ պարունակում է վարձակալություն): Սա տեղի ունի, եթե պայմանագիրը վճարումների դիմաց որոշ ժամանակահատվածով փոխանցում է նույնականացված ակտիվի օգտագործման վերահսկողության իրավունքը:

Խումբը բոլոր վարձակալությունների համար կիրառում է ճանաչման և չափման միասնական մոտեցում, բացառությամբ կարճաժամկետ վարձակալությունների և փոքրարժեք ակտիվների վարձակալությունների: Խումբը ճանաչում է վարձակալության գծով պարտավորություններ վճարումներ կատարելու համար, և օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ, որոնք ներկայացնում են հիմքում ընկած ակտիվը օգտագործելու իրավունքը:

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

ձ) Վարձակալություն (շարունակություն)

Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ

Խուսրը ճանաչում է օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ վարձակալության մեկնարկի ամսաթվի դրությամբ (այն ամսաթիվը, երբ հիմքում ընկած ակտիվը հասանելի կդառնա վարձակալի կողմից օգտագործման համար): Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվները չափվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և արժեզրկումից կուտակված կորուստները, և ճշգրտված վարձակալության գծով պարտավորության ցանկացած վերաչափմամբ: Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների սկզբնական արժեքը ներառում է ճանաչված վարձակալության գծով պարտավորությունների գումարը, սկզբնական ցանկացած ուղղակի ծախսումներ, վարձակալության մեկնարկի ամսաթվին կամ դրանից առաջ կատարված վարձավճարները՝ հանած ստացված ցանկացած վարձակալության խրախուսումներ: Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվի մաշվածությունը հաշվարկում է գծային հիմունքով գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետից և վարձակալության ժամկետից նվազագույնով հետևյալ կերպ:

- ▶ Մեքենա-սարքավորումներ՝ 3-ից 15 տարի,
- ▶ Փոխադրամիջոցներ և այլ սարքավորումներ՝ 3-ից 5 տարի:

Եթե վարձակալական ժամկետի վերջում վարձակալված ակտիվի սեփականության իրավունքը փոխանցվում է Խմբին կամ դրա արժեքն արտացոլում է գնման օպցիոնի իրագործումը, մաշվածությունը հաշվարկում է օգտագործելով ակտիվի գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետը: Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվները նույնպես ենթակա են արժեզրկման գնահատման:

Վարձակալության գծով պարտավորություններ

Վարձակալության մեկնարկի ամսաթվի դրությամբ Խուսրը ճանաչում է վարձակալության գծով պարտավորությունը վարձակալության ժամկետի ընթացքում վճարման ենթակա վարձավճարների ներկա արժեքով: Վարձավճարները ներառում են հաստատուն վճարումները (ներառյալ ըստ էության հաստատուն վճարումները)՝ հանած վարձակալության ցանկացած ստացվելիք խրախուսումները, վարձակալության փոփոխուն վճարումները, որոնք կախված են ինդեքսից կամ դրույքից և գումարները, որոնք սպասվում է, որ կվճարվեն վարձակալի կողմից մնացորդային արժեքի երաշխիքի ներքո: Վարձավճարները ներառում են նաև գնման օպցիոնի իրագործման գինը, երբ Խուսրը խելամոռեն համոզված է, որ կիրագործի այդ օպցիոնը, և վարձակալությունը դադարեցնելու հետ կապված տուգանքների վճարումներ, եթե վարձակալության ժամկետն արտացոլում է Խմբի՝ վարձակալությունը դադարեցնելու օպցիոնի իրագործումը:

Փոփոխուն վարձավճարներ, որոնք կախված չեն ինդեքսից կամ դրույքից, ճանաչվում են որպես ծախս այն ժամանակաշրջանում, որի ընթացքում տեղի է ունենում այդ վճարումներին հանգեցնող դեպքը կամ իրավիճակը (բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք կատարվել են պաշարների ստացման նպատակով):

Վարձավճարների ներկա արժեքը հաշվարկելիս Խուսրը օգտագործում է վարձակալության մեկնարկի ամսաթվին լրացուցիչ փոխառության տոկոսադրույքը, քանի որ վարձակալությամբ ենթադրվող տոկոսադրույքը հնարավոր չէ հեշտությամբ որոշել: Մեկնարկի ամսաթվից հետո վարձակալության գծով պարտավորության գումարը ավելացվում է՝ վարձակալության գծով պարտավորության տոկոսը արտացոլելու համար, և նվազեցվում է՝ կատարված վարձավճարները արտացոլելու համար: Ավելին, վարձակալության գծով պարտավորության հաշվեկշռային արժեքը վերաչափվում է, եթե տեղի են ունենում վերափոխումներ, վարձակալության ժամկետի փոփոխություն, վարձավճարների փոփոխություն (օր.՝ սպազա վճարումների փոփոխություն պայմանավորված այդ վարձավճարները որոշելու համար օգտագործված ինդեքսի կամ դրույքի փոփոխությամբ) կամ հիմքում ընկած ակտիվի գնման օպցիոնի գնահատումներում փոփոխություն:

Կարճաժամկետ վարձակալություններ և փոքրարժեք ակտիվների վարձակալություններ

Խուսրը մեքենաների և սարքավորումների իր կարճաժամկետ վարձակալությունների նկատմամբ (այսինքն՝ այն վարձակալությունները, որոնց վարձակալության ժամկետը մեկնարկի ամսաթվից 12 ամիս և պակաս է, և որոնք չեն պարունակում գնման օպցիոն) կիրառում է կարճաժամկետ վարձակալությունների ճանաչման բացառությունը: Խուսրը նաև կիրառում է փոքրարժեք ակտիվների վարձակալությունների ճանաչման բացառությունը այն գրասենյակային գույքի վարձակալությունների նկատմամբ, որոնց արժեքը, ենթադրվում է, որ փոքր է: Կարճաժամկետ վարձակալություններին և փոքրարժեք ակտիվների վարձակալություններին վերաբերող վարձավճարները գծային հիմունքով ծախս են ճանաչվում վարձակալության ժամկետի ընթացքում :

38. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունների ամփոփ նկարագիրը (շարունակություն)

դ) Ընթացիկ և ոչ ընթացիկ դասակարգում

Խուսրը ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում ակտիվները և պարտավորությունները ներկայացնում է ընթացիկ / ոչ ընթացիկ դասակարգման հիման վրա: Ակտիվը ընթացիկ է, երբ այն.

- ▶ Ակնկալվում է իրացվել կամ նախատեսված է վաճառքի կամ սովորական գործառնական փուլի ընթացքում սպառման համար, կամ
- ▶ Պահվում է հիմնականում առևտրային նպատակով, կամ
- ▶ Ակնկալվում է իրացվել հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո 12 ամսվա ընթացքում, կամ
- ▶ Դրամական միջոց է կամ դրամական միջոցների համարժեք՝ բացառությամբ, երբ ակտիվի փոխանակումը կամ օգտագործումը, պարտավորություն մարելու նպատակով, սահմանափակված է հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո նվազագույնը 12 ամսվա ընթացքում:

Բոլոր մնացած ակտիվները ճանաչվում են որպես ոչ ընթացիկ:

Պարտավորությունը ընթացիկ է, երբ.

- ▶ Այն ակնկալվում է մարվել սովորական գործառնական փուլի ընթացքում, կամ
- ▶ Այն հիմնականում պահվում է առևտրային նպատակով, կամ
- ▶ Ենթակա է մարման հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո 12 ամիսների ընթացքում, կամ
- ▶ Չկա անվերապահ իրավունք՝ հետաձգելու պարտավորության մարումը հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո նվազագույնը 12 ամիս:

Խուսրը դասակարգում է բոլոր մնացած պարտավորությունները որպես ոչ ընթացիկ:

Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները դասակարգվում են որպես ոչ ընթացիկ ակտիվներ և պարտավորություններ:

Ճ) Փոխառության ծախսեր

Փոխառության ծախսերը, որոնք անմիջականորեն վերագրելի են ակտիվի ձեռքբերմանը, կառուցմանը կամ արտադրությանը, որին անպայմանորեն անհրաժեշտ է ժամանակի մի զգալի հատված՝ ըստ իր նշանակության օգտագործմանը կամ վաճառքին պատրաստ լինելու համար (որակավորվող ակտիվին), կապիտալացվում են որպես համապատասխան ակտիվի արժեքի մաս: Փոխառության ծախսերը բաղկացած են տոկոսներից և այլ ծախսերից, որոնք կազմակերպությունը կրում է միջոցների փոխառության հետ կապված:

Այն դեպքերում, երբ միջոցները փոխառվում են հատուկ ծրագրի ֆինանսավորման համար, կապիտալիզացված գումարը ներկայացնում է փոխառության իրական կատարված ծախսերը: Երբ ծրագրի ֆինանսավորման համար օգտագործված միջոցները ընդհանուր փոխառությունների մաս են կազմում, կապիտալիզացված գումարը հաշվարկվում է՝ օգտագործելով տվյալ ժամանակահատվածի ընթացքում Խմբի համապատասխան ընդհանուր փոխառությունների համար կիրառվող տոկոսադրույքների միջին կշռված մեծությունը:

Փոխառության բոլոր մյուս ծախսերը ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում այն ժամանակահատվածում, երբ դրանք տեղի են ունենում: